હજરતે ફરમાવ્યું છે
" ખોદા જેના વિષે ભલાઈ ધારે છે તેને દીનમાં સમજ આપે છે. "

બેહેશ્તી ઝેવર

અથવા

સ્વર્ગનું ઘરેણું

ભાગ ૪ થો

મુળ ઉર્દુથી ભાષાંતર કરાવી છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા

ગુલામ મોહમ્મદ બી૦ હાજી હાફેજ સાદેક.
મુ. રાંદેર જીલ્લા સુરત.

જમાદિલ અવ્વલ સને ૧૩૨૬ હીજરી
પહેલી આવૃત્તિ પ્રત ૧૦૦૦

ધી " રાંદેર " પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ભાગાતળાવ—સુરત.

એક શેઠ તરફથી ભેટ.

હજરતે ફરમાવ્યું છે

" ખોદા જેના વિષે ભલાઈ ધારે છે તેને દીનમાં સમજ આપે છે. "

બેહેશ્તી ઝેવર

અથવા

સ્વર્ગનું ઘરેણું

ભાગ ૪ થો

મુળ ઉર્દુથી ભાષાંતર કરાવી છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા

ગુલામ મોહમ્મદ બી૦ હાજી હાફેજ સાદેક.
મુ. રાંદેર જીલ્લા સૂરત.

જમાદિલ અવ્વલ સને ૧૩૨૬ હીજરી
પહેલી આવૃત્તિ પ્રત ૧૦૦૦

ધી " રાંદેર " પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ભાગાતળાવ—સુરત.

એક શેઠ તરફથી ભેટ.

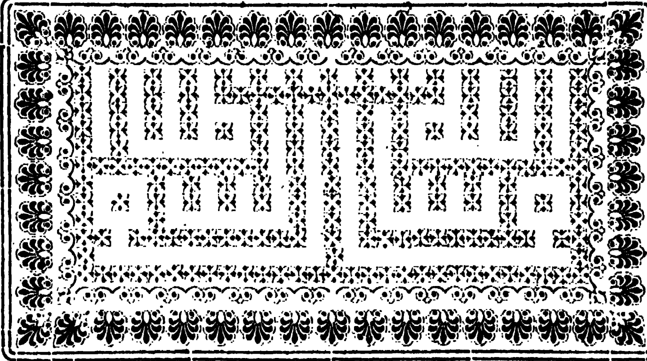
શરૂ મેહેરબાન રહમકર્તા અલ્લાહના નામથી.

હઝાર હઝાર હમ્દ અને શુકર કે તેણે પોતાનો માર્ગ મેળવવના અનેક સાધનો ઠેરવ્યા છે, જે તે પર ચાલે તેનો બેડો પાર છે અને જે નહીં ચાલે તે નુકસાની પામનાર છે. અને હઝારો દોરૂદ તથા સલામ તેના પ્યારા પેગમ્બર હજરત મોહમ્મદ માટે તથા તેમના સઘળા સહાબા તથા તમામ ઈમાનવાળાઓ માટે છે.

એ પછી ગુલામ મોહમ્મદ બીન હાજી હાફેજ સાહેબ કહે છે કે છોકરીઓની તરબીયત માટે **બેહેશતી ઝેવર** અમુલ કિતાબ છે, જેનો ત્રીજો ભાગ પ્રગટ થયો અને લોકોએ ઘણા માનથી વાપર્યો છે. અને આ ચોથો ભાગ પ્રગટ કરવાનો વખત ખોદાએ પોતાની મેહેરબાનીથી દેખાડ્યો છે. અને આ ચોથા ભાગનો ખરચ એક શેઠે પોતાને માથે લીધો છે જેથી આ ભાગ મફત વેહેંચવામાં આવશે. જો ખોદાએ ઇચ્છ્યું છે તો એના બાકીના આઠ ભાગ પણ પ્રસિધ્ધ કરીશ. ત્રીજા ભાગની જેમ આ ભાગ પણ એક ભરોસેદાર માણસો પાસે તરજુમો કરાવ્યો છે. અને એના પુરૂફ તપાસવા વગેરેનું કામ પણ તેમનેજ માથે હતું.

મુસલમાનોની ખરાબીનું એક કારણ ઓરતોનું અભણ રહેવું છે પણ એ ખરાબી તેઓને મેટરીક કે બી. એ. બનાવ્યાથી જાય નહીં પણ એ તો ખરાબીનું વધુ કારણ બને છે એમ હું માનું છું. અને તેના દાખલામાં મેટરીક કે બી. એ. તથા ગુજરાતીમાં પાસ થઇ સુધરેલી સ્ત્રીઓને રજુ કરૂં છું. ઓરતોની શી ફરજ છે તેઓને માથે શો બોજો ઉઠાવવાનો છે તે કોને તાબે થવાની છે એ બાબતો શીખવ્યાથી તથા તેઓનો સ્વભાવ ચલણ સારાં થાય એવા સાધનો શીખવ્યાથી તે ખરાબી દૂર થવાની આશા છે અને આ પુસ્તકનાં દશે ભાગ તે સુધારાના જીમ્મેદાર છે.

આ ચોથા ભાગ કેવા અગત્યનો છે તે એનું લિસ્ટ જોવાથી ખાતરી થશે:—



બહેશ્તી ઝેવર

ખોદાના નામથી જે મોટો મેહેરબાન રહમકર્તા.

નિકાહનું બયાન.

નિકાહ પણ અલ્લાહ તઆલાની મોટી નેઅમત છે. દુન્યા અને દીન બંનેના કામો એનાથી દુરસ્ત થઇ જાય છે. અને એમાં ઘણા ફાયદાઓ અને અપાર સદગુણો છે. માણસ ગુનાહથી બચે છે. મન ઠેકાણેસર થઈ જાય છે. નીયત આમતેમ ભમતી નથી. અને મોટી વાત તો એજ છે કે ફાયદોને ફાયદો અને સવાબનો સવાબ. કેમકે પતી અને પત્નિનું સાથે બેસીને મોહ અને પ્યારની વાતો કરવી, હાંસી અને મજાખમાં દિલ ખુશ કરવું નફ્લિ નમાઝોથી બેહતર છે.

૧ મસઅલો. નિકાહ ફકત બે શબ્દોથી બંધાઇ જાય છે. જેમકે કોઇએ ગવાહોની રૂબરૂમાં કહયું કે મેં મારી દીકરીનો નિકાહ

તમારી સાથે કરી દીધો; તેણે કહ્યું કે મેં કબૂલ કીધો, બસ નિકાહ બંધાઇ ગયો. અને બંને પતિ પત્નિ થઈ ગયા. પણ જો તે (નિકાહમાં દેનાર)ને ઘણી દીકરીઓ હોય તો માત્ર એટલુંજ કેહવાથી નિકાહ થશે નહિ. પણ નામ લઇને એમ કહે કે મેં મારી દીકરી કુદ્‌સીયા (છોકરીનું નામ)નો નિકાહ તમારી સાથે કીધો; તે (નિકાહ કરનાર) કહે મેં કબૂલ કીધો.

૨ મસઅલો. કોઈએ કહ્યું કે તમારી ફલાણી દીકરીનો નિકાહ મારી સાથે કરી દીઓ; તેણે કહ્યું મેં તેણીનો નિકાહ તમારી સાથે કરી દીધો. તો નિકાહ થઇ ગયો. પછી ગમેતો તે કહે કે મે કબૂલ કીધો અથવા નહીં કહે તોપણ નિકાહ તો થઇ ગયો.

૩ મસઅલો. જો પોતે ઓરત ત્યાં હાજર હોય અને ઇશારો કરીને એમ કહીદે કે મેં એનો નિકાહ તમારી સાથે કરી દીધો; તે કહે મેં કબુલ કીધો, ત્યારે પણ નિકાહ થઇ ગયો. નામ લેવાની જરૂર નથી. અને જો તે પોતે હાજર નહિ હોય તો તે (ઓરત) નું નામ પણ લીએ અને તેના બાપનું પણ નામ લીએ. એટલી જોરથી નામ લીએ કે ગવાહ (બનેલા) લોકો સાંભળી લીએ. અને જો બાપને પણ લોકો નહિ જાણતા હોય અને ફક્ત બાપનું નામ લેવાથી માલમ નહિ થઇ શકે કે કોનો નિકાહ કરવામાં આવે છે; તો દાદાનું નામ પણ લેવું જરૂરનું છે. મતલબ એ કે એવો પત્તો બોલવો જોઇએ કે સાંભળનારા સમજી લીએ કે ફલાણી (ઓરતનો) નિકાહ થાય છે.

૪ મસઅલો. નિકાહ થવાને વાસ્તે એ પણ શરત છે કે ઓછામાંઓછા બે મરદોની અથવા એક મરદ અને બે ઓરતોની રૂબરૂમાં નિકાહ કરવામાં આવે. અને તે લોકો પોતાને કાને નિકાહ થતો અને તે બંનેને બોલતાં સાંભળે; ત્યારે નિકાહ થશે. જો એકાંતમાં એકે કહયું કે મેં મારી દીકરીનો નિકાહ તમારી સાથે કીધો અને બીજાએ કહયું કે મેં કબુલ કીધો તો નીકાહ થશે નહિ. એવીજ રીતે જો ફક્ત એક માણસની રૂબરૂ નિકાહ કીધો ત્યારે પણ નહિ થયો.

૫ મસઅલો. જો મરદ કોઇ નથી ફક્ત ઓરતોજ છે. ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી પછી દશ બાર ઓરતો કેમ ન હોય. બે ઓરતોની સાથે (ગવાહીમાં) એક મરદ હોવોજ જોઇએ.

૬ મસઅલો. જો એક મરદ તો હોય પણ મુસલમાન નહિ હોય ત્યારે પણ નિકાહ થશે નહિ. તેવીજ રીતે તેઓ મુસલમાનતો છે, પણ તે બંને અથવા બેમાંનો એક હજી જુવાન થયેલો નથી; ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી. તેવીજ રીતે જો એક મરદ અને બે ઓરતોની રૂબરૂ નિકાહ થયો, પણ હજી તે ઓરતો અથવા તે બંને ઓરતોમાંની એક જુવાન થયલી નથી. ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત થયો નથી.

૭ મસઅલો. વધારે સારૂં એજ છે કે મોટા મેળાવડામાં નિકાહ કરવામાં આવે જેમકે જુમ્માની નમાઝ પછી જુમ્મા મસીદમાં, અથવા કોઈ બીજે ઠેકાણે જેથી તે નિકાહ સારી રીતે મશહૂર થઈ જાય. અને સંતાઇને નિકાહ કરે નહિ. પણ જો કોઈ એવીજ અડચણ આવી પડી કે જેથી ઘણા લોકોને નિકાહની ખબર થઇ શકી નહીં તો ઓછામાં ઓછા બે મરદો અથવા એક મરદ અને બે ઓરતો હાજર હોવીજ

જોઇએ, જેઓ પોતાને કાને નિકાહ થતો શાંભળે.

૮ મસઅલો. જો મરદ પણ જુવાન છે અને ઓરત પણ જુવાન છે. તો તે બંને પોતાનો નિકાહ પોતે કરી શકે છે. (તે એવી રીતે કે) બે ગવાહોની રૂબરૂ તે બંનેમાંથી એક કહીદે કે મેં મારો નિકાહ તારી સાથે કીધો બીજો કહે મેં કબૂલ કીધો. બસ નિકાહ થઈ ગયો.

૯ મસઅલો. જો કોઇએ પોતાનો નિકાહ પોતે નહિ કીધો પણ કોઈથી કહી દીધું કે તમે મારો નિકાહ કોઇથી કરી દીઓ. અથવા એમ કહ્યું કે મારો નિકાહ ફલાણાથી કરી દીઓ. અને તેણે બે શાહેદોની રૂબરૂ નિકાહ કરી દીધો, ત્યારે પણ નિકાહ થઇ ગયો. હવે જો તે ઈનકાર પણ કરે ત્યારે પણ કંઈ થઇ શકતું નથી.

જે લોકોથી નિકાહ કરવો હરામ છે તેઓનું બયાન.

૧૦ મસઅલો. પોતાની ઓલાદ સાથે, અને પૌત્ર અને પરપૌત્ર અને નવાસાઓ વીગેરેની સાથે નિકાહ દુરસ્ત નથી. અને બાપ, દાદો, પરદાદો, નાનો, પરનાના વીગેરેથી પણ દુરસ્ત નથી.

૧૧ મસઅલો. પોતાનો ભાઈ, મામો, કાકો, અને ભત્રીજો અને ભાણેજની સાથે નિકાહ દુરસ્ત નથી. અને શરેઅમાં ભાઈ તે છે જે એકજ માબાપથી હોય. અથવા તે બંનેનો બાપ એકજ હોય અને મા બે હોય. અથવા તે બંનેની મા એક હોય અને બાપ બે હોય. એ સૌ ભાઇઓ છે. અને જેનો બાપ પણ જુદો હોય અને મા પણ જુદી હોય તે ભાઇ નથી. તેની સાથે નિકાહ જાયઝ છે.

૧૨ મસઅલો. જમાઇ સાથે પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી. પછી ગમેતો છોકરી જમાઇને ઘેર ગઈહોય અને બંને ધણીધણીઆણી એક સાથે રહ્યા હોય. અથવા હજી છોકરી જમાઇને ઘેર ગઈ નહીં હોય. દરેક રીતે નિકાહ હરામ છે.

૧૩ મસઅલો. કોઇનો બાપ મરી ગયો અને માએ બીજો નિકાહ કીધો, પણ મા હજી તેની પાસે રેહવા નહિ પામી એટલામાં મરી ગઈ. અથવા તેણે તલાક દીધી. ત્યારે આ સાવકા બાપ સાથે નિકાહ કરવો જાયઝ છે. પણ જો મા તેની સાથે રહી ચુકી હોય તો તેનાથી નિકાહ કરવો દુરસ્ત નથી.

૧૪ મસઅલો. સાવકી ઓલાદ સાથે નિકાહ દુરસ્ત નથી. એટલે એક મરદની ઘણી ઓરતો છે, ત્યારે સોકની ઓલાદ સાથે કોઇ પણ રીતે નિકાહ દુરસ્ત નથી. પછી ગમેતો તે ઓરત પોતાના ધણી સાથે રહી હોય અથવા નહિ રહી હોય. દરેક રીતે નિકાહ હરામ છે.

૧૫ મસઅલો. સસરો અને સસરાના બાપ કે દાદા સાથે પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી.

૧૬ મસઅલો. જ્યાં સુધી પોતાની બેન નિકાહમાં (કોઇની સાથે) હોય ત્યાં સુધી બનેવીની સાથે નિકાહ જાયઝ નથી. પણ જો બેન મરી જાય અથવા તેણે તેણીને છોડી (તલાક) દીધી અને ઈદ્દત પૂરી થઈ ચુકી ત્યારે હવે બનેવીથી નિકાહ દુરસ્ત છે. અને તલાકની ઈદ્દત પૂરી થવા પહેલાં નિકાહ દુરસ્ત નથી.

૧૭ મસઅલો. જો બે બહેનોએ એક જ મરદથી નિકાહ કીધા તો જેનો નિકાહ પેહલાં થયો હોય તે દુરસ્ત છે. અને જેનો નિકાહ પછી કરવામાં આવ્યો તો નિકાહ થયો નથી.

૧૮ મસઅલો. એક ઓરતનો નિકાહ એક મરદની સાથે થયો ત્યારે હવે જયાં સુધી તે ઓરત તે મરદના નિકાહમાં છે ત્યાં સુધી તે ઓરતની ફોઈ અને તેની માશી અને ભાણેજ અને ભત્રીજીના નિકાહ તે મરદથી થઇ શકતા નથી.

૧૯ મસઅલો. જે બે ઓરતોમાં એવું સગપણ હોય કે જો તે બે ઓરતોમાંથી એક મરદ હોતે તો તે બંનેમાં નિકાહ થઈ શકતે નહિ. એવી બે ઓરતો એક મરદની સાથે એક સાથે નિકાહમાં જોડાઈ શકતી નથી. જયારે એક મરી જાય, અથવા તેને તલાક મળી જાય, અને ઈદ્દત ગુજરી જાય, ત્યારે બીજી ઓરત તે મરદની સાથે નિકાહ કરે.

૨૦ મસઅલો. એક ઓરત છે અને તેની સાવકી છોકરી છે. એ બંને સાથે જો કોઈ મરદ સાથે નિકાહ કરી લીએ તો દુરસ્ત છે.

૨૧ મસઅલો. દત્તક કરી લીધેલા છોકરાનો શરેઅમાં કંઇ ભરોસો નથી. છોકરો કરી લેવાથી ખરેખર તે છોકરો થઈ શકતો નથી. તેથી કરીને દત્તક કરી લીધેલા છોકરા સાથે નિકાહ કરી લેવા જાયઝ છે.

૨૨ મસઅલો. સગો મામો નથી પણ કોઈ દૂરના સગપણથી મામો થાય છે. તો તેનાથી નિકાહ દુરસ્ત છે. તેમજ કોઈ દૂરના સગપણથી ભાણેજ કે ભત્રીજો થતો હોય તેનાથી પણ નિકાહ દુરસ્ત છે. તેમજ જો પોતાનો સગો ભાઈ નથી પણ પિત્રાઇ ભાઇ, અથવા મામા ભાઈ, અથવા ફુવા ભાઇ, અથવા માશી ભાઈ છે તો તેનાથી પણ નિકાહ દુરસ્ત છે.

૨૩ મસઅલો. તેમજ બે બેનો જો સગી બેનો નહોય મામાબેનો, અથવા પિત્રાઈ બેનો, અથવા ફુવા બેનો, અથવા માશી બેનો હોય તો તે બંને એક સાથે એક મરદ સાથે નિકાહ કરી શકે છે. એવી બેન હોવા છતાં બનેવીથી નીકાહ કરવો દુરસ્ત છે. એજ હાલ ફોઈ અને માશીનો છે. કે જો કોઈ આઘેનું સગપણ નીકળતું હોય તો ફોઇ, ભત્રીજી, અને માશી ભાણેજનો એક સાથેજ એક મરદ જોડે નિકાહ દુરસ્ત છે.

૨૪ મસઅલો. જેટલી તરેહના સગપણ એક કુટુંબના હોવાથી હરામ છે તેટલાજ સગપણ કોઇનું દુધ પીવાથી પણ હરામ છે. એટલે દુધ ધવાડનારીના ધણીથી નીકાહ દુરસ્ત નથી. કેમકે તે તેણીનો બાપ થયો. અને દુધભાઇથી પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી. જે કોઈને તેણીએ ધવાડયું હોય તેની અને તેની ઓલાદ સાથે નીકાહ દુરસ્ત નથી. કેમકે તેઓ તેણીનીજ ઓલાદ ગણાશે. દુધ ધવાડવાના પ્રમાણમાં મામો, ભાણેજ, કાકો, ભત્રીજો સૌની સાથે નિકાહ હરામ છે.

૨૫ મસઅલો. દુધબેનો બંને એક સાથે એક મરદના નિકાહમાં રહી શકતી નથી. સારંશ કે જે હુકમ ઉપર બયાન કરવામાં આવ્યો, દુધનાં સગપણમાં પણ તેજ હુકમ લાગુ પડશે.

૨૬ મસઅલો. કોઇ મરદે કોઈ ઓરત સાથે ઝિના કીધો; તો હવે તે ઓરતની મા અને તે ઓરતની ઓલાદને તે મરદની સાથે નિકાહ કરવો દુરસ્ત નથી.

૨૭ મસઅલો. કોઇ ઓરતે જુવાનીના જોશમાં બુરી નીયતથી કોઈ મરદને હાથ અડકયો. તો હવે તે ઓરતની મા અને ઓલાદને તે મરદથી નિકાહ કરવો જાયઝ નથી. તેવીજ રીતે જો કોઇ મરદે

કોઈ ઓરત પર હાથ ચાલાકી કીધી, તો તે મરદ તેણીની મા અને ઓલાદપર હરામ થઈ ગયો.

૨૮ મસઅલો. રાતના પોતાની ધણીઆણીને જગાડવા વાસ્તે ઉઠયો અને ભુલથી હાથ દીકરીપર પડી ગયો. અથવા સાસુપર હાથ પડી ગયો. અને પોતાની સ્ત્રી સમજીને જુવાનીની ઈચ્છા સાથે તેણીને અડકયો તો હુવે તે મરદ પોતાની ઓરત માટે હમેશને માટે હરામ થઇ ગયો. હુવે કોઇ પણ રીતે તે દુરસ્ત થઇ શકતો નથી. અને હવે જરૂરનું છે કે એ મરદ તે ઓરતને તલાક દઈ દીએ.

૨૯ મસઅલો. કોઇ છોકરાએ પોતાની સાવકી માપર ખરાબ નીયતથી હાથ નાંખ્યો તો હુવે તે ઓરત પોતાના ધણી પર બિલકુલ હરામ થઇગઈ. હુવે કોઈ પણ રીતે તેણી પોતાના ધણીપર હલાલ થઈ શકતી નથી. અને જો તે સાવકી મા તેણીના સાવકા છોકરા સાથે એમ કરે ત્યારે પણ એજ હુકમ છે.

૩૦ મસઅલો. મુસલમાન ઓરતના નિકાહ મુસલમાન શિવાય કોઇ પણ બીજા ધર્મ અથવા મઝહબવાળા મરદ સાથે દુરસ્ત નથી.

૩૨ મસઅલો. કોઇ ઓરતના ધણીએ તલાક દીધી અથવા મરી ગયો તો જ્યાં સુધી તલાકની ઇદ્દત અને મરવાની ઈદ્દત પૂરી નહીં થાય ત્યાં સુધી બીજા મરદ સાથે નિકાહ કરવો દુરસ્ત નથી.

૩૨ મસઅલો. જે ઓરતનો નિકાહ કોઈ મરદ સાથે થઇ ગયો હોય તો હુવે તલાક લીધા વગર અને ઇદ્દત પૂરી કીધા વગર બીજા મરદ સાથે નિકાહ કરવો જાયઝ નથી.

૩૩ મસઅલો. જે ઓરતનો ધણી નહોય અને તેને ઝિનાથી હમલ રહયો હોય (વ્યભિચારથી ગર્ભવંતી થઇ હોય) તો તેણીનો નિકાહ પણ દુરસ્ત છે. પણ બચ્ચું અવતરે તે પેહલાં તેણીની સાથે સોહબત કરે નહિ. પણ જો તેણીએ એવા મરદ સાથે નિકાહ કીધો કે જેની સાથે તેણીએ ઝિના કીધો હતો તો સોહબત કરવી પણ દુરસ્ત છે.

૩૪ મસઅલો. જે મરદના નિકાહમાં ચાર ઓરતો હોય હવે તે મરદ સાથે પાંચમી ઓરતનો નિકાહ દુરસ્ત નથી. અને જો તે ચારમાંથી તેણે એક ઓરતને તલાક દીધી તો જ્યાં સુધી તલાકની ઇદ્દત પૂરી નહીં થાય ત્યાં સુધી કોઇ બીજી ઓરત તે મરદ સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી.

૩૫ મસઅલો. સુન્ની છોકરીનો નિકાહ શિયા મઝહબવાળા મરદ સાથે ઘણા આલેમોના ફતવાઓમાં દુરસ્ત નથી.

વલીનું બયાન.

છોકરા અને છોકરીના નિકાહનો જેને અખત્યાર હોય છે તેને વલી કહે છે.

૩૬ મસઅલો. છોકરા અને છોકરીનો વલી સૌથી પેહલાં તેનો બાપ છે. જો બાપ નહોય તો દાદા. તે નહોય તો પરદાદા. જો તેઓમાંનો કોઇ ન હોયતો સગો ભાઇ. સગો ભાઇ નહોય તો સાવકો ભાઇ. એટલે જે એ ભાઇ અથવા ભાઈબેનનો બાપ તો એકજ હોય પણ મા જુદી જુદી હોય તે પછી ભત્રીજો, પછી ભત્રીજાનો છોકરો ફરી પૌત્રો જો એ લોકોમાંથી કોઇ નહોય તો સગો કાકો, પછી સાવકો કાકો એટલે બાપનો સાવકો ભાઇ, ફરી સગા કાકાનો છોકરો, પછી તેના પૌત્રો, પછી સાવકા કાકાનો છોકરો ફરી તેના પૌત્રો.

જો એ લોકોમાંનો કોઇ નહોય તો બાપ નો કાકો વલી છે, ફરી તેની ઓલાદ. જો બાપનો કાકો, અને તેના છોકરા, પૌત્રો અને પરપૌત્રો કોઈ નહોય તો દાદાનો કાકો, ફરી તેના છોકરાઓ, ફરી પૌત્રો ફરી પરપૌત્રો વિગેરે. જો એ લોકો માંનો કોઇ નહિ હોયતો મા વલી છે. (મા) પછી દાદી, પછી નાની, પછી નાના, પછી સગી બેન, ફરી સાવકી બેન, જે એકજ બાપથી હોય, ફરી સાવકી બેન કે ભાઇ જે એકજ માથી હોય, તે પછી ફોઇ, તે પછી મામો, ફરી માશી વિગેરે.

૩૭ મસઅલો. નાબાલેગ (જુવાનીએ નહિ પોંહચેલું માણસ) કોઇનું વલી થ ઇ શકતું નથી. અને કાફેર કોઈ મુસલમા નનો વલી થઇ શકતો નથી. અને ગાંડો માણસ પણ કોઇનો વલી થઇ શકતો નથી.

૩૮ મસઅલો. બાલેગા એટલે જુવા- ન ઓરત પોતે મુખત્યાર છે ગમે તો નિ- કાહ કરે ગમે તો નહિ કરે. અને જેની સાથે તેનું મન ચાહે તેની સાથે (નિકાહ) કરે. કોઈ માણસ તેણીના ઉપર જોરજુલ- મ કરી શકતું નથી. જો તે પોતે પોતાનો નિકાહ કોઇ સાથે કરી લીએ તો નિકાહ થઈ જશે. પછી ગમેતો વલીને ખબર (એ નિકાહની) હોય અથવા નહિ હોય. અને વલી (એ નિકાહથી) ગમે તો રાજી હોય અથવા નહિ હોય. દરેક રીતે નિકા- હ દુરસ્ત છે. પણ જો પોતાના કરતાં હ- ...કા કુટુંબવાળા સાથે નિકાહ કીધા, અને પોતાના કુફમાં નહિ કીધા, અને વલી ના- ખુશ છે; અથવા નિકાહતો પોતાના કુફમાં કીધા, પણ જેટલી મેહેર તેના પિત્રાઈ કુ- ટુંબમાં બાંધવામાં આવે છે જેને શરેઅ- માં મેહેરે મિસલ કહે છે તેનાથી ઘણીજ કમતી મેહેરપર નિકાહ કરી લીધો; તો એ તમામ હાલતોમાં નિકાહતો થઇ ગયો પણ તેણીનો વલી તે નિકાહને તોડાવી શકે છે. મુસલમાન હાકિમ પાસે ફરીયાદ કરે અને તે (હકૂમતવાળો) નિકાહને તોડી દે. પણ એ ફરીયાદનો હક તે વલીને છે જેનું બયાન માના વલીપણા પેહલાં થયલું છે. એટલે બાપથી લઇને દાદાના કાકાના દીકરા અ- ને પૌત્રો સુધી.

૩૯ મસઅલો. કોઈ વલીએ જુવાન છોકરીના નિકાહ તેણીને પુછયા વગર અને તેણીની રજા લીધા વગર કરી દીધા. તો તે નિકાહ તેણીની રજાખુશીના ઉપર આ- ધાર રાખે છે. જો તે છોકરી રજા આપે તોજ નિકાહ થઇ જશે. અને જો તેણી રાજી નહિ હોય, અને તેણી રજા નહિ આપે તો નહિ થશે. અને રજા (તેણીની) કેવી રીતે લેવી તેની રીત આગળ આવે છે.

૪૦ મસઅલો. જુવાન, કુંવારી છો- કરીથી વલીએ આવીને કહ્યું કે હું તમા- રો નિકાહ ફલાણાની સાથે કરી આપું છું, અથવા કરી દીધો. તે સાંભળીને તેણી ચુપ રહી અથવા મોં મલકાવ્યું અથવા [ધીમેથી] રડવા લાગી તો બસ એજ ર- જા છે. હવે તે વલી નિકાહ કરીદે, તો દુ- રસ્ત થઇ જશે. અથવા [નિકાહ] કરી દી- ધો હતો તો તે જાયઝ થઇ ગયો. એમ [કદી] નહિ સમજવું કે જો તે પોતાને મોઢેજ [હા] કેહશે ત્યારેજ રજા (અપાયલી) સમજાય. જે લોકો જોરજુલમથી કબૂલ કરાવે છે તે ઠીક કરતા નથી.

૪૧ મસઅલો. વલીએ રજા લેતી વ- ખતે (તેણીના) ધણીનું નામ નહિ લીધું, અને તેમજ તે [વલી] ને [તેણીના ધણી- નું નામ] પેહલાંથી માલમ પણ નથી, તો

એવે વખતે ચુપ રેહવાથી [તેણીની] ખુશી સાબેત થશે નહિ. અને રજા અપાયલી ગણાશે નહીં. પણ (તે છોકરો જેની સાથે તેણી પરણે છે તેનું) નામ ઠેકાણું [બરાબર] બતલાવવું જરૂરી છે. જેથી છોકરી એટલું સમજી જાય કે તે ફલાણો માણસ છે. તેવીજ રીતે જો મેહેર નહિ બતલાવી, અને મેહેરે મિસલથી બહુજ કમતીપર નિકાહ પઢી દીધા, તો છોકરીની વગર રજાએ નિકાહ થશે નહિ. તેને વાસ્તે કાયદા મુજબ ફરીથી રજા લેવી જોઇએ.

૪૨ મસઅલો. જો તે છોકરી કુંવારી નથી પણ તેણીનો એક નિકાહ પેહલાં થઇ ગયો છે, [અને] એ બીજો નિકાહ છે. તેણીના વલીએ રજા લીધી અને પૂછયું, તો માત્ર ચુપ રેહવાથી રજા થઇ જશે નહિ, પણ જીભથી કેહવું જોઇએ. જો તેણીએ જીભથી (હા વિગેરે કંઇ) કહ્યું નહિ, માત્ર ચુપ રેહવાથી વલીએ નિકાહ કરી દીધો. તો નિકાહ મુલતવી રાખવામાં આવશે. પછી જો તેણી જીભથી કબૂલ રાખે તો નિકાહ થઇ ગયો અને જો તે કબૂલ નહિ રાખે તો નિકાહ થયો નથી.

૪૩ મસઅલો. બાપના હોવા છતાં કાકા કે ભાઇ વિગેરે કોઇ બીજા વલીએ કુંવારી છોકરીથી રજા માંગી તો ફકત ચુપ રહેવાથી રજા ગણાશે નહિ. પણ જીભથી રજા દેવી જોઇએ, ત્યારે રજા અપાયલી ગણાશે. પણ જો બાપેજ તેઓને રજા લેવા વાસ્તે મોકલ્યા હોય ત્યારે તો માત્ર ચુપ રહેવાથી રજા આપી એમ સમજાશે. મતલબ એ કે જે વલી સૌ કરતાં વધારે પેહલો (ઉત્તમ) હોય અને શરેઅથી તેનેજ રજા પૂછવાનો (પ્રથમ) હક હોય, જ્યારે તે પોતે અથવા તેનો મોકલેલો માણસ, રજા લીએ ત્યારેજ [છોકરીના] ચુપ રહેવાથી રજા થશે. અને જો હક હોય દાદાનો અને પૂછયું ભાઇએ અથવા હક હતો ભાઇનો અને પૂછયું કાકાએ; તો એવે વખતે [તેણીના] ચુપ રહેવાથી રજા થશે નહિ.

૪૪ મસઅલો. વલીએ પૂછયા વગર અને રજા લીધા વગર નિકાહ કરી દીધો. ફરી નિકાહ થઈ ગયા પછી પોતે વલીએ અથવા તેના મોકલેલા કોઈ માણસે આવીને [છોકરીને] ખબર આપી કે તારો નિકાહ ફલાણાની સાથે કરી દેવામાં આવ્યો. તો એ હાલતમાં પણ ચુપ રેહવાથી રજા થઇ જશે. અને નિકાહ દુરસ્ત થઇ જશે. અને જો કોઈ બીજાએ ખબર દીધી અને જો તે ખબર દેનાર સારો માતબર માણસ છે, અથવા બે માણસો છે, ત્યારે પણ ચુપ રેહવાથી નિકાહ જાયઝ થઇ જશે. અને જો ખબર દેનારૂં એક માણસ અને તે પણ ભરોસેદાર નથી તો માત્ર ચુપ રેહવાથી નિકાહ દુરસ્ત થશે નહિ. પણ મુલતવી રાખવામાં આવશે. જ્યારે જીભથી રજા દઇ દીએ અથવા કોઈ બીજી એવી વાત થાય જેથી રજા સમજાઇ જાય ત્યારે નિકાહ સહીહ થશે.

૪૫ મસઅલો. જે હાલતમાં જીભથી કેહવું જરૂરી છે, અને ઔરતે [જીભથી] નહિ કહ્યું પણ જ્યારે (તેણીનો) પતી તેની પાસે આવ્યો ત્યારે સોહબત (સંભોગ)થી નકાર નહિ કીધો ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત થઇ ગયો.

૪૬ મસઅલો. એજ હુકમ છોકરાનો પણ છે કે જો તે જુવાન [બાલેગ] હોય તો તેનાપર જબરદસ્તી કરી શકતા નથી. અને વલી, તેની રજા વિના નિકાહ કરી

શકતો નથી. જો વગર પૂછે નિકાહ કરી દેશે તો (તે છોકરાની) રજાપર મુલતવી રેહશે. જો રજા દઇ દીધી તો થઇ ગયો, નહિ તો નિકાહ થયો નથી. પણ એટલો ફરક છે, કે છોકરાના ફક્ત ચુપ રહેવાથી રજા થઇ જતી નથી. જીભથી કેહવું અને બોલવું જોઇએ.

૪૭ મસઅલો. જો છોકરી કે છોકરો બાલેગ ન હોય તો તેઓ પોતાને અખત્યાર નથી. વલી વગર તેઓનો નિકાહ થતો નથી. જો તેણે વલી વગર પોતાના નિકાહ કરી લીધા અથવા કોઈ બીજાએ કરી દીધા, તો વલીની રજાપર તે [નિકાહ] નો આધાર છે. જો વલી રજા દેશે તો નિકાહ થશે નહિ તો થશે નહિ. અને વલીને તેનો નિકાહ કરવાનો અથવા નહિ કરવાનો પૂરેપૂરો અખત્યાર છે. જેની સાથે તે ચાહે તેની સાથે કરી દીએ. નાબાલેગ છોકરા અને છોકરીઓ, તે નિકાહને, તે વખતે રદ કરી શકતા નથી. પછી ગમે તો તે બાલેગ નહિ થયલી છોકરી કુંવારી હોય અથવા તેણીનો પેહલાં નિકાહ થઈ ચુકયો હોય; અને તે પોતાના ધણીને ઘેર ગઇ પણ હોય. બંનેનો એકજ હુકમ છે.

૪૮ મસઅલો. નાબાલેગ છોકરા કે છોકરીનો નિકાહ જો બાપે અથવા દાદાએ પઢાવી દીધો હોય તો જુવાન [બાલેગ] થયા પછી પણ તે નિકાહને રદ કરી શકતા નથી. પછી ગમે તો પોતાનાજ કુફ [ગોત્ર] માં કીધો હોય અથવા પોતાનાથી હલકી જાતવાળા સાથે કરી દીધા હોય. અને ગમે તો મેહેરે મિસલપર કીધો હોય અથવા તેનાથી ઘણી ઓછી મેહેરપર નિકાહ કરી દીધો હોય. દરેક રીતે નિકાહ સહીહ છે. અને જુવાન થયા પછી પણ તેઓ [છોકરો અને છોકરી જે બંનેના નિકાહ મઝકૂર રીતે થયા હોય] કંઈ (તોડ ભાંગ પોતાના નિકાહમાં) કરી શકતા નથી.

૪૯ મસઅલો. અને જો બાપ દાદા શિવાય કોઇ બીજા વલીએ નિકાહ કીધા છે, અને જેની સાથે નિકાહ કરી દીધા તે છોકરો કુફ [જાત] માં બરાબર દરજ્જાનો છે, [હલકી જાતનો નથી] અને મેહેર પણ મેહેરે મિસલ મુકર્રર કીધી છે, એવી હાલતમાં તે વખતે તો નિકાહ દુરસ્ત થઈ જશે. પણ જુવાન થયા પછી તેઓને અખત્યાર છે, જોઈએ તો તે નિકાહને તેવોજ બાકી રાખે અથવા મુસલમાન હાકેમની પાસે ફરીયાદ કરીને તોડી નાંખે. અને જો તે વલીએ છોકરીના નિકાહ હલકી જાતવાળા મરદ સાથે કરી દીધા, અથવા મેહેરે મિસલથી બહુજ કમી મેહેરપર નિકાહ કરી કીધા છે, અથવા છોકરાનો નિકાહ જે છોકરી સાથે કીધા છે તેણીની મેહેર તે છોકરીની મેહેરે મિસલથી બહુજ વધારે મુકર્રર કીધી તો તેનિકાહ થયો નથી.

૫૦ મસઅલો. બાપ કે દાદા શિવાય કોઇ બીજાએ નિકાહ કરી દીધો હતો. અને છોકરીને પોતાનો નિકાહ થઇ જવાની ખબર હતી. ફરી જુવાન થઈ ગઇ. અને હજી સુધી તેણીના ધણીએ તેણી સાથે સોહબત કીધી નથી. તો જ્યારે જુવાન થઈ હોય તેજ વખતે પોતાની નારાજી જાહેર કરી દીએ. કે હું રાજી નથી. અથવા એમ કહે કે હું એ નિકાહને બાકી રાખવા ચાહતી નથી. ગમેતો તે ઠેકાણે કોઇ હોય અથવા નહિ હોય અને તે તદન એખલી બેઠેલી હોય, દરેક હાલતમાં કહી દેવું જોઈએ. પણ માત્ર એમ કરવાથી નિકાહ ટૂટશે નહીં. શરેઅના હાકેમ પાસે જાય

(અને નિકાહ તોડવવા વિશે ફરીયાદ કરે), અને તે નિકાહને તોડી નાંખે ત્યારે નિકાહ ટૂટી જશે. જુવાન થયા પછી જો એક પળ * અથવા દમભર પણ ચુપ રેહેશે તો હવે નિકાહ તોડવવાનો તેને અખત્યાર રેહેશે નહિ. અને જો તેણીને પોતાના નિકાહની ખબર નહી હતી, જુવાન થયા પછી ખબર મળી. તો જ્યારે ખબર થાય ત્યારે તરતજ નિકાહથી ઇનકાર કરે. જો એક પળ પણ ચુપ રેહશે તો નિકાહ તોડાવવાનો અખત્યાર જતો રેહશે.

૫૧ મસઅલો. અને જો તેનો ધણી સોહબત (સંભોગ) કરી ચુકયો તે પછી તેણી જુવાન થઈ ત્યારે જુવાન થતાંજ અને (પોતાના નિકાહની) ખબર થતાંજ તરત ઇનકાર કરવાની જરૂર નથી. પણ જ્યાં સુધી તેણીની રાજી ખુશીનો હાલ માલમ પડશે નહીં ત્યાં સુધી કબૂલ કરવાનો અથવા કબૂલ નહીં કરવાનો અખત્યાર બાકી છે. ગમે તેટલો વખત વીતી જાય (તો કોઈ હરકત નથી). પણ જ્યારે તેણે સાફ સાફ કહી દીધું કે હું (આ નિકાહને) કબૂલ મંજૂર રાખું છું; અથવા કોઇ બીજી એવીજ વાત માલમ પડી કે જેથી (તેણીની નિકાહ વાસ્તે) રાજી ખુશી સાબેત થાય જેમકે પોતાના ધણીની સાથે એકાંતમાં ધણીધણીયાણી પ્રમાણે રેહી. તો હવે અખત્યાર (નિકાહથી ઈનકાર કરવાનો) જતો રહયો અને નિકાહ (કાયમ રાખવો) જરૂરી થઇ પડયો.

(* મજકૂર મસઅલો છોકરીઓને વાસ્તે છે. અને જો છોકરો જુવાન થયો તો તરત નિકાહથી ના પાડવાની તેને કંઈ જરૂર નથી. પણ જ્યાં સુધી તેની રજા ખુશી માલમ નહિ પડે ત્યાં સુધી, કબૂલ રાખવાનો અથવા નહિ રાખવાનો અખત્યાર બાકી રહે છે.)

૫૨ મસઅલો. (ઉપર લખી ગયલા મસઅલાના કાયદા મૂજબ (વાંચો ૩૬ મો મસઅલો) જે વલીને નાબાલેગ ઓરતના નિકાહ કરી દેવાનો હક હોય તે વલી પરદેશમાં છે. અને તે વલી એટલે આઘે છે કે જો તેની રાહ જોવાય અને તેની સલાહ મશવેરો લેવાય તો એવી તક જતી રેહશે, અને માગું મોકલનાર એટલી વાર થોભશે નહીં, અને ફરી એવી જગ્યા મળવી મુશકેલ છે, તો એવી હાલતમાં તે વલીથી પછીના દરજ્જાનો વલી પણ નિકાહ કરી દઈ શકે છે. જો તેણે તે (પરદેશવાળા તેના કરતાં આગલા દરજ્જાના વલી)ને પૂછયા વગર નિકાહ કરી દીધા તો નિકાહ થઇ ગયો. અને જો એટલે બધે દૂર (પરદેશમાં તે વલી) નહોય તો તેની પરવાનગી લીધા વિના બીજા (ઉતરતા દરજ્જાના) વલીને નિકાહ કરી દેવા નહીં જોઇએ. જો કરશેતો તેજ વલીની રજા ખુશીપર આધાર રેહશે. જયારે તે (પરદેશમાં ગયલો) વલી રજા દેશે ત્યારે (નિકાહ) દુરસ્ત થશે.

૫૩ મસઅલો. એજ પ્રમાણે હકદાર વલી હાજર હોવા છતાં બીજા વલીએ નાબાલેગના નિકાહ કરી દીધા. જેમકે હકતો બાપનો હતો અને દાદાએ નિકાહ પઢાવી દીધો. અને બાપથી કંઈ પણ સલાહ પુછવામાં આવી નહિ. તો તે નિકાહ બાપની રજા પર આધાર રાખે છે, અથવા (નિકાહ કરી દેવાનો) હકતો ભાઈનો હતો અને નિકાહ કાકાએ કરી દીધા તો ભાઈની પરવાનગી પર આધાર રાખે છે.

૫૪ મસઅલો. કોઈ ઓરત ગાંડી થઈ ગઇ અને તેની અકકલ જતી રહી. અને તેનો જુવાન દીકરો પણ હાજર છે, અને

બાપ પણ છે. જો તે ઓરતના નિકાહ કરી દેવા મનજુર હોય તો તેણીનો વલી તેણીનો દીકરો છે. કેમકે વલી હોવામાં (કોઈ પણ ઓરતનો) દીકરો (તેણીના) બાપ કરતાં વધારે હકદાર છે.

કયા કયા લોકો આપણી બરાબરી અને કુફ્ના છે અને કયા કયા નથી.

૫૫ મસઅલો. શરીઅતમાં એવાતની ઘણી સંભાળ લેવાયલી છે કે વગર બરાબરી અને વગર કુફ્વાળાની સાથે નિકાહ નહિ કરવામાં આવે. એટલે છોકરીનો નિકાહ કોઈ એવા મરદની સાથે નહિ કરો કે મરદ દરજ્જામાં અને જાતમાં તેણીની બરાબરીનો નહિ હોય.

૫૬ મસઅલો. [શરીઅતમાં] બરાબરી ઘણી ચીજોમાં ગણવામાં આવે છે. એકતો વંશમાં બરાબર હોવું, બીજું મુસલમાન હોવામાં, ત્રીજું દીનદારીમાં, ચોથું માલમાં, અને પાંચમું ધંધામાં.

૫૭ મસઅલો. વંશમાં બરાબરી તો એ છે કે શેખ, અને સૈયદ, અને અનસારી, અને અલવી એ સૌ એક બીજાની બરાબર છે. એટલે અગરજો સૈયદોનો રૂતબો બીજાઓથી વધારે છે, પણ જો સૈયદની છોકરી શેખને ત્યાં પરણાવી તો એમ નહિ કેહવાશે કે તેણીના કુફ્માં નિકાહ નહિ થયો. એપણુ કુફ્ છે.

૫૮ મસઅલો. વંશમાં માતબરપણું બાપનું છે માનું કંઈ માતબરપણું નથી, જો બાપ સૈયદ છે તો દીકરો પણ સૈયદ છે. જો બાપ શેખ છે તો દીકરો પણ શેખ છે. મા ગમેતે હોય. જો કોઈ સૈયદે કોઈ બહારની [અજાણ] ઓરતની સાથે નિકાહ કરી લીધા તો તેના દીકરા સૈયદ છે. અને દરજ્જામાં સૌ સૈયદોની બરાબર છે. બેશક જેના માબાપ બેઉ મોટા ખાનદાનના હોય એ જુદી વાત છે. અને તેની ઇઝ્ઝત [માન] વધારે છે. પણ શરીઅતમાંતો સૌ એકજ દરજ્જાના [અને કુફ્ના] ગણાશે.

૫૯ મસઅલો. મોગલ અને પઠાન સૌ એકજ કોમ છે. અને શેખ અને સૈયદોની બરાબરીના નથી. જો શેખ અથવા સૈયદની છોકરીના વિવાહ તેઓને ત્યાં થયા તો ગેર કુફ્માં અને હલકા દરજ્જામાં નિકાહ થયેલો કેહવાશે.

૬૦ મસઅલો. મુસલમાનહોવામાં બરાબરી ફકત મોગલ પઠાન વિગેરે કોમોમાં માતબર છે. શેખ, સૈયદ, અનસારી, અને અલવીયોમાં એ વાત માતબર નથી. ત્યારે જે માણસ પોતે મુસલમાન થઇ ગયો અને તેનો બાપ કાફેર હતો, તે માણુસ, જે ઓરત કે પોતે પણ મુસલમાન છે અને તેણીનો બાપ પણ મુસલમાન હતો તેણીની બરાબરીનો નથી. અને જે મરદ પોતે મુસલમાન છે અને તેનો બાપ પણ મુસલમાન છે પણ તેનો દાદો મુસલમાન નથી તે મરદ, જે ઓરતનો દાદો પણ મુસલમાન છે તેણીના કુફ્નો નથી.

૬૧ મસઅલો. જે મરદના બાપ દાદા બંને મુસલમાન હોય પણ પરદાદો મુસલમાન નહિ હોય, તો તે મરદ, જે ઓરત કે તેના પુર્વજોમાં ઘણી પેઢીઓ સુધી સૌ મુસલમાનોજ હોય તેણીની બરાબરીનો સમજાશે. મતલબ એકે દાદા સુધી મુસલમાન હોવું માતબર છે. અને પરદાદો અને પરદાદાના બાપ સુધીમાં બરાબરી હોવી જરૂરની નથી.

૬૨ મસઅલો. દીનદારીમાં બરાબર હોવાની મતલબ એછે કે જે દીનપર બરાબર ચુસ્ત રીતે ચાલતો નહોય. લુચ્ચો, તોફાની શરાબી, બદકાર હોય તે માણસ પરહેઝગાર, સારા ચાલચલણની, દીનદાર ઓરતના કુફ્નો ગણાશે નહીં.

૬૩ મસઅલો. માલમાં બરાબરીના અર્થ એછે કે તદન ગરીબ કંગાળ માલદાર ઓરતની બરાબરીનો નથી. અને જો તે બિલકુલ ગરીબ માણસતો નથી પણ જેટલી મેહેર પેહલી રાતે દેવાનો રિવાજ છે એટલી મેહેર જો તે દઇ શકતો હોય તો પોતાના કુફ્નો છે, અગર જો તે પૂરી મેહેર નહિ દઇ શકે. અને એ કંઇ જરૂર નથી કે જેટલા પૈસાવાળા છોકરીવાળા હોય તેટલોજ માલદાર છોકરો પણ હોવો જોઇએ. અથવા લગભગ તેટલોશ્રીમંત હોય.

૬૪ મસઅલો. ધંધામાં બરાબરીનું હોવું એછે કે વણકર દરજીની કુફ્નો નથી. તેમજ હજામ, ધોબી વિગેરે પણ દરજીના દરજ્જાના નથી.

૬૫ મસઅલો. ગાંડો માણસ, અકકલવાળી હોંશીયાર ઓરતના કુફ્નો નથી.

મેહેરનું બયાન.

૬૬ મસઅલો. નિકાહમાં મેહેરને વાસ્તે કંઇ વાતચીત થાય અથવા નહીં થાય દરેક હાલતમાં નિકાહ તો થઇ જશે; પણ મેહેર દેવી પડશે. એટલુંજ નહિ પણ જો કોઇ એવી શરત કરી લીએ કે અમે મેહેર દેશું નહિ વગર મેહેરનો નિકાહ કરીએ છીએ ત્યારે પણ મેહેર દેવી પડશે.

૬૭ મસઅલો. ઓછામાં ઓછી મેહેરની રકમ આશરે પોણા ત્રણ રૂપીઆ ભાર ચાંદી છે. અને વધારે [મેહેર કેટલી હોવી જોઇએ તે] રકમની કંઇ હદ નથી. ગમે તેટલી મુકર્રર કરે. પણ મેહેર ઘણી વધારે રાખવી ઠીક નથી. તેથી કરીને જો કોઇએ ફકત એક રૂપીઆ ભાર ચાંદી અથવા એક રૂપીયો અથવા અર્ધો રૂપીયો મેહેર મુકર્રર કરીને નિકાહ કીધા ત્યારે પણ પોણા ત્રણ રૂપીયા ભાર ચાંદી દેવી પડશે. શરીઅતમાં એથી ઓછી મેહેર થઇ શકતી નથી. અને જો રૂખસતી [આણે જાય તે] પેહલાંજ તલાક દઈ દીએ તો એની અર્ધી મેહેર દીએ.

૬૮ મસઅલો. કોઇએ દસ, વીસ, સો, અથવા હજાર રૂપીઆ પોતાની ગજા પ્રમાણે મેહેર મુકર્રર કીધી. અને ઓરતને પોતાને ઘેર લઇ આવ્યો, અને તેણીની સાથે સોહબત કીધી અથવા સોહબત તો નહિ કીધી પણ એકાંતમાં ધણી ધણીઆણી કોઈ એવી જગ્યાએ રહયા કે જ્યાં સોહબત કરવાથી રોકનાર અથવા મનાઇ કરનાર કોઈ ચીજ નહિ હતી, તો પૂરેપૂરી મેહેર જેટલી કે મુકર્રર કીધી છે અદા કરવી વાજેબ છે. અને જો એવી કોઇ વાત (એટલે સોહબત કે એકાંત કંઇ)થઇ નહિ હતી કે એટલામાં છોકરો કે છોકરી ગુજરી ગઈ ત્યારે પણ પૂરેપૂરી મેહેર દેવી વાજેબ છે. અને જો એવી કોઇ વાત [એટલે એકાંત અથવા સોહબત] થઇ નહિ અને ધણીએ તલાક દઇ દીધી તો અર્ધી મેહેર દેવી વાજેબ છે. સાર એ થયો કે ધણી ધણીઆણીમાં જો એવું એકાંત વાસ થયું જેમકે ઉપર બયાન થયું, અથવા બંનેમાંથી કોઇ મરી ગયું તો પૂરેપૂરી મેહેર વાજેબ થઇ ગઇ. અને જો તેવું એકાંત અને એક ઠેકાણે ભેગા થવા પેહેલાંજ તલાક થઈ ગઇ તો અર્ધી મેહેર વાજેબ થઇ.

૬૯ મસઅલો. જો બંને (ધણીધણીયા-

ણી] માંથી કોઇ બીમાર હતું, અથવા રમઝાનનો રોઝો રાખેલો હતો, અથવા હજનું એહરામ બાંધેલું હતું, અથવા ત્યાં કોઈ ઝાંખતું કે તાકીને જોતું હતું, એવી હાલતમાં બંને [ધણી ધણીઆણી] એક જગ્યાએ ભેગા મળ્યાં તો એવું એકાંત માતબર નથી. અને એવા એકાંતથી પૂરેપૂરી મેહેર વાજેબ થતી નથી. જો તલાક દઈ દેશે તો તેણી અર્ધી મેહેરની હકદાર છે. પણ જો રમઝાનનો રોઝો નહિ હતો. પણ નઝરનો કે કઝાનો કે નફિલ રોઝો બંનેમાંથી કોઇ રાખતું હતું, એવી હાલતમાં એકાંતમાં તેણી [ધણી પાસે] રહી તો પૂરેપૂરી મેહેર લેવાને હકદાર છે. ધણીપર પૂરેપૂરી મેહેર વાજેબ થઇ ગઈ.

૭૦ મસઅલો. ધણી નામરદ છે, પણ બેઉ ધણી ધણીઆણીમાં તેવું એકાંત થઇ ગયું છે, ત્યારે પણ પૂરેપૂરી મેહેર તેણી મેળવશે. તેવીજ રીતે જો કોઈ હીજડાએ (નપુંસકે) નિકાહ કરી લીધો ફરી એકાંત વાસમાં ભેગા થયા પછી તલાક દઈ દીધી ત્યારે પણ પૂરેપૂરી મેહેર તેણીને મલશે.

૭૧ મસઅલો. ધણી ધણીયાણી એકાંતમાં રહ્યા પણ છોકરી એટલી નાની ઉમરની છે કે સોહબત કરવાને લાયક નથી. અથવા છોકરો એવો નાનો છે કે સોહબત કરી શકતો નથી, તો એ એકાંતથી પણ પૂરેપૂરી મેહેર વાજેબ થઇ નહિ.

૭૨. મસઅલો જો નિકાહની વખતે મેહેર વિશે તદ્દન કંઇ વાતચીત થઇજ નથી કે કેટલી છે. અથવા એવી શરતે નિકાહ કીધો કે વગર મેહેરે નિકાહ કરૂં છું; મેહેર કંઈ પણ હું દઇશ નહિ. ફરી બેઉમાંથી કોઈ મરી ગયું, અથવા એવી એકાંતમાં ભેગાં મળ્યાં કે જે એકાંત શરીઅતમાં માતબર ગણાયલો છે. ત્યારે પણ મેહેર અપાવવામાં આવશે. અને એવી હાલતમાં મેહેરે મિસલ દેવી પડશે. અને જો મચકૂર હાલતમાં તેવા [માતબર] એકાંત પેહલાં ધણીએ તલાક દઇ દીધી તો મેહેર લેવાને તેણી હક ધરાવતી નથી. પણ ફકત એક જોડું લુગડાંનું તેણીને મળશે. અને એ જોડું આપવું મરદપર વાજેબ છે. નહિ દેશે તો ગુનેગાર થશે.

૭૩ મસઅલો. લૂગડાંના જોડામાં માત્ર ચાર કપડાં મરદપર વાજેબ છે એક કુરતો, એક માથાબાંધણું એટલે ઓઢણી, એક ઇજાર અથવા એક સાડી જે ચીજનો [તે દેશમાં] રિવાજ હોય, એક મોટી ચાદર કે જેને માથાથી પગ સુધી વિંટાળી શકે. એના શિવાય બીજું કોઇ લુગડું વાજેબ નથી.

૭૪ મસઅલો. મરદની જેવી તાકાત હોય તેવાં લુગડાં દેવાં જોઇએ. જો સાધારણ ગરીબ માણસ હોય તો સુતરાઉ લુગડાં, અને જો બહુ ગરીબ તો નથી પણ બહુ પૈસાદાર પણ નથી તો સુતર અને રેશમ ભેળીને વણેલા કપડાના લુગડાં, અને જો ઘણોજ દોલતવાન હોય તો સારા સણ લુગડાં દેવાં જોઇએ. પણ દરેક હાલતમાં એ વાતનો ધ્યાન રાખે કે એ જોડાની કીંમત મેહેરે મિસલની અર્ધી રકમથી વધી નહિ જાય અને એક રૂપીયો છ આના એટલે એક રૂપીયો અને એક પાવલી અને એક બે આની ભાર ચાંદીની જે કિંમત થાય તેના કરતાં ઓછી કીંમતનું પણ હોવું જોઇએ નહિ. એટલા ઘણા ભારી લુગડાં કે જેઓની કીંમત અર્ધી મેહેરે મિસલ કરતાં વધી જાય મરદપર વાજેબ નથી. જો તે પોતાની ખુશીથી બહુ કીંમતી, એ

કરતાં વધારે ભારી લુગડાં દઈ દીએ તો જુદી વાત છે.

૭૫ મસઅલો. નિકાહની વખતે તો કંઈ મેહેર મુકર્રર કરવામાં આવી નહિ. પણ નિકાહ પછી ધણી ધણીયાણીએ પોતપોતાની રાજી ખુશીથી કંઇ મુકર્રર કરી લીધું તો હવે મેહેરે મિસલ અપાવવામાં આવશે નહિ. પણ બેઉએ પોતાની ખુશીથી જે કંઈ ઠેરવી લીધું હોય તેજ દેવાડવામાં આવશે. પણ જો [ઉપર બયાન થઇ ગયું] તેવું એકાંત થાય તે પેહલાંજ જો તલાક મળી ગઇ તો એવી હાલતમાં મેહેર મેળવવાને તેણી હકદાર નથી. પણ માત્ર ઉપર બયાન થયું તેજ એક જોડ લુગડું તેણીને મળશે.

૭૬ મસઅલો. સો અથવા હઝાર રૂપીઆ પોતાની ગુંજાશ મૂજબ મેહેર મુકર્રર કીધી. પછી ધણીએ પોતાની ખુશીથી કંઇ મેહેરમાં વધારી દીધું અને કહ્યું કે હું સોને ઠેકાણે દોઢસો દઈશ. તો જેટલા રૂપીઆ વધારે દેવાના કહ્યા છે તેપણ (મેહેરમાં દેવા)વાજેબ થઇ ગયા. નહિ દેશે તો ગુનેગાર થશે. અને (ઉપર લખ્યો છે) તેવો એકાંત થાય તે પેહલાં જો તલાક મળી ગઇ તો જેટલી અસલ મેહેર હતી તેનોજ અર્ધો ભાગ દેવામાં આવશે. પછીથી જેટલી મેહેર વધારી હતી તે ગણવામાં આવશે નહિ. તેવીજ રીતે ઓરતે પોતાની રાજી ખુશીથી જો થોડી મેહેર માફ કરી દીધી તો જેટલી મેહેર માફ કીધી હોય તેટલી માફ થઇ ગઇ અને જો પૂરી મેહેર માફ કીધી હોય તો પૂરી માફ થઈ ગઇ. હવે તેણી પોતાની મેહેર મેળવવાને હકદાર નથી.

૭૭ મસઅલો. જો ધણીએ દબાણ કરીને, ધમકી આપીને અથવા હેરાન કરીને મેહેર માફ કરાવી લીધી. તો એવી રીતે માફ કરાવવાથી મેહેર માફ થશે નહિ. હજી પણ તેનાપર મેહેર અદા કરવી વાજેબ છે.

૭૮ મસઅલો. મેહેરમાં રૂપીયા કે સોનું ચાંદી કંઇ મુકર્રર નહિ કીધું પણ કોઇ ગામ કે બગીચો, અથવા કોઇ જમીન મુકર્રર થઇ તો એ પણ દુરસ્ત છે. જે બગીચો (કે જમીન કે ગામ) મુકર્રર કીધો હોય તેજ દેવું પડશે.

૭૯ મસઅલો. મેહેરમાં કોઈ ઘોડો કે હાથી કે જનાવર મુકર્રર કીધો, પણ એ મુકર્રર નહિ કીધું કે ફલાણો ઘોડો દઈશ. એ પણ દુરસ્ત છે. એક દરમીયાની ઘોડો જે બહુ કીમતી પણ નહોય તેમજ બહુજ હલકી કીંમતનો પણ નહિ હોય તેવો દેવો જોઇએ. અથવા તેની કીંમત દઈ દીએ. પણ જો ફકત એટલુંજ કહ્યું કે એક જનાવર દઇશ. અને એમ નહિ જણાવ્યું કે કયો જનાવર દઇશ તો એ મેહેર મુકર્રર કરવી ખરી ઠરી નહિ. મેહેરે મિસલ દેવી પડશે.

૮૦ મસઅલો. કોઇએ ગેર કાયદે નિકાહ કીધા હતા તેથી કરીને ધણી ધણીઆણીમાં વિયોગ (જુદાઇ) કરવામાં આવ્યો. જેમકે કોઇએ છુપી રીતે પોતાના નિકાહ કરી લીધા બે ગવાહોની રૂબરૂમાં નહિ કીધા. અથવા બે ગવાહો તો હતા પણ બેહરા હતા. તેઓએ જે શબ્દોથી નિકાહ બંધાય છે તે શબ્દો સાંભળ્યા નહિ. અથવા કોઇ (ઓરત)ના ધણીએ તલાક દઇ દીધી હતી, અથવા મરી ગયો હતો, અને હજી ઇદ્દત પુરી નહિ થવા પામી અને તેણીએ બીજા નિકાહ

કીધા, અથવા એવીજ કોઈ બીજી ગેર કાયદે વાત બની, તેથી કરીને બંનેમાં જુદાઇ કરાવવામાં આવી. પણ હજી મરદે સોહબત કીધી નથી તો કંઇ પણ મેહેર મળશે નહીં. એટલુંજ નહિ પણ જો (૭૫ પર બયાન થઇ ગયું) તેવું એકાંત વાસ થઇ ગયું હોય ત્યારે પણ મેહેર મળશે નહિ. પણ જો સોહબત કરી ચુકયો હોય તો મેહેરે મિસલ આપવામાં આવશે. પણ જો કંઈ મેહેર નિકાહની વખતે ઠેરવવામાં આવી હતી, અને મેહેરે મિસલ તેના કરતાં વધારે છે, તો તેજ ઠેરવેલી મેહેર મળશે; મેહેરે મિસલ મળશે નહિ.

૮૧ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઓરત સમજીને કોઈ પારકી ઓરત સાથે સોહબત કરી લીધી. તો તેણીને પણ મેહેરે મિસલ દેવી પડશે. અને એ સોહબતને ઝિના કેહશું નહિ. અને કંઇ ગુનો પણ થશે નહિ. એટલુંજ નહિ પણ ગર્ભ રહી ગયો તો તે છોકરાનો વંશ પણ ઠીક છે. તેના વંશમાં કંઈ પણ કલંક નથી. અને તે છોકરાને હરામનો કેહવો દુરસ્ત નથી. અને જ્યારે માલમ પડી જાય કે એ મારી ઓરત નથી તો હવે તે ઓરતથી તરત વેગળો થઈ જાય. હવે તેણીની સાથે સોહબત કરવી દુરસ્ત નથી. અને તે ઓરતને પણ ઇદ્દતમાં બેસવું વાજેબ છે. હવે ઇદ્દત પૂરી કીધા\વગર પોતાના ધણી પાસે રહેવું અને તેણીના ધણીને તેણીની સાથે સોહબત કરવી દુરસ્ત નથી. અને ઇદ્દતનું બયાન આગળ આવશે ઈનશા અલ્લાહો તઆલા.

૮૨ મસઅલો. જે દેશમાં પેહલીજ રાત્રે પૂરી મેહેર દઇ દેવાનો રિવાજ હોય ત્યાં પેહેલેજ દહાડે આખી મેહેર લઇ લેવાનો ઓરતને અખત્યાર છે. જો પેહલે દહાડે તેણીએ માંગણી નહિ કીધી, તો જ્યારે માંગે ત્યારે દેવું મરદ પર વાજેબ છે. વાર લગાડી શકતો નથી.

૮૩ મસઅલો. હિંદુસ્થાનમાં દસ્તુર છે કે મેહેરનું લેણુ દેણુ તલાક પછી અથવા મરવા પછી થાય છે. એટલે જ્યારે તલાક મળી જાય છે. ત્યારે (ઓરત) મેહેરનો દાવો કરે છે. અથવા ધણી મરી ગયો અને કેટલોક માલ છોડી ગયો ત્યારે તે માલમાંથી (ઓરત પોતાની મેહેર) લઇ લેછે. અને જો ઓરત મરી ગઈ તો તેણીના વારસો મેહેરનો દાવો કરનારા થાય છે. અને જ્યાં સુધી ધણી ધણીઆણી સાથે રહે છે. ત્યાં સુધી નહિ કોઇ [મેહેર] આપેછે અને નહિ તેણી માંગે છે. તો એવી જગ્યાએ એવી રીતના સબબથી તલાક મળવા પહેલાં મેહેરનો દાવો તેણી કરી શકતી નથી. અલબત પેહેલી રાત્રે જેટલી મેહેર પેહેલાંથી દેવાનો રિવાજ હોય તેટલી મેહેર પેહલાંથી દેવી વાજેબ છે. પણ જે કોમમાં એવી (પેહેલાંથી મેહેર દેવાની) રીત નહિ હોય તો તે કોમપર એ હુકમ લાગૂ પડશે નહિ.

૮૪ મસઅલો. જેટલી મેહેર પેહલાંથી દેવાનો રિવાજ હોય તેટલી મેહેર જો પેહલાંથી નહિ દીધી તો ઓરતને અખત્યાર છે કે જ્યાં સુધી તેટલી મેહેર નહિ પામે ત્યાં સુધી મરદને સોહબત કરવા નહિ દીએ. અને જો એક વખતે તે સોહબત કરી ચુકયો છે ત્યારે પણ અખત્યાર છે કે હવે બીજી વખતે કે ત્રીજી વખતે (પોતાના ઉપર) કાબૂ પામવા નહિ દીએ. અને જો તે (ણીનો ધણી તેણીને) પોતાની સાથે પરદેશ લઈ જવા માંગે તો તેટલી (મેહેર) લીધા વગર પરદેશ નહિ જાય. એવીજ રીતે જો ઓરત એવી હાલતમાં પોતાના કોઇ

મહરમ (એટલે જે મરદની સાથે નિકાહ કરવા જાયઝ નથી તેવા) સગા સાથે પરદેશ ચાલી જાય, અથવા મરદના ઘેરથી પોતાને પીએર ચાલી જાય, તો ધણી તેણીને રોકી શકતો નથી. અને જ્યારે (અગાઉ આપવામાં આવે છે) તેટલી મેહેર જો દઇ દેવામાં આવી તો હવે ધણીની રજા વગર કંઈ કરી શકતી નથી. તેની રજા વગર કોઈ પણ ઠેકાણે જવું આવવું જાયઝ નથી. અને ધણી જ્યાં ચાહે ત્યાં તેણીને લઇ જાય. જવાથી નકાર કરવો (તેણીને) દુરસ્ત નથી.

૮૫ મસઅલો. મેહેરની નીયતથી ધણીએ કંઇ દીધું તો જેટલું દીધું હોય તેટલી મેહેર અદા થઇ ગઈ. દેતી વખતે ઓરતને એ વાત બતલાવવાની જરૂર નથી, કે હું મેહેર દઇ રહેલો છું.

૮૬ મસઅલો. મરદે કંઇ દીધું પણ ઓરતતો કહી રહેલી છે કે એ ચીજ તમે મને એમજ દીધી, મેહેરમાં દીધી નથી. અને મરદ કહી રહેલો છે કે એ વસ્તુ મેં મેહેરમાં દીધી છે. તો મરદની વાત માતબર ગણાશે. પણ ખાવા પીવાની કંઇ ચીજ હશે તો તેને મેહેરમાં ગણશું નહિ. અને મરદની એ વાત પર ભરોસો કરશું નહિ.

મેહેરે મિસલનું બયાન.

ખાનદાની મેહેર એટલે મેહેર મિસલનો મતલબ એ છે કે તે ઓરતના બાપના વંશમાં કોઇ બીજી ઓરતને જુઓ જે એ ઓરતના જેવી હોય. એટલે જો એ ઓછી ઉમરની હોય તો તે ઓરત પણ નિકાહની વખતે કમી ઉમરની હોવી જોઇએ. જો એ ઓરત ખુબસુરત હોય તો તે ઓરત પણ ખુબસુરત હોય. એનો નિકાહ પણ કુંવારી હાલતમાં થયો અને તેણીનો નિકાહ થયો ત્યારે તેણી પણ કુંવારી હતી. નિકાહની વખતે જેટલી માલદાર એ છે તેટલી માલદાર તેણી પણ હતી. જે દેશની રેહનાર એ ઓરત છે તેજ દેશની રેહનાર તેણી પણ છે. જો એ ઓરત દીનપર ચુસ્ત ચાલનારી, હોંશીયાર, સુધરેલી લખતાં વાંચતાં જાણનારી છે તો તેણી પણ તેવીજ હોય. સાર એકે જે વખતે તેણીનો નિકાહ થયો તે વખતે મઝકુર વાતો ને સરખાવતાં તેણી એ ઓરતના જેવીજ હતી જેનો નિકાહ હમણાં થયો. તો તેણીની જે મેહેર ઠેરવાયલી તેજ એ ઓરતની મેહેરે મિસલ છે.

૮૭ મસઅલો. બાપના વંશની ઓરત એટલે જેવીકે બેનો, ફોઇ, પીત્રાઇ બેન વિગેરે. એટલે એ ઓરતના દાદા તરફની છોકરીઓ. મેહેરે મિસલ જોતી વખતે માની મેહેરે જોશું નહિ. પણ જો મા બાપના કુટુંબની છે જેમકે બાપે પોતાના કાકાની છોકરી સાથે નિકાહ કરી લીધા હતા, તો તેણીની મેહેરે મિસલ ગણાશે.

કાફેરોના નિકાહનું બયાન.

૮૮ મસઅલો. કાફર લોક પોતાના ધર્મના માતબર કાયદા મૂજબ જેવી રીતથી નિકાહ કરતા હોય શરીઅત તે નિકાહને પણ માતબર ગણે છે. જો તે (કાફેર ધણી ધણીઆણી) બંને સાથે મુસલમાન થઈ જાય તો હવે ફરીથી નિકાહ પઢાવવાની કંઇ જરૂર નથી. તેજ નિકાહ હજી પણ બાકી છે.

૮૯ મસઅલો. જો તે (કાફેર ધણી ધણીઆણી) બંનેમાંથી એક મુસલમાન થઇ ગયું અને બીજું નહિ થયું તો નિકાહ ટુટી ગયો હવે ધણીધણીયાણી તરીકે સાથે રેહેવું દુરસ્ત નથી.

૯૦ મસઅલો. જો ઓરત મુસલમાન થઇ ગઇ અને [તેણીનો] મરદ મુસલમાન થયો નહિ. તો હવે જ્યાં સુધી પૂરા ત્રણ હેઝ તેણીને આવી નહિ જાય ત્યાં સુધી બીજા મરદથી તેણીનો નિકાહ જાયઝ નથી.

ઓરતોમાં એક સરખાપણું વાપરવાનું બયાન.

૯૧ મસઅલો. જે મરદની ઘણી ઓરતો હોય તો મરદ પર વાજેબ છે કે સૌને બરાબર રાખે. જેટલું એક ઓરતને દીધું હોય તો બીજી પણ તે ચીજ તેટલીજ લેવાને હકદાર છે. પછી ગમેતો બંને કુંવારીઓ હોય અથવા બંને પરણેલી હોય. અથવા એક કુંવારી હોય અને બીજી પેહલાં કોઇની સાથે પરણેલી, અને હવે એ માણસ તેણે પરણી લાવ્યો હોય. સૌનો એકજ હુકમ છે. જો એકની સાથે એક રાત રહયો તો બીજીની પાસે પણ એક રાત રહે. એકની પાસે જો બે કે ત્રણ રાત રહયો તો બીજીની પાસે પણ બે કે ત્રણ રાત રહે. જેટલો માલ, ઘરેણું, લુગડાં એકને દીધાં, તેટલોજ માલ, ઘરેણાં લુગડાંનો બીજી ઓરત પણ દાવો કરી શકે છે.

૯૨ મસઅલો. જેણીનો નિકાહ હાલ તરત થયો હોય અને જેણી પુરાની ઓરત હોય બંનેનો હક બરાબર છે. કંઈ ફરક નથી.

૯૩ મસઅલો. સરખાપણું માત્ર રાતના રેહવામાં છે દિવસે પાસે રેહવામાં સરખાપણું જરૂરી નથી. જો દહાડે એક ઓરત પાસે વધારે વાર રહયો અને બીજી ઓરત સાથે ઓછી વાર રહયો તો કંઇ હરકત નથી. અને રાતની વખતે બરાબરી વાજેબ છે. જો એકની પાસે મગરેબ પછીજ આવી ગયો અને બીજી પાસે એશા પછી આવ્યો તો ગુનો થશે. અલબત જે માણુસ રાત્રે નોકરી કરતો હોય અને દિવસે ઘરમાં રેહતો હોય જેમ કે ચોકીદાર, પેહરેગીર. તેવા મરદને વાસ્તે દિવસે સરખાપણું રાખવાનો હુકમ છે.

૯૪ મસઅલો. સોહબત કરવામાં બરાબરી કરવી વાજેબ નથી. એટલે જો એક ઓરતની વારીમાં તેણી સાથે સોહબત કીધી હોયતો બીજી ઓરતની વારીમાં બીજી સાથે પણ સોહબત કરવીજ જોઇએ એ જરૂરી નથી.

૯૫ મસઅલો. મરદ બીમાર હોય કે તંદુરસ્ત હોય દરેક હાલતમાં (ઓરતો સાથે)રેહવામાં સરખાપણું રાખે.

૯૬ મસઅલો. જો એક ઓરતની સાથે વધારે મોહબ્બત હોય અને બીજી સાથે ઓછી મોહબ્બત હોય તો એમાં કંઈ ગુનો નથી. કેમકે દિલ પોતાના અખત્યારમાં હોતું નથી.

૯૭ મસઅલો. સફરમાં જતી વખતે (ઓરતોમાં) બરાબરી રાખવી વાજેબ નથી. જેને જોઇએ તેણીને સાથે લઇ જાય. અને વધારે સારૂં એછે કે [લીલી સુખી અથવા પાંસા નાંખીને] નામ કઢાવી લીએ. જેનું નામ નીકળે તેણીને સાથે લઇ જાય જેથી કોઇ પોતાના મનમાં નારાજ થાય નહિ.

ધાવવું અને ધવડાવવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જ્યારે બચ્ચું પેદા થાય ત્યારે માને વાજેબ છેકે તેને ધવડાવે. પણ જો બાપ માલદાર હોય અને કોઇ દાયણને ઢુંઢી શકેતો દુધ નહિ ધવડાવવામાં કંઈ ગુનો પણ નથી.

૨ મસઅલો. પોતાના ધણીની રજા લીધાવિના કોઇ બીજાના બચ્ચાને ધવડાવવું

જાયઝ નથી. અલબત્ત જો કોઇ બચ્ચું (દૂધ વિના)ભૂખથી બેચેન હોય અને તેની હલાક થઇ જવાની બીક હોય તો એવે વખતે વગર રજાએ ધવડાવવું પણ દુરસ્ત છે.

૩ મસઅલો. વધારેમાં વધારે દૂધ પીવડાવવાની મુદત બે વરસ છે. બે વરસ પછી દૂધ પીવડાવવું હરામ છે. તદન દુરસ્ત નથી.

૪ મસઅલો. જો બચ્ચું કંઇ ખાવા પીવા લાગ્યું અને તેથી કરીને બે વરસ પૂરા થાય તે અગાઉ દૂધ છોડાવી દીધું ત્યારે પણ કંઇ હરકત નથી.

૫ મસઅલો. જ્યારે બચ્ચું કોઇ બીજી ઓરતનું દૂધ પીએ તો, તે ઓરત તે બચ્ચાની મા થઇ ગઇ. અને તે (ધવડાવનારી) દાયણનો ધણી જેના બચ્ચાનું એ દૂધ છે, એ બચ્ચાનો બાપ થઇ ગયો. અને તેની ઓલાદ એ બચ્ચાના દૂધભાઇ અને દૂધ બેન થયાં. અને (તેઓ સાથે) નિકાહ હરામ થઇ ગયો. અને જે જે તરેહનું સગપણ વંશના સંબંધ (થી નિકાહની બાબતમાં) હરામ છે તેજ સગપણ દૂધના સંબંધથી પણ હરામ થઈ જાય છે. પણ ઘણા આલેમોના ફતવાઓમાં એ હુકમ ત્યારેજ છે કે બચ્ચાએ બે વરસની [ઉમરનો થાય તે] અંદરજ દૂધ પીધું હોય. જો બચ્ચું બે વરસનું થઇ ગયું તે પછી કોઇ સ્ત્રીનું તેણે દૂધ પીધું તો એવી રીતે ધાવવું કંઇ માતબર નથી. નહિ તે ધવડાવનારી મા બની અને નહિ તેણીની ઓલાદ તે બચાનાં દૂધભાઇ અને દૂધબેન બન્યાં. તેથી કરીને જો તેઓમાં એક બીજા સાથે નિકાહ કરી દેવામાં આવે તો દુરસ્ત છે. પણ હજરત ઈમામ અઅઝમ (રદી.)જે બહૂજ મોટા ઇમામ છે તેવણ ફરમાવે છે કે, જો અઢી વરસની (બચ્ચાની ઉમર થાય તે) દરમ્યાનમાં પણ જો ધાવ્યું હોય તો ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી. અલબત અઢી વરસ પછી જો ધાવ્યું હોય તો તેનું ધાવવું કંઇ પણ માતબર નથી. લેશપણ શેકાણ વગર સૌ (આલેમો)ની આગળ નિકાહ દુરસ્ત છે.

૬ મસઅલો. જ્યારે બચ્ચાના ગળામાં દૂધ ઉતરી ગયું ત્યારે સૌ તરેહના સગપણ જે અમે ઊપર લખી ગયા છે હરામ થઇ ગયાં. પછી ગમેતો થોડું દૂધ ગળામાં ઉતર્યું હોય અથવા વધારે, એ કોઈ પણ વાત માતબર નથી.

૭ મસઅલો. જો બચ્ચું છાતીથી ધાવ્યું નહિ પણ તેણીયે પોતાનું દૂધ કાઢી તે બચ્ચાના ગળામાં નાંખી દીધું તો એથી કરીને પણ તે સૌ તરેહનાં સગપણ હરામ થઇ ગયાં. એવીજ રીતે જો બચ્ચાની નાકમાં દૂધ નાંખી દીધું ત્યારે પણ ઉપર જણાવેલા સગપણ [નિકાહને વાસ્તે] હરામ થઈ ગયા. અને જો કાનમાં દૂધ ટપકાવ્યું તો એની કંઈ હરકત નથી.

૮ મસઅલો. જો ઓરતનું દૂધ પાણીમાં અથવા કોઈ દવામાં મેળવીને બચ્ચાને પીવડાવ્યું ત્યારે જુઓકે દૂધ વધારે છે કે પાણી અથવા બંને બરાબર છે. જો દૂધ વધારે હોય અથવા [પાણી અને દૂધ]બંને બરાબર હોય તો [જે ઓરતનું તે દૂધ છે]તેણી મા થઈ ગઇ અને સૌ તરહના સગપણ (નિકાહ વાસ્તે)હરામ થઇ ગયાં. અને જો પાણી કે દવા વધારે છે તો એની કંઇ હરકત નથી. તે ઓરત મા બની નહિ.

૯ મસઅલો. ઓરતનું દૂધ બકરી અ-

થવા ગાયના દૂધમાં ભેળાઇ ગયું અને બચ્ચાએ ખાઈ લીધું. ત્યારે જુઓકે વધારે કયું દૂધ છે. જો ઓરતનું દુધ વધારે હોય અથવા (ગાય કે બકરીનું દૂધ અને ઓરતનું દૂધ)બંને બરાબર હોય તો સૌ સગપણ (નિકાહને વાસ્તે)હરામ થઇ ગયાં અને જે ઓરતનું દૂધ છે (તે ઓરતનું) એ બચ્ચું ઓલાદ બની ગયું અને જો ગાય કે બકરીનું વધારે છે તો એની કંઇ હરકત નથી. એમ સમજાશે કે જાણે તે બચ્ચાએ (તે ઓરતનું દૂધ પીધુંજ નથી.

૧૦ મસઅલો. જો કોઇ કુંવારી છોકરીને દૂધ ઉતરી આવ્યું અને તે દૂધને કોઇ બચ્ચાએ પી લીધું તો એથી પણ સૌ તરેહના સગપણ હરામ થઇ ગયા.

૧૧ મસઅલો. મરી ગઇલી ઓરતનું દૂધ દોહીને કોઈ બચ્ચાને પીવડાવી દીધું તો તેથી પણ સૌ સગપણ હરામ થઇ ગયાં.

૧૨ મસઅલો. બે બચ્ચાંઓએ એક-બકરી અથવા એકજ ગાયનું દૂધ પીધું તો તેથી કંઈ થતું નથી. તેઓ (દૂધ] ભાઇ બેન થયાં નહિ.

૧૩ મસઅલો. જવાન મરદે પોતાની ઓરતનું દૂધ પી લીધું તો (તેથી તે ઓરત તે મરદપર) હરામ નહિ થઇ. અલબત બહૂ મોટો ગુનો થયો. કેમકે બે વરસની ઉમર થાય તે પછી (કોઇ ઓરતનું) દૂધ બીલકુલ હરામ છે.

૧૪ મસઅલો. એક છોકરો અને એક છોકરી છે બંનેએ એકેજ ઓરતનું દૂધ પીધું છે. તો તેઓમાં નિકાહ થઇ શકતા નથી. ગમે તો એકજ ઉમરના તેઓ હતા તે વખતે પીધું હોય અથવા એકે પેહલાં અને બીજાએ કેટલાક વરસ પછી પીધું હોય બંનેનો એકજ હુકમ છે.

૧૫ મસઅલો. એક છોકરીએ ઈબ્રાહીમ (નામના અમુક માણુસ) ની ઓરતનું દૂધ પીધું છે તો તે છોકરીના નિકાહ ઇબરાહીમ સાથે પણ થઇ શકતા નથી. તેમજ ઈબરાહીમના બાપ કે દાદા સાથે તેમજ ઈબારાહીમની ઓલાદ સાથે પણ થઈ શકતા નથી. એટલુંજ નહિ પણ ઇબરાહીમની બીજી ઓરતથી જે ઓલાદ હોય તેઓમાંથી કોઇની સાથે પણ થઇ શકતા નથી.

૧૬ મસઅલો. (ધારોકે એક અમુક બચ્ચા) અબ્બાસે ખતીજા (નામની એક અમુક ઓરત)નું દૂધ પીધું. અને ખતીજાનાં ધણી અહમદની એક બીજી ઓરત ઝેનબ નામની હતી જેને (અહ્મદ તરફથી) તલાક મળી ચુકી છે. તો હવે ઝેનબ પણ અબ્બાસ સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. કેમકે અબ્બાસ તો ઝેનબના ધણીની ઓલાદ છે. અને ધણીની ઓલાદ સાથે નિકાહ દુરસ્ત નથી. તેવીજ રીતે જો અબ્બાસ પોતાની ઓરત ને છોડી દીએ (તલાક દઇ દીએ) તો તે ઓરત અહમદ સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. કેમકે તે તેણીનો સસરો છે. અને અહમદની બેન સાથે અબ્બાસના નિકાહ થઇ શકશે નહિ. કેમંકે એ બંને ફોઈ ભત્રીજા થાય છે. પછી ગમે તો તેણી અહમદની સગી બેન થતી હોય અથવા દૂધ બેન હોય બંનેનો એક જ હુકમ છે. પણ અબ્બાસની બેન સાથે અહમદ નિકાહ કરી શકે છે.

૧૭ મસઅલો. અબ્બાસની એક બેન (ધારોકે) મરયમ નામની છે, મરયમે એક ઓરતનું દૂધ પીધું પણ અબ્બાસે તેઓરત (જેકે મરયમની દાયણ છે અથવા કોઈ પારકા માણુસની ઓરત છે તેણી)

નું દૂધ નહિ પીધું. તો તેણી (એટલે મ-યરમને ધવાડનારી ઓરત)નો નિકાહ અ-બ્બાસ સાથે થઇ શકે છે.

૧૮ મસઅલો. અબ્બાસના છોકરાએ ફાતમા [નામની ઓરત]નું દૂધ પીધું. તો ફાતમાના નિકાહ અબ્બાસ સાથે થઇ શકે છે.

૧૯ મસઅલો. અહમદ અને સુલેમાન બે ભાઈ છે. અને સુલેમાનને એક દૂધબેન છે તો અહમદ જોડે તેના નિકાહ થઇ શકે છે. પણ સુલેમાન જોડે થઇ શકશે નહિ. એવા મસઅલાઓને ઘણી સારી રીતે સ-મજી લીઓ. એવી તરેહના મસઅલા મુ-શકેલ હોય છે એમાં સમજણ કમી પડે છે. તેથી કરીને અમે વધારે મસઅલા લ-ખતા નથી. જ્યારે એવી કોઇ જરૂર પડે ત્યારે કોઇ સારા જાણીતા મોટા આલેમથી સમજી લેવું જોઇએ.

૨૦. મસઅલો. કોઇ મરદનો કોઇ ઓરત સાથે લગ્ન સંબંધ જોડાયો પછી એક ઓરત આવી અને તેણીએ કહ્યું કે મેંતો એ બંને (ધણી ધણીઆણી)ને ધ-વડાવ્યા છે. અને એ ઓરત શિવાય બી-જું કોઇ માણસ એ ધવાડવાનું કેહતું નથી. તો માત્ર તે ઓરતનાજ કેહવાથી દૂધનું સગપણ સાબેત થશે નહિ. તે બંને [ધણી ધણીઆણી]ના નિકાહ દુરસ્ત છે. પણ જ્યારે બે માતબર અને દીનચુસ્ત મ-રદો અથવા એક દીનચુસ્ત મરદ અને બે દીનદાર ઓરતો ધવડાવવાની ગવાહી દીએ ત્યારે તે (દૂધના)સગપણની સાબેતી થશે. હવે અલબ્.ત નિકાહ હરામ થઇ ગયો. એવી શાહેદી વગર [દૂધ ધાવવું] સાબેત થશે નહિ. પણજો ફકત એકજ મરદ અથવા એકજ ઓરતના કેહવાથી અથવા બે ત્રણ ઓરતોના કેહવાથી (પોતાનું) મન શા-હેદી દીએ કે એણી સાચું કેહતી હશે, નકકી એમજ થયું હશે તો એવે વખતે નિકાહ કરવા નહિ જોઇએ કેમકે જાણી જોઇને શ-કમાં પડવું એ શું ફાયદાનું ? અને જો કોઇએ [એવા શક પડતે ઠેકાણે નિકાહ] કરી પણ લીધા તો હરકત નથી નિકાહ થઇ ગયા.

૨૧ મસઅલો. ઓરતનું દૂધ કોઇ પણ દવામાં નાંખવું જાયઝ નથી. અને જો નાંખી દીધું ત્યારે હવે તે [દવા]નું ખાવું કે લગાડવું દુરસ્ત નથી હરામ છે. તેવીજ રીતે દવાની રૂએ આંખમાં કે કાનમાં [ઓરતનું] દૂધ નાંખવું પણ જા-યઝ નથી. મતલબ એકે માણસના દૂધથી કોઇપણ ફાયદો હાંસલ કરવો અને તેને વાપરવું દુરસ્ત નથી.

તલાકનું બયાન.

૧ મસઅલો. ધણી જુવાન થઇ ચુકયો હોય, અને ગાંડો પગલો નહોય, તે જો ત-લાક દીએ તો તલાક થઈ જશે. અને જે છોકરો હજી જુવાન થયો નથી, અને જે માણસ ગાંડો પગલો હોય કે જેની અકકલ ઠેકાણે નથી, એ બંનેમાંથી કોઈ જો તલાક દેશે તો તલાક થશે નહિ.

૨ મસઅલો. સૂતેલા માસણને મોઢે નીકળ્યું કે તને તલાક છે. અથવા એમ કહી દીધું કે મારી ઓરતને તલાક, તો એ વી રીતે (ઉંઘમાં) બબડવાથી તલાક થશે નહિ.

૩ મસઅલો. કોઇએ જોરજુલમથી કો-ઇથી તલાક દેવડાવી. બહુજ મારધાડ કીધી ધમકી દીધી કે તલાક દઈ દે નહિતો તને મારી નાંખીશ. તેથી નાચાર થઈને તેણે તલાક દીધી. ત્યારે પણ તલાક થઇ ગઈ.

૪ મસઅલો. કોઇએ શરાબ વિગેરેના નિશામાં પોતાની ઓરતને તલાક દઈ દીધી. જ્યારે ભાન આવ્યું ત્યારે પછતાવ્યો ત્યારે પણ તલાક થઇ ગઈ. એવીજ રીતે ગુસ્સામાં તલાક દેવાથી પણ તલાક થઇ જાયછે.

૫ મસઅલો. ધણી શિવાય બીજા કોઇને પણ તલાક દેવાની સત્તા નથી. અલબત જો ધણી એમ કહી દીએ કે તું તેણીને તલાક દઇદે તો (જે માણસને ધણીએ એમ કહયું હોય) તે માણસ પણ (તેની ઓરત ને તલાક) દઇ શકે છે.

તલાક દેવાનું બયાન.

૬ મસઅલો. તલાક દેવાનો અખત્યાર ફકત મરદને છે. જ્યારે મરદે તલાક દીધી તો તલાક થઇ ગઇ. ઓરતનું એમાં કઇં ચાલતું નથી. ગમે તો તેણી તલાકને મંજુર રાખે અને ગમે તો નરાખે. દરેક રીતે તલાક થઇ ગઈ. અને ઓરત પોતાના ધણીને તલાક દઇ શકતી નથી.

૭ મસઅલો. મરદને ફકત ત્રણ તલાક દેવાનો અખત્યાર છે. એથી વધારેનો અખત્યાર નથી. તેથી કરીને જો ચાર કે પાંચ તલાક દીધી ત્યારે પણ ત્રણજ તલાકો થઈ.

૮ મસઅલો. જ્યારે ધણીએ પોતાને મોઢે કહી દીધું કે મેં મારી ઓરતને તલાક દીધી. માત્ર એટલુંજ કેહવાથી તલાક થઇ ગઇ. ગમે તો કોઇ માણસની રૂબરૂમાં કહે અથવા ગમેતો એકાંતમાં કહે. અને ગમેતો તે ઓરત સાંભળે અથવા નહિ સાંભળે દરેક હાલતમાં તલાક થઇ ગઈ.

૯ મસઅલો. તલાક ત્રણ તરેહની છે. એકતો એવી છે કે જેમાં નિકાહ તદન ટુટી જાયછે હવે નિકાહ કીધા વગર તે મરદ પાસે રેહવું જાયઝ નથી. જો ફરીથી તેજ ધણી [જેણે તલાક દીધી હોય તેની]પાસે રેહવા ચાહતી હોય અને તે ધણી પણ તેણીને રાખવા રાજી હોય તો ફરીથી નિકાહ કરવા પડશે. એવી તલાકને બાએન તલાક કહેછે. બીજી તલાક એવી હોય છે કે જેમાં નિકાહ એવી રીતે ટૂટી જાયછે કે જો બીજીવાર નિકાહ કરવા બંને ચાહે તો (ઓરતને) કોઈ બીજા મરદ સાથે પહેલાં નિકાહ કરવા પડશે. અને જ્યારે તે બીજા મરદ પાસેથી તલાક મળી જાય ત્યારે ઇદ્દત પૂરી થયા પછી તે આગલા ધણી સાથે નિકાહ થઇ શકશે. એવી તલાકને મોગલ્લેઝા (તલાક) કહે છે. ત્રીજી તરેહની તલાક એવી થાય છે કે નિકાહ હજી તુટયા નથી. ખુલા શબ્દોમાં એક કે બે તલાકો દીધા પછી જો મરદને પસ્તાવો થયો તો ફરીથી નિકાહ કરવાની જરૂર નથી. નિકાહ કિધા વગર પણ તેણીને રાખી શકેછે. પછી ધણી ધણીઆણી પ્રમાણે રેહવા લાગે તો દુરસ્ત છે. અલબત જો ધણી તલાક દઇને તેજ વાતપર કાયમ રહયો અને તે વાતથી ફર્યો નહિ. તો જ્યારે તલાકની ઈદ્દત ગુજરી જશે ત્યારે નિકાહ પણ ટુટી જશે. અને ઓરતથી જુદાઇ થઇ જશે. અને જ્યાં સુધી ઇદ્દત નહીં ગુજરે ત્યાં સુધી [ઓરતને રાખવી કે નહિ રાખવી બંને વાતનો (મરદને) અખત્યાર છે. એવી તલાકને રજઈ તલાક કહે છે. અલબત જો ત્રણ તલાકો દઇ દીધી તો હવે (તે ઓરતને રાખવાનો ધણીને) અખત્યાર નથી.

૧૦ મસઅલો. તલાક દેવાની બે રીતો છે. એકતો એકે ખુલા શબ્દોમાં કહી દીધું કે મેં તને તલાક દીધી. અથવા એમ કહયું કે મેં મારી ઓરતને તલાક દીધી. સાર એ કે એવી સાફ વાત કહી દી-

થી કે જેના તલાક દેવા વગર બીજા કંઈ અર્થ થઈ શકતા નથી. એવી તલાકને સરીહ કહે છે. બીજી રીત એ કે ખુલ્લે ખુલા શબ્દો નહિ બોલે પણ ભરમભરેલા એવા શબ્દો કહે જે શબ્દોના અર્થ તલાકના પણ થઇ શકતા હોય, અને તલાક શિવાય બીજા અર્થ પણ નિકળી શકે. જેમકે કોઇ માણસ પોતાની ઓરતને)કહે કે મેં તને છોડી દીધી તો એના એક અર્થ તો એ થયા કે મેં તને તલાક દઇ દીધી. બીજો મતલબ એ નિકળી શકે છે કે મેં તને તલાકતો નહિ દીધી પણ તને હવે હું મારી પાસે રાખીશં નહિ. હમેશ પોતાના પીઅરમાં પડેલી રેહ. તારી ખબર લઇશ નહિ. અથવા એમ કહે કે " મારી સાથે તને કંઇ લેવું દેવું નથી. મને તારી સાથે કંઇ મતલબ નથી. તું મારાથી જુદી થઇ ગઇ. મેં તને જુદી કરી દીધી. મારા ઘરથી ચાલી જા, નિકળી જા. ચાલ દૂર થા. પોતાના મા બાપને ઘર જઇને બેસ, પોતાને ઘેર જા, મારો તારો બનાવ થશે નહિ. એવીજ તરેહના બીજા શબ્દો કે જેમાં બંને મતલબો નિકળી શકતી હોય એવી તલાકને કિનાયા કહે છે.

સરીહ તલાકનું બયાન.

૧૧ મસઅલો. જો ખુલ્લે ખુલા શબ્દોમાં તલાક દીધી તો જીભથી નિકળતાની સાથેજ તલાક થઇ ગઇ. પછી નૈયત તલાક દેવાની હોય અથવા નહિ હોય, એટલૂંજ નહિ પણ મસકરી ઠઠ્ઠામાં કહી દીધું હોય, દરેક રીતે તલાક થઈ ગઇ. અને ખુલા શબ્દોમાં તલાક દેવાથી (ઊપર લખેલી)ત્રીજી તરેહની તલાક થઈ જાય છે. એટલે ઇદ્દત પૂરી થાય તે પહેલાં તેણીને રાખવાનો અથવા નહિ રાખવાનો અખત્યાર છે. અને એક વખત (તલાક) કેહવાથી એકજ તલાક પડશે, બે ત્રણ તલાક પડશે નહી. અલબત જો ત્રણ વખત કહે અથવા એમ કહેકે " તને ત્રણ તલાકો દીધી" ત્યારે ત્રણ તલાકો થશે.

૧૨ મસઅલો. કોઇએ એક તલાક દીધી તો જયાં સુધી ઓરત ઈદ્દતમાં રહે ત્યાં સુધી બીજી તલાક અને ત્રીજી તલાક દેવાનો અખત્યાર રહે છે. જો (બે કે ત્રણ) તલાકો દેશે તો (તલાકો) થઈ જશે.

૧૩ મસઅલો. કોઈએ એમ કહ્યું કે તને તલાક દઇ દઇશ તો તેથી કરીને તલાક થઇ નહીં. એવીજ રીતે જો કોઈ વાતમાં એમ કહ્યું કે જો તું ફલાણું કામ કરશે તો તલાક દઈ દઇશ. ત્યારે પણ તલાક થઈ નહિ પછી ગમેતો તે કામ કરે ગમેતો નહિ કરે. પણ જો એમ કહે કે જો ફલાણું કામ કરશે તો (તને)તલાક છે, તો તે કામ કરવાથી તલાક થઇ જશે.

૧૪ મસઅલો. કોઇએ તલાક દઇને તેની સાથેજ " ઇનશાઅલ્લાહ " પણ કહી દીધું તો તલાક થઇ નહિ. તેવીજ રીતે જો એમ કહ્યું કે "જો ખોદા ચાહે તો તને તલાક છે " એમ કેહવાથી પણ કોઇ તરેહની તલાક પડતી નથી. અલબત જો તલાક દઇને જરા થોભ્યો ફરી ઈનશાઅલ્લાહ કહયું તો તલાક થઈ ગઇ.

૧૫ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઓરતને તલાકન (એટલે તલાક દીધેલી) કરીને પોકારી અગર જો મજાક મસકરીમાં પોકાર્યું હોય તોપણ તલાક થઇ ગઇ.

૧૬ મસઅલો. કોઈએ (પોતાની ઓરતને કહયું " જયારે તુ મુંબઈ જાય તો તને તલાક છે. ત્યારે જયાં સુધી મુંબઇ નહિ જશે ત્યાં સુધી તલાક પડશે નહિ. જયારે

ત્યાં જશે ત્યારે તલાક થઇ જશે.

કિનાયા તલાકનું બયાન.

૧૭ મસઅલો. અને જો ખુલ્લે ખુલા શબ્દોમાં તલાક નહિ દીધી પણ ગોળગોળ શબ્દો કહે અને અંસારાથી તલાક દીયે તો તે શબ્દો બોલતી વખતે જો તલાકની નૈયત હતી તો તલાક થઇ ગઈ. પેહલી તરેહની એટલે બાએન તલાક થઈ. હવે નિકાહ કીધા વગર તેણીને રાખી શકતો નથી. અને જો તલાકની નૈયત નહોતી પણ બીજા અર્થની રૂએ કહ્યું હતું તો તલાક થઈ નહિ. અલબત જો (તેના બોલવાની વિગેરે) ઢપ ઉપરથી માલમ થઇ જાય કે તલાકજ દેવાની નૈયત હતી પણ હવે તે જૂઠું બોલે છે. તો હવે ઓરતને તેની સાથે રેહેવું નહિ જોઈએ. અને એમજ સમજે કે મને તલાક મળી ગઇ. જેમકે ઓરતે ધણીને (ગુસ્સામાં) કહ્યું મારો તારો બનાવ બનશે નહિ મને તલાક દઇ દે. તેણે કહ્યું ઠીક મેં તને છોડી દીધી. આ ઠેકાણે ઓરતને એમજ સમજવું જોઈએ કે મને તલાક થઇ ગઈ.

૧૮ મસઅલો. કોઇએ ત્રણ વખત કહ્યું કે તને તલાક તલાક તલાક છે ત્યારે તો ત્રણ તલાક થઇ ગઇ. અથવા ગોળગોળ શબ્દોમાં ત્રણવાર કહ્યું ત્યારે પણ ત્રણ તલાક થઈ ગઈ. પણ જો નૈયત એકજ તલાકની છે ફકત મજબૂતીને વાસ્તે ત્રણ વખત કહી હતી કે જેથી વાત ખૂબ પાકી થઈ જાય. ત્યારે એકજ તલાક થઈ. પણ ઓરતને ધણીના મનની વાત તો ખબર નથી તેથી કરીને તેણીનેતો એમજ સમજવું જોઈએ કે ત્રણ તલાકો મને મળી ગઈ.

ધણીને ઘેર જવા પેહલાં તલાક થઇ જવાનું બયાન.

૧૯ મસઅલો. હજી ધણી પાસે જવા નહિ પામી એટલામાં ધણીએ તલાક દઈ દીધી. અથવા ધણીને ઘેર જવું તો થયું પણ હજી ધણી ધણીઆણીમાં એવો એકાંત થયો નહિ જેવો કે શરીઅતમાં મોતબર છે. જેનું બયાન મેહેરના અધ્યાયમાં આવી ચુકયો છે. અને તેવી રીતે એકઠા થયા પહેલાંજ તલાક દઇ દીધી તો તલાક બાએન થઇ. પછી ગમેતો ખુલ્લા શબ્દોમાં દીધી હોય. અથવા ગોળગોળ શબ્દોમાં દીધી હોય. એવી ઓરતને જયારે તલાક દેવામાં આવે છે, ત્યારે પહેલીજ તરેહની એટલે બાએન તલાક થાય છે. અને એવી ઓરતને વાસ્તે તલાકની ઇદ્દત પણ કંઇ નથી. તલાક મળતાની સાથેજ બીજા મરદ જોડે નિકાહ કરી શકે છે, અને એવી ઓરતને તલાક દીધા પછી હવે બીજી કે ત્રીજી તલાક દેવાનો પણ અખત્યાર (મરદને) નથી. જો દેશે તો (બીજી કે ત્રીજી તલાક) થશે નહિ. અલબત જો પહેલીજ વખત એમ કહી દીએ કે "તને બે તલાક અથવા ત્રણ તલાકો છે" તો જેટલી દીધી છે તેટલી સૌ થઇ જશે. અને જો એમ કહયું કે તને તલાક છે તલાક છે" ત્યારે પણ એવી ઓરતને એકજ તલાક થશે.

૨૦ મસઅલો. એવી (ઉપરના મસઅલામાં બયાન થયલી) ઓરતથી એમ કહયું કે "જો તું ફલાણું કામ કરશે તો તલાક છે તલાક છે તલાક છે" અને તેણીએ તે કામ કરી લીધું તો તે કામ કરવાની સાથેજ ત્રણ તલાકો થઇ ગઇ.

૨૧ મસઅલો. અને જો ધણીધણીઆણીમાં એકાંત વાસ થઈ ચુકયો હોય પછી સોહબત થઇ હોય અથવા હજી

નહિ થઇ હોય એવી ઓરતને ખુલ્લે ખુલ્લા શબ્દોમાં તલાક દેવાથી રજઇ તલાક થઈ જાય છે. જેમાં નિકાહ કીધા વગર પણ રાખી લેવાનો અખત્યાર રહે છે. અને ગોળગોળ શબ્દો કેહવાથી બાએન તલાક પડે છે. અને ઇદ્દતમાં પણ બેસવું પડશે. ઇદ્દત પૂરી થયા વગર બીજા સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. અને ઇદ્દતની મુદ્દત દરમ્યાન તેણીનો ધણી બીજી અને ત્રીજી તલાક પણ દઈ શકે છે.

ત્રણ તલાકો દેવાનું બયાન.

૨૨ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને ત્રણ તલાકો દઇ દીધી તો હવે તે ઓરત તદન તે મરદને વાસ્તે હરામ થઇ ગઇ. હવે જો (તે ઓરત સાથે) ફરીથી નિકાહ કરે ત્યારે પણ તેણીને તે મરદની સાથે રેહવું હરામછે. અને એ નિકાહ થયો નથી. ગમેતો ત્રણે તલાકો ખુલ્લા શબ્દોમાં દીધી હોય અથવા ગોળગોળ શબ્દોમાં દીધી હોય સૌનો એકજ હુકમ છે. હવે જો તેજ મરદ સાથે રેહવા ચાહતી હોય અને નિકાહ કરવા માંગે તો તેની માત્ર એકજ રીત છે. તે એ છે કે પેહલાં કોઈ બીજા મરદ સાથે નિકાહ કરીને સોહબત કરાવે પછી જ્યારે તે બીજો મરદ મરી જાય અથવા તલાક દઇદીએ ત્યારે ઇદ્દત પૂરી કરીને પેહલા ધણી સાથે નિકાહ કરી શકે છે. બીજો ધણી કીધા વગર પેહલાં ધણીની સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. જો બીજો ધણી તો કીધો પણ હજી સોહબત કરવા તે પામ્યો નહિ અને તે મરી ગયો. અથવા સોહબત કરવા પેહલાંજ તલાક દઇ દીધી તો એ વાત કંઇ માતબર નથી. પહેલા ધણી સાથે ત્યારેજ નિકાહ થઈ શકે છે કે જ્યારે બીજા ધણીએ સોહબત પણ કીધી હોય. એ [સોહબત કીધા] વગર પહેલા ધણી સાથે નિકાહ દુરસ્ત નથી. ખૂબ સમજી લેશો.

૨૩ મસઅલો. ત્રણ તલાકો એક સાથે દઇ દીધી જેમકે એમ કહી દીધું "તને ત્રણ તલાક" અથવા એમ કહયું "તને તલાક છે તલાક છે તલાક છે" અથવા જુદી જુદી ત્રણ તલાકો દીધી; જેમકે એક આજે એક કાલે અને એક પ્રમદહાડે અથવા એક એ મહિનામાં એક બીજા મહિનામાં અને એક તલાક ત્રીજા મહિનામાં એટલે ઇદ્દતની મુદત દરમ્યાન ત્રણ તલાકો દીધી. સૌનો એકજ હુકમ છે. અને સાફ ખુલા શબ્દોમાં તલાક દઇને ફરી રોકી રાખવાનો અખત્યાર ત્યારેજ હોય છે કે જ્યારે ત્રણ તલાકો નહિ દીધી હોય. ફકત એક કે બે તલાકો દીએ. જ્યારે ત્રણ તલાકો દીધી ત્યારે કંઇ હવે થઈ શકતું નથી.

૨૪ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને એક તલાક રજઇ દીધી ફરી ધણી રાજી થઇ ગયો. અને તેણીને રોકી રાખી ફરી બેચાર વરસ પછી કોઈ વાતપર ગુસ્સે થયો ત્યારે એક રજઇ તલાક બીજી દીધી જેમાં રોકી રાખવાનો (મરદને) અખત્યાર હોય છે. ફરી જ્યારે ગુસ્સો જતો રહયો તો તેણીને રોકી રાખી અને જવા દીધી નહિ. એ બે તલાકો થઈ ગઈ હવે એ પછી જો એક તલાક બીજી દઇ દેશે ત્યારે તો ત્રણ પુરી થઇ જશે. અને તેનો તેજ હુકમ થશે જે અમે હમણા બયાન કીધો; કે બીજો ધણી કીધા વિના તે મરદ સાથે નિકાહ થઈ શકતા નથી. એવીજ રીતે જો કોઇએ બાએન તલાક દીધી, જેમાં રોકી રાખવાનો અખત્યાર રેહતો નથી, નિકાહ ટુટી જાય છે. ફરી

ચસ્તાવા લાગ્યો અને ધણી ધણીઆણીએ રાજી થઇને ફરીથી નિકાહ પઢાવી લીધો કેટલાક વખત પછી ફરી ગુસ્સો આવ્યો અને એક બાએન તલાક દઇ દીધી, અને ગુસ્સો ઉતરી ગયા પછી ફરી નિકાહ પઢાવી લીધા એ બે તલાકો થઇ. હવે ત્રીજી વખતે જો તલાક દેશે તો ફરી તેજ હુકમ છે કે બીજો ધણી કીધા વગર તેની સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી.

૨૫ મસઅલો. જો બીજા મરદ સાથે એવી શરતથી નિકાહ થયો કે સોહબત કીધા પછી છોડી દેશે. તો એવા કોલકરારનો કંઈ પણ ભરોસો નથી. તેને અખત્યાર છે ગમે તો છોડી દીએ અથવા નહિ છોડે, અને જયારે ચાહે ત્યારે છોડે. અને એવા કોલ કરાર સાથે નિકાહ કરવા બહૂ મોટો ગુનો અને હરામ છે. ખોદા તઆલાના તરફથી લાનત થાય છે. પણ નિકાહ થઇ જાય છે. ત્યારે જો એ નિકાહ પછી પાછલા ધણીએ (જેણે એવી ખરાબ રીતે નિકાહ કીધા હતા તેણે) સોહબત કરીને છોડી દીધી અથવા તે મરી ગયો તો આગલા ધણીને વાસ્તે તેણી હલાલ થઇ જશે.

કોઇ શરતથી તલાક દેવાનું બયાન

૨૬ મસઅલો. નિકાહ કરવા પેહલાં કોઈ ઓરતને કહયું કે જો હું તારી સાથે નિકાહ કરૂં તો તને તલાક છે. તો જયારે તે ઓરત સાથે નિકાહ કરશે ત્યારે નિકાહ કરવાની સાથેજ બાએન તલાક થઈ જશે. હવે ફરીથી નિકાહ કીધા વગર તેણીને રાખી શકતો નથી. અને જો એમ કહયું હોય કે જો તારી સાથે નિકાહ કરૂં તો તને બે તલાક છે. ત્યારે બે તલાક બાએન થઇ જશે. અને જો ત્રણ તલાક કહી હતી તો ત્રણે થઈ ગઇ. અને હવે મોગેલ્લેઝા તલાક થઈ ગઈ.

૨૭ મસઅલો. નિકાહ થતાની સાથેજ જયારે તેણીને તલાક થઇ ત્યારે તેણે તે ઓરત સાથેજ ફરીથી નિકાહ કરી લીધા તો હવે તે બીજા નિકાહ કરવાથી તલાક થશે નહિ. પણ જો એમ કહયું હોય કે જેટલી વખત તારી સાથે નિકાહ કરૂં તેટલી દરેક વખતે તને તલાક છે. ત્યારે તો જયારે નિકાહ કરશે ત્યારે દરેક વખતે તલાક થતી જશે. હવે એવી ઓરતને રાખવાનો કોઇ પણ રસ્તો નથી. બીજો ધણી કરીને જો ફરીથી એ ધણી સાથે નિકાહ કરશે ત્યારે પણ તલાક થઇ જશે.

૨૮ મસઅલો. કોઇએ કહયું કે જે ઓરત સાથે હું નિકાહ કરૂં તેણીને તલાક. ત્યારે જે કોઇ ઓરત સાથે નિકાહ કરશે તેણીને તલાક થઇ જશે. અલબત જો તલાક થઇ ગયા પછી જો ફરી તેજ ઓરત સાથે નિકાહ કરી લીધા તો તલાક થઇ નહિ.

૨૯ મસઅલો. કોઇ એવી ઓરતને કે જેની સાથે હજી નિકાહ કીધા નથી એવી રીતે કહયું કે જો તું ફલાણું કામ કરશે તો તને તલાક છે એમ કેહવું કંઇ પણ માતબર નથી. જો તેણીની સાથે નિકાહ કરી લીધા અને નિકાહ થયા પછી તેણીએ તેજ કામ કીધું ત્યારે પણ તલાક થઇ નહીં કેમકે જે ઓરત હજી નિકાહમાં દાખલ થઇ નથી તેણીને તલાક દેવાની એજ રીત છે કે એમ કહે કે જો તારી સાથે નિકાહ કરૂં તો તને તલાક છે. બીજી કોઇ પણ રીતે તલાક થઇ શકતી નથી.

૩૦ મસઅલો. અને જો પોતાની ઓરતને કહ્યું કે જો તું ફલાણું કામ કરશે

તો તને તલાક છે. જો તું મારી પાસેથી જાય તો તને તલાક છે. જો તું એ ઘરમાં જાયતો તને તલાક છે. અથવા કોઇ બીજી વાત થવાથી તલાક દીધી તો જ્યારે તેવું કામ કરશે તો તલાક થઇ જશે. અને જો નહિ કરશે તો થશે નહિ. અને (એવી રીતે તલાક થવાથી) રજઈ તલાક પડશે જેમાં વગર નિકાહ કીધે રોકી રાખવાનો (મરદને) અખત્યાર હોય છે. અલબત જો તે મરદ કોઈ ગોળગોળ શબ્દો કેહતે, જેમકે એમ કહે કે જો તું ફલાણું કામ કરશે તો મારી સાથે તારે કંઇ સંબંધ નથી. જ્યારે તેવું કામ કરશે ત્યારે બાએન તલાક થશે. પણ તેમાં શરત એછે કે તે શબ્દો કેહતી વખતે મરદની નીયત તલાક દેવાની હોય.

૩૧ મસઅલો. જો એમ કહયું કે ફલાણું કામ જો તું કરે તો તને એ તલાક છે. અથવા ત્રણ તલાક છે. તો જેટલી તલાકો કેહશે તેટલી થશે.

૩૨ મસઅલો. પોતાની ઓરતથી કહયું હતું કે જોતું આ ઘરમાં જશે તો તને તલાક છે. અને તે ચાલી ગઇ અને તલાક થઈ ગઇ. ફરી ઇદ્દત પૂરી થાય તે પેહલાં તે મરદે તેણીને રોકી રાખી અથવા ફરીથી નિકાહ કરી લીધા; તો હવે ફરીથી તેજ ઘરમાં જવાથી તલાક થશે નહિ. અલબત જો એમ કહ્યું હોય કે જેટલી વખત તું તે ઘરમાં જશે તેટલી વખત તને તલાક છે; અથવા એમ કહ્યું કે જ્યારે પણ તું તે ઘરમાં જાય દરેકે દરેક વખત તને તલાક છે. તો એવી હાલતમાં ઈદ્દતની મુદ્દત દરમ્યાન (રોકવાથી) અથવા ફરીથી નિકાહ કરવા પછી પણ બીજી વખતે તેજ ઘરમાં જવાથી બીજી તલાક થઇ ગઇ. ફરી ઈદ્દત દરમ્યાન [રોકવાથી] અથવા ત્રીજી વખતે નિકાહ કીધા પછી જો ત્રીજી વખત તે ઘરમાં તેણીનું જવું થાય તો ત્રીજી તલાક થઈ જશે. હવે ત્રીજી તલાક પછી તેણીની સાથે નિકાહ કરવા દુરસ્ત નથી. અલબત જો બીજો ધણી કીધા પછી ફરી તેણીએ તેજ આગલા ધણી સાથે નિકાહ કીધા તો હવે તેજ ઘરમાં જવાથી તલાક થશે નહિ.

૩૩ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને કહ્યું કે જો તું ફલાણું કામ કરે તો તને તલાક છે. હજી તેણીએ તે કામ કીધું નહોતું તે પેહેલાં તે મરદે પોતાના તરફથી એક તલાક દઇ દીધી. અને કેટલીક મુદ્દત પછી ફરી તેજ ઓરત સાથે નિકાહ કીધા. અને એ નિકાહ પછી તેણીએ તેજ કામ કીધું તો ફરી તલાક થઈ ગઈ. અલબત જો તલાક મલ્યા પછી અને ઈદ્દત પૂરી થયા પછી મઝકૂર નિકાહ થાય તે પેહલાં જો તેણીએ તેજ કામ કરી લીધું હોય તો હવે મઝકૂર નિકાહ જે ફરીથી કરવામાં આવ્યા છે તે નિકાહ પછી તે કામ કરવાથી તલાક થશે નહિ. અને જો તલાક મલ્યા પછી ઈદ્દતની મુદ્દત દરમ્યાનજ તેણીએ તેજ કામ કીધું હોય ત્યારે પણ બીજી તલાક થઇ ગઇ.

૩૪ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને કહ્યું કે જો તને હેઝ આવે તો તને તલાક છે. તે પછી તેણીએ (હેઝનું) લોહી જોયું તો હમણાંથી તલાકનો હુકમ લાગૂ પડશે નહિ પણ જ્યારે પૂરા ત્રણ દહાડા અને ત્રણ રાતો વીતી જશે ત્યારે એ હુકમ લાગુ પડશે કે જ્યારથી લોહી આવ્યું હતું તેજ વખતથી તલાક થઈ ગઇ હતી. અને જો એમ કહ્યું હોય કે જ્યારે તને

એક હેઝ આવે ત્યારે તને તલાક તો હે-ઝ આવીને બંધ થાય ત્યારે તલાક થશે.

૩૫ મસઅલો. જો કોઇએ પોતાની ઓરતથી કહ્યું કે જો તું રોઝો રાખે તો તને તલાક છે. તો રોઝો રાખતાની સાથે-જ તરત તલાક થઇ ગઇ. અલબત જો એ-મ કહયું કે જો તું એક રોઝો રાખે અ-થવા આખા દહાડાનો રોઝો રાખે તો તને તલાક, ત્યારે રોઝો પૂરો થાય ત્યારે તલાક થશે. જો રોઝો તોડી નાંખે તો તલાક થશે નહિ.

૩૬ મસઅલો. ઓરતે ઘરથી બાહેર જવાનો ઇરાદો કીધો મરદે કહયું હમણા નહિ જા. ઓરતે માન્યું નહિ. તેથી મરદે કહયું અગર તું બાહેર જાય તો તને ત-લાક છે. તો એનો હુકમ એછે કે જો તેજ વખતે બાહેર જશે તો તલાક પડશે. અને જો તેજ વખતે બાહેર નહિ ગઇ અને કે-ટલીક વાર રહીને ગઇ તો તલાક થશે નહિ. કેમકે તે (મરદ)નો મતલબ એજ હતો કે હમણા નહિ જાય ફરી રહીને જાય. એ મતલબ નથી કે આખી ઉમર જતીજ નહિ.

૩૭ મસઅલો. કોઇએ એમ કહયું કે જે દહાડે તારી સાથે નિકાહ કરૂં તને તલાક છે ફરી રાતની વખતે નિકાહ કીધા ત્યારે પણ તલાક પડી ગઈ. કેમકે વાત-ચીતમાં તેનો મતલબ એછે કે જે વખતે તારી સાથે નિકાહ કરૂં તને તલાક છે.

બીમાર તલાક દીએ તેનું બયાન.

૩૮ મસઅલો. બીમારીની હાલતમાં કોઇએ પોતાની ઓરતને તલાક દીધી ફ-રી ઓરતની ઇદ્દત પૂરી થઈ નહિ હતી તે પહેલાં તે મરદ તેજ બીમારીમાં મરી ગયો. ત્યારે ધણીના માલમાંથી ઓરતને જેટલો ભાગ પોહોંચે છે તેટલો વારસો તે ઓરતને પણ મળશે. પછી ગમેતો એક તલાક દીધી હોય અથવા બે ત્રણ, અને ગમેતો રજઈ તલાક દીધી હોય અથવા બાએન સૌનો એકજ હુકમ છે. જો ઇદ્દત પૂરી થઈ રહી ત્યારે ધણી મરી ગયો તો વારસો તેણીને મળશે નહિ. એવીજ રીતે જો ધણી તેજ બીમારીમાં (કે જેમાં તેણે તેણીને તલાક દીધી હતી) ગુજરી નહિ ગયો પણ તે બીમારીમાંથી સારો થઈને પછી માંદો થઈને મરી ગયો, ત્યારે પણ તેણી વારસાની હકદાર નથી. પછી ગમે તો ઇદ્દત પૂરી થઇ ગઇ હોય અથવા પૂરી નહિ થઇ હોય.

૩૯ મસઅલો. ઓરતે તલાક માંગી હતી તેથી મરદે તલાક દીધી ત્યારે પણ ઓરતને વારસો મળશે નહિ. પછી ગમે તો (ધણી) ઇદ્દતની મુદ્દત દરમ્યાન મરી જાય અથવા ઇદ્દત પછી મરે. બંનેનો એક-જ હુકમ છે. અલબત જો તલાક રજઈ દી-ધી હોય અને ઇદ્દતની અંદર મરે તો વા-રસો તેણીને મળશે.

૪૦ મસઅલો. બીમારીની હાલતમાં ઓરતથી કહ્યું કે જો તું ઘરથી બહાર જાયતો તને બાએન તલાક છે. ફરી ઓરત બાહે-ર ગઇ અને બાએન તલાક પડી ગઈ. તો એવી હાલતમાં તેણીને હિસ્સો (તેણીના ધ-ણીના માલમાંથી) મળશે નહિ. કેમકે તેણી એ જાણી જોઈને પોતે એવું કામ કેમ કી-ધું કે જેથી તલાક થઈ. અને જો એમ ક-હ્યું કે જો તું ખાવું ખાય તો તને બાએન તલાક છે, અથવા એમ કહયું કે તું જો નમાઝ પઢે તો તને બાએન તલાક છે. એ-વી હાલતમાં જો તે મરદ ઇદ્દત દરમ્યાન મ-

રી જાય તો ઓરતને હિસ્સો મળશે કેમકે ઓરતના અખત્યારથી તલાક થઇ નહિ. કેમકે ખાવું અને નમાઝ પઢવી એ જરૂરની વસ્તુ છે તેવા કામોને તેણી કેવી રીતે છોડી શકતે. અને જો રજઈ તલાક દીધી હોય તો પેહલાં લખેલી હાલતમાં પણ વારસો મળી શકશે. મતલબ કે રજઇ તલાક દીધી હોય તો દરેક હાલતમાં, જો તે મરદ ઇદ્દત દરમ્યાન મરી જાય તો ઓરતને વારસો મળે છે.

૪૧ મસઅલો. કોઇ સારા તંદુરસ્ત આદમીએ (પોતાની ઓરતને) કહયું કે જ્યારે તું ઘરથી બહાર નીકળે તો તને બાએન તલાક છે. ફરી જે વખતે તેણી ઘરથી બાહેર નીકળી તે વખતે તે મરદ માંદો હતો અને તેજ બીમારીમાં ઇદ્દત દરમ્યાન મરી ગયો ત્યારે પણ તેણીને વારસો મળશે નહિ.

૪૨ મસઅલો. તંદુરસ્તીની હાલતમાં કોઈએ કહયું કે જ્યારે તારો (ઓરતનો) બાપ સફરથી આવેતો તને બાએન તલાક છે. જ્યારે તેણીનો બાપ પરદેશથી આવ્યો ત્યારે તે મરદ બીમાર હતો. અને તેજ બીમારીમાં મરી ગયો ત્યારે તેણીને વારસો મળશે નહિ. અને જો બીમારીની હાલતમાં મજકૂર વાત તેણે કહી હતી અને તેણીની ઇદ્દત દરમ્યાન તે મરી ગયો તો તેણીને વારસો મળશે.

રજઇ તલાક દીધા પછી ઓરતને રોકી રાખવાનું બયાન.

૪૩ મસઅલો. જ્યારે કોઇએ એક તલાક અથવા બે તલાકો રજઇ દીધી, ત્યારે ઇદ્દત પૂરી થાય તે પેહલાં મરદને અખત્યાર છે કે પોતાની ઓરતને રોકી રાખે ફરીથી નિકાહ કરવાની જરૂર નથી. પછી ઓરત રાજી હોય અથવા નહોય તેણીને કંઇ અખત્યાર નથી. જો ત્રણ તલાકો દીધીહોયતો તેનો હૂકમ ઉપર બયાન થઇ ચુકયો. તેમાં મજકુર અખત્યાર રેહતો નથી.

૪૪ મસઅલો. રજઅત કરવી એટલે ઓરતને રોકી રાખવાની રીત એ છે કે પોતાને મોઢે ખુલ્લે ખુલ્લું કહી દીએ કે હું તને ફરી રાખું છું તને છોડીશ નહિ. અથવા એમ કહે કે હું તલાકથી ફરૂં છું. અથવા ઓરતથી કહયું નહિ પણ કોઇ બીજાથી કહયું કે મેં મારી ઓરતને ફરી રાખી લીધી. અને તલાકથી ફરી ગયો ફક્ત એટલુંજ કેહવાથી તે ઓરત પાછી તેની ઓરત થઈ ગઇ. અથવા મોઢે કંઇ કહયું નહિ, પણ તેણીની સાથે સોહબત કીધી અથવા તેણીને ચુંબન કીધું અથવા જુવાનીના જુસ્સાથી તેણીને અડકયો તો એમાંથી એક પણ કામ કરવાથી તેણી તેની ઓરત થઇ ગઇ ફરીથી નિકાહ કરવાની જરૂર નથી.

૪૫ મસઅલો. જ્યારે ઓરતને રોકી રાખવાનું મન હોયતો બેહતર વાત એછે કે બે ચાર માણસોને ગવાહ બનાવી લીએ. કે રખેને કદાચ કંઈ ખટપટ આવી પડે તો કોઇ ઈનકાર કરી શકે નહિ. અગર કોઇને ગવાહ બનાવ્યા નહિ. પોતે એકલાજ એમ કરી લીધું ત્યારે પણ દુરસ્ત છે. મતલબતો હાંસલ થઇજ ગઈ.

૪૬ મસઅલો. જો ઓરતની ઇદ્દત ગુજરી ગઇ ત્યારે એમ કરવા માંગે તો કંઇ થઇ શકતું નથી. હવે જો ઓરત કબૂલ રાખે અને રાજી હોય તો ફરીથી નિકાહ કરવા પડશે. નિકાહ કીધા વગર રાખી શકતો નથી. જો તે રાખવા ચાહે તોપણ ઓરતને તેની પાસે રેહવું દુરસ્ત નથી.

૪૭ મસઅલો. જે ઓરતને હૈઝ આવતો હોય તેણીને વાસ્તે તલાકની ઇદ્દત ત્રણ હૈઝ છે. જ્યારે ત્રણ હૈઝ પૂરા થયા ત્યારે ઇદ્દત પૂરી થઇ ગઇ. જ્યારે એ વાત સમજી ગયા ત્યારે હવે જાણવું જોઇએ કે ત્રીજો હૈઝ પૂરા દસ દહાડા સુધી આવ્યો હોય ત્યારે તો જે વખતે ખૂન બંધ થયો અને દસ દહાડા પૂરા થયા તેજ વખતે ઇદ્દત પૂરી થઈ. અને મરદને રોકી રાખવાનો જે અખત્યાર હતો તે જતો રહયો. પછી ગમે તો ઓરતે ગુસલ કરી લીધો હોય અથવા નહિ કીધો હોય. એ વાત કંઇ પણ માતબર નથી (કે તેણીએ હજી ગુસલ કીધો નથી ત્યારે હજી તેણીને રોકવાનો વખત બાકી છે). અને જો ત્રીજું હૈઝ દસ દહાડા કરતાં ઓછા દહાડા આવ્યું અને ખૂન બંધ થઈ ગયું અને ઓરતે હજી ગુસલ કીધું નથી. અને કોઇ નમાઝ પણ હજી તેણી ઉપર વાજેબ થઈ નથી, તો હજી મરદનો અખત્યાર બાકી છે. હજી પણ જો પોતાના (તલાક દેવાના) ઇરાદાથી ફરી જશે તો તેણી ફરીથી તેની ઓરત થઇ જશે. અલબત્ત જો ખૂન બંધ થયા પછી તેણીએ ગુસલ કરી લીધો અથવા ગુસલ તો કીધો નહિ પણ એક નમાઝનો વખત ગુજરી ગયો એટલે એક નમાઝની કઝા તેણીને માથે વાજેબ થઇ ગઇ તો મઝકુર બંને હાલતોમાં મરદનો અખત્યાર જતો રહયો હવે નિકાહ કીધા વગર રાખી શકતો નથી.

૪૮ મસઅલો. જે ઓરત સાથે હજી સોહબત કીધી નથી અને તેણી સાથે એકાંતમાં પણ તે મરદ રહયો નથી તેણીને એક તલાક દેવાથી મરદને રોકી રાખવાનો તેણીપર અખત્યાર રેહતો નથી કેમકે તેણીને જે તલાક દેવાય તે બાએન તલાકજ થાય છે. જેમકે ઉપર બયાન થઇ ચુક્યું. એને સારી રીતે યાદ રાખો.

૪૯ મસઅલો. જો બંને એક ઠેકાણે એકાંતમાં તો રહયા પણ મરદ કહેછે કે મેં સોહબત કીધી નથી. ફરી એવી કબૂલાત પછી તલાક દીધી તો હવે તે તલાકથી ફરવાનો અખત્યાર (મરદ)ને નથી.

૫૦ મસઅલો. જે ઓરતને એક કે બે તલાકો રજઇ મળી ચુકી હોય જેમાં મરદને તલાકથી ફરી જવાનો અખત્યાર હોય છે એવી ઓરતને જોઇએ કે સારી રીતે શણગાર કરીને હમેશ રહ્યા કરે કે રખેને ધણીનું મન તેણીની તરફ વળી જાય અને તલાકથી ફરી જાય. અને ધણીનો ઇરાદો જો તલાકથી ફરવાનો નહિ હોય તો તે મરદને જોઇએ કે જ્યારે ઘરમાં આવે ત્યારે ખાંસી ખંખારીને આવે કે જેથી તેણીના શરીરનો ભાગ જો કંઇ ખુલ્લો હોય તો તેણી ઢાંકી લીએ, અને કોઇ નાદુરસ્ત જગ્યા પર નજર પડે નહિ. અને જ્યારે ઇદ્દત પૂરી થઇ જાય તો ઓરત કોઈ બીજે ઠેકાણે જઇને રહે.

૫૧ મસઅલો. જો હજી તલાકથી ફર્યો (રજઅત કીધી) નહોય તો તે ઓરતને પોતાની સાથે સફરમાં લઈ જવું જાયઝ નથી. અને તે ઓરતને તે મરદની સાથે જવું પણ દુરસ્ત નથી.

૫૨ મસઅલો. જે ઓરતને એક કે બે બાએન તલાક દઈ દીધી જેમાં રોકી રાખવાનો અખત્યાર નથી. તેનો હુકમ એછે કે જો કોઇ બીજા મરદ સાથે નિકાહ કરવા ચાહે તો ઇદ્દત પછી નિકાહ કરે ઇદ્દત દરમ્યાન નિકાહ દુરસ્ત નથી. અને જો તેજ મરદ સાથે નિકાહ કરવા રાજી હોય તો ઇદ્દત દરમ્યાન પણ થઈ શકે છે.

(ઇલા) ઓરતની પાસે નહિ જવાની કસમ ખાવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જેણે સમ ખાધા અને એમ કહ્યું કે ખોદાની કસમ હવે સોહબત કરીશ નહિ. ખોદાના સમ તારી સાથે કદી સોહબત કરીશ નહિ. હું સમ ખાઉં છું કે તારી સાથે સોહબત કરીશ નહિ, અથવા કોઇ બીજી રીતે કહ્યું તો તેનો હુકમ એ છે કે જો તેણે સોહબત કીધી નહિ. તો ચાર મહિના (એવી કસમ ખાધા ને) ગુજરી ગયા બાદ ઓરતને બાએન તલાક થઇ જશે. હવે નિકાહ કીધા વગર ધણીધણીઆણી તરીખે તેઓ રહી શકતા નથી. અને જો ચાર મહિના દરમ્યાનજ પોતાની કસમ તોડી નાંખી અને અને સોહબત કરી લીધી તો તલાક થશે નહિ. અલબત કસમ તોડવાનો કફારો દેવો પડશે. એવી રીતે કસમ ખાવાને શરએ શરીફમાં ઇલા કહે છે.

૨ મસઅલો. હમેશને વાસ્તે સોહબત નહિ કરવાની કસમ ખાધી નહિ, પણ માત્ર ચારજ મહિનાને વાસ્તે સોગંદ ખાધા અને એમ કહ્યું કે ખોદાના સમ ચાર મહિના સુધી હું તારી સાથે સોહબત કરીશ નહિ તો એનાથી પણ ઇલા થઇ ગયો. એનો પણ એજ હુકમ છે કે જો ચાર મહિના સુધી સોહબત કરશે નહિ. તો બાએન તલાક પડી જશે. અને જો ચાર મહિના પૂરા થાય તે પહેલાં સોહબત કરીલે તો કસમનો કફારો દીએ. અને કસમના કફારાનું બયાન ત્રીજા ભાગમાં લખેલો છે.

૩ મસઅલો. જો ચાર મહિનાથી ઓછી મુદ્દતને વાસ્તે સમ ખાધા તો એવાત કંઇ માતબર નથી. તેથી ઇલા થશે નહિ ચાર મહિનાથી એક દિવસ ઓછાની જો કસમ ખાધી ત્યારે પણ ઇલા થશે નહિ. અલબત જેટલા દિવસના સમ ખાધા છે તેટલા દહાડા પૂરા થાય તે પહેલાં જો સોહબત કરશે તો કસમ તોડવાનો કફારો દેવો પડશે અને જો સોહબત કીધી નહિ તો ઓરતને તલાક થશે નહિ. અને કસમ પણ પૂરી થઇ જશે.

૪ મસઅલો. કોઇએ ફકત ચાર મહિનાનેજ વાસ્તે સમ ખાધા ફરી પોતાની કસમ તોડી નહિ. તેથી કરીને ચાર મહિના પછી તલાક થઇ ગઇ. અને તલાક પછી તેજ મરદ સાથે નિકાહ થઇ ગયા તો હવે એ નિકાહ પછી જો ચાર મહિના સુધી સોહબત કરે નહિ તો કંઇ હરકત નથી. અને હમેશને વાસ્તે સમ ખાધા અથવા એમ કહી દીધું કે હું કસમ ખાઉં છું કે હવે તારી સાથે સોહબત કરીશ નહિ. અથવા એમ કહ્યું કે ખોદાના સોગન તારી સાથે કદી સોહબત કરીશ નહિ. ફરી પોતાની કસમ તોડી નહિ. અને ચાર મહિના પછી તલાક થઇ ગઈ. તે પછી ફરી તેણીનીજ સાથે નિકાહ કરી લીધા. અને નિકાહ પછી ફરી ચાર મહિના સુધી સોહબત કીધી નહિ. તો હવે બીજી તલાક પડી ગઈ. જો ત્રીજી વખત ફરી તેણીની સાથે નિકાહ કીધા તો તેનો પણ એજ હુકમ છે. એ નિકાહ પછી પણ જો ચાર મહિના સુધી સોહબત કરશે નહિ તો ત્રીજી તલાક પડી જશે. અને હવે બીજો ધણી કીધા વગર એ ધણી સાથે નિકાહ પણ થઈ શકશે નહિ. અલબત જો બીજા કે ત્રીજા નિકાહ પછી સોહબત કરી લેતે તો કસમ ટૂટી જતે અને હવે કદી તલાક થતે નહિ. પણ કસમ તોડવાનો કફારો દેવો પડતે.

૫ મસઅલો. જો એવી રીતે એક પછી એક ત્રણ નિકાહો પછી ત્રણ તલાકો થઈ

ગઇ, તે પછી ઓરતે બીજો ધણી કરી લીધો. જ્યારે તેને છોડી દીધો તો ઇદ્દત પૂરી કીધા પછી ફરી તેજ પહેલા ધણી સાથે નિકાહ કરી લીધા. અને તેણે ફરી સોહબત કીધી નહિ. તો હવે તલાક થશે નહિ. પછી ગમે તે વખત સુધી સોહબત નહિ કરે. પણ જ્યારે પણ સોહબત કરશે તો સોગનનો કફ્ફારો દેવો પડશે. કેમકે સમ તો એમ ખાધા હતા કે કદી સોહબત કરીશ નહિ તે ટૂટી ગયા.

૬ મસઅલો. જો ઓરતને બાએન તલાક દીધી ફરી તેણીની સાથે સોહબત નહિ કરવાની કસમ ખાધી તે ઇલા થયો નહિ. હવે ફરીથી નિકાહ કીધા પછી જો સોહબત નહિ કરે તો તલાક થશે નહિ. પણ જ્યારે સોહબત કરશે તો સમ તોડવાનો કફ્ફારો દેવો પડશે. અને જો રજઇ તલાક દીધા પછી ઇદ્દત દરમ્યાન એવી કસમ ખાધી તો ઇલા થઇ ગયો. હવે જો રજઅત કરીલે અને સોહબત કરે નહિ તો ચાર મહિના પછી તલાક થઈ જશે. અને જો સોહબત કરશે તો સમ ખાવાનો કફ્ફારો દેવો પડશે.

૭ મસઅલો. ખોદાના સમ નહિ ખાધા પણ એમ કહ્યું કે જો તારી સાથે સોહબત કરૂં તો તને તલાક છે. ત્યારે પણ ઇલા થઇ ગયો. સોહબત કરશે તો રજઇ તલાક થઇ જશે. અને કસમ (તોડવાનો)કફ્ફારો એવી હાલતમાં દેવો પડશે નહિ. અને જો સોહબત નહિ કીધી તો ચાર મહિના પછી તલાક બાએન થઈ જશે. અને જો એમ કહ્યું કે જો તારી સાથે સોહબત કરૂં તો મારે માથે એક હજ છે અથવા એક રોઝો છે, અથવા એક રૂપીઆની ખેરાત છે, અથવા એક કુર્બાની છે. તો એ તમામ હાલતોમાં પણ ઇલા થઈ જશે. જો સોહબત કરશે તો જે વાત કહી છે તે કરવી પડશે. અને કફ્ફારો દેવો પડશે નહિ. અને જો સોહબત નહિ કીધી તો ચાર મહિના પછી તલાક થઇ જશે.

ખોલઅનું બયાન.

૧ મસઅલો. જો ધણી ધણીયાણીમાં કોઈ તરેહથી બનાવ નહિ થઇ શકે અને મરદ તલાક પણ નહિ દેતો હોય તો ઓરતને જાયઝ છે કે કંઇ માલ દઇને અથવા પોતાની મેહેર દઇને પોતાના ધણીથી કહે કે એટલા રૂપીઆ લઈને મારી જાતને છોડી દે અથવા એમ કહે કે જે મારી મેહેર તારાપર લ્હેણી છે તેના બદલામાં મારી ઝાતને છોડી દે. એના જવાબમાં મરદ કહે કે મેં છોડીદીધી તો એથી એક બાએન તલાક થઇ ગઇ. મરદને રોકી રાખવાનો અખત્યાર નથી. અલબત જો મરદે તેજ ઠેકાણે બેસીને જવાબ નહિ દીધો પણ ઉભો થઇ ગયો. અથવા મરદતો ઉભો થયો નથી પણ ઓરત ઉભી થઈ ગઈ. ત્યારે મરદે કહયું "ઠીક છે, મેં છોડી દીધી" તો એથી કંઇ થયું નથી. જવાબ સવાલ બન્ને એકજ ઠેકાણે થવા જોઇએ એવી રીતે પોતાની ઝાત (ધણીના કબજામાંથી) છોડવવાને ખોલઅ કહે છે.

૨ મસઅલો. મરદે કહયું મેં તારાથી ખોલઅ કીધો. ઓરતે કહયું મેં કબૂલ કીધો તો ખોલઅ થઇ ગયો. અલબત અગર ઓરતે તેજ ઠેકાણે જવાબ નહીં દીધો હોય ત્યાંથી ઉભી થઈ ગઇ હોય અથવા ઓરતે કબૂલજ નહિ કીધું તો કંઇ થયું નથી. પણ જો ઓરત પોતાની જગ્યાએ બેસી રહી અને મરદ એમ

કહીને ઉભો થઈ ગયો. અને ઓરતે તેના ઉઠવા પછી કબૂલ કીધું ત્યારે પણ ખોલઅ થઇ ગયો.

૩ મસઅલો. મરદે ફકત એટલું કહ્યું કે મેં તારાથી ખોલઅ કીધો અને ઓરતે કબૂલ કીધો. રૂપીયા પૈસાની વાતચીત, નહિ મરદે કીધી અને નહિ ઓરતે, ત્યારે પણ મરદનો જે હક ઓરત પર છે અને ઓરતનો જે હક મરદ પર છે સો માફ થઇ ગયા. જો મરદને માથે મેહેર બાકી હોય તો તેપણ માફ થઈ ગઇ અને જો ઓરતને (મેહેર) મળી ચુકી હોય તો ઠીકજ છે. હવે તે પાછી લેવી વાજેબ નથી. અલબત ઇદ્દત પૂરી થાય ત્યાં સુધીનું ખાણું કપડું અને રેહવાનું મકાન દેવું પડશે. પણ જો ઓરતે કહી દીધું હોય કે ઇદ્દતનું ખાણું કપડું અને રેહવાનું મકાન પણ તારાથી લઇશ નહિ તો તેપણ માફ થઇ ગયાં.

૪ મસઅલો. અને તેની સાથે કંઈ માલ વિશે પણ કહી દીધું જેમકે એમ કહ્યું કે સો રૂપીયાના બદલામાં મેં તારી સાથે ખોલઅ કીધો. ફરીઓરતે કબૂલ કરી લીધો તો ખોલઅ થઇ ગયો. હવે ઓરતને માથે સો રૂપીયા દેવા વાજેબ થઈ ગયા. પોતાની મેહેર મેળવી ચુકી હોય તો પણ સો રૂપીયા દેવા પડશે. અને જો મેહેર હજી મળી નહિ હોય ત્યારે પણ દેવા પડશે. અને મેહેર પણ મળશે નહિ. કેમકે ખોલઅના સબબથી તે માફ થઇ ગઇ.

૫ મસઅલો. ખોલઅમાં જો મરદનો કસૂર હોય તો મરદને માલ કે રૂપીયા કે જે મેહેર મરદને માથે દેવાની બાકી હોય તે બદલામાં ખોલઅ કરવો મોટો ગુનો છે, અને હરામ છે. જો કંઇ માલ લીધો તો તેને પોતાના ખરચમાં લેવો પણ હરામ છે. અને જો ઓરતનોજ કસૂર હોય તો જેટલી મેહેર દીધી હોય તેના કરતાં વધારે માલ લેવું નહિ જોઇએ. ફકત મેહેરનાજ બદલામાં ખોલઅ કરી લીએ. જો મેહેર કરતાં વધારે લીધું તોપણ ઠીક છે. ખોટું તો થયું પણ એનો કંઇ ગુનો નથી.

૬ મસઅલો. ઓરત ખોલઅ કરવાપર રાજી નહિ હતી. મરદે તેણીપર જોરજુલમ કીધો, અને ખોલઅ કરવા કબૂલ કરાવ્યું એટલે મારીને અથવા ધમકાવીને ખોલઅ કરાવ્યો તો તલાક થઇ ગઇ પણ ઓરતપર માલ વાજેબ નથી. અને જો મરદને માથે મેહેર બાકી હોય તો તે પણ માફ થયો નહિ.

૭ મસઅલો. એ સો મજકૂર વાતો તે વખતે છે કે જયારે ખોલઅનો શબ્દ કહયો અથવ. (ઓરતે) એમ કહયું હોય કે સો રૂપીયા અથવા હજાર રૂપીયાના બદલામાં મારી જાનને છોડી દે. અથવા એમ કહયું હોય કે મારી મેહેરના બદલામાં મને છોડી દે. અને જો એમ નહિ કહયું પણ (ઓરતે) તલાકનો શબ્દ કહયો કે સો રૂપીઆના બદલામાં મને તલાક દઇ દે. તો તેને ખોલઅ કેહશું નહિ. જો મરદે તે માલના બદલામાં તલાક દઇ દીધી, તો બાએન એક તલાક થઈ ગઇ. અને તેમાં કોઈ હક માફ થયો નહિ એટલે મરદ ઉપર ઓરતના જે હક હતા તે માફ થયા નહિ તેમજ ઓરતપર મરદના જે હકો હતા તે પણ માફ થયા નહિ. ઓરત તે મેહેરનો દાવો કરી શકે છે. અને મરદ એ સો રૂપીયા ઓરત પાસેથી લઈ શકશે/

૮ મસઅલો. મરદે કહયું કે મેં સો રૂપીયાના બદલામાં તલાક દીધી; ત્યારે જો

ઓરત તે તલાકને કબૂલ રાખશે તોજ તલાક થશે. જો કબૂલ નહિ રાખે તો એક તલાક બાએન પડશે. પણ જો જગ્યા બદલાઇ ગયા પછી કબૂલ રાખી તો તલાક થશે નહિ.

૯ મસઅલો. ઓરતે કહ્યું કે મને તલાક દઇ દે. મરદે કહ્યું કે તું પોતાની મેહેર વિગેરે પોતાના તમામ હકો માફ કરી દે તો તને તલાક દઈ દઉં તેથી કરીને ઓરતે કહ્યું કે ઠીક મેં માફ કીધા. તે પછી મરદે તલાક નહિ દીધી. તો કંઇપણ માફ થયું નહિ. અને જો તલાક દઇ દીધી તો માફ થઈ ગયા.

૧૦ મસઅલો. ઓરતે કહ્યું કે ત્રણસો રૂપીયાના બદલામાં મને ત્રણ તલાકો દઇ દે તેથી મરદે એકજ તલાક દીધી તો ફકત એકસો રૂપીયા મરદને મળશે. અને જો બે તલાકો દીધી હોય તો બસો રૂપીયા મળશે. અને જો ત્રણ તલાકો દેશે તો ત્રણસો રૂપીયા ઓરત પાસેથી મરદને દેવાડવામાં આવશે. અને મઝકૂર તમામ હાલતોમાં બાએન તલાકજ પડશે. કેમકે એ તલાક માલના બદલામાં છે.

૧૧ મસઅલો. નાબાલેગ છોકરો અને ગાંડો, પગલો માણસ પોતાની ઓરત સાથે ખોલઅ કરી શકતો નથી.

પોતાની ઓરતને પોતાની મા બરાબર કહેવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઓરતને કહ્યું કે તું મારી મા બરાબર (જેવી) છે. અથવા એમ કહ્યું કે તું મારે વાસ્તે માની બરાબર છે. હું તને મારી મા બરાબર ગણું છું. હવે તું મારી આગળ મારી મા જેવી અથવા મારી મા સરખી છે. ત્યારે જુઓ કે એમ કેહવામાં તે (મરદ)ની મતલબ શી છે. જો તેની મતલબ એવી હોય કે મોટાઇમાં અથવા અદબ કરવામાં માના જેવી છે. અથવા એવી મતલબ લીધી કે તું તદ્દન ઘરડી છે, (એટલે) તારી ઉમ્મર મારી માની બરાબર છે. ત્યારે એમ કહેવાથી તો કંઇ પણ નુકશાન થયું નહિ. તેવીજ રીતે જો એમ કેહતી વખતે કંઈ નિયતજ નહિ કીધી અને કંઇ મતલબ મનમાં વિચારીજ નહિ એમજ કહી દીધું ત્યારે પણ કંઈ નુકસાન થયું નહિ. અને એમ કેહવાથી જો તલાક દેવાની અને છોડી દેવાની નીયત કીધી છે તો તેને એક તલાક બાએન થઈ ગઇ. અને જો તલાક દેવાની નીયત પણ કીધી નહતી, અને ઓરતને છોડી દેવી એ ઇચ્છા નહતી, પણ મતલબ ફકત એટલીજ છે કે તું મારી ઓરત છે મારા નિકાહમાંથી હું તને જુદો કરતો નથી, પણ હવેથી હું તારી સાથે કદી પણ સોહબત કરીશ નહિ. તારી સાથે સોહબત કરવી મેં મારાપર હરામ કરી લીધી. ફકત ખોરાકી પોશાકી લે અને પડેલી રેહ. સાર એકે તેણીને છોડવાની નીયત નથી. ફકત સોહબત કરવાને પોતાના ઉપર હરામ કરી લીધી છે. એને શરએ શરીફમાં ઝેહાર કહે છે. એનો હુકમ એ છે કે તે ઓરત તેજ મરદના નિકાહમાં રેહશે પણ મરદ જ્યાં સુધી તેનો કફારો અદા નહિ કરે ત્યાં સુધી તેણીની સાથે સોહબત કરવી, અથવા જુવાનીના જુસ્સાથી તેણીને હાથ લગાડવો, તેણીના મોંને ચુંબન કરવું હરામ છે. જ્યાં સુધી કફારો નહિ દેશે ત્યાં સુધી તે ઓરત હરામ રહેશે. પછી ગમે તેટલા વરસ કેમ ન વીતી જાય. જ્યારે મરદ કફારો દઈદીએ, ત્યારે બંને ધણી ધણીઆણીની

પેઠે રહે ફરીથી નિકાહ કરવાની જરૂર નથી. અને એનો કફ્ફારો તેવીજ રીતે દેવામાં આવેછે કે જેવી રીતે રોઝો તોડવાનો કફ્ફારો દેવામાં આવે છે.

૨ મસઅલો. જો કફ્ફારો દેવા પહેલાંજ સોહબત કરી લીધી તો બહુજ મોટો ગુનો કીધો. અલ્લાહ પાકથી તોબા કરીને ઇસતગફાર પઢે. અને હવે પછી પાકો ઇરાદો કરે કે હવે કફ્ફારો દીધા વગર ફરી કદી સોહબત કરીશ નહિ. અને ઓરતને જોઇએ કે જ્યાં સુધી કફ્ફારો નહિ દીએ ત્યાં સુધી પોતાની પાસે આવવા નહિ દે.

૩ મસઅલો. જો બેનની બરાબર અથવા દીકરી કે ફોઇ અથવા એવી કોઈ ઓરતની બરાબર કહયું કે જેની સાથે નિકાહ કરવા હમેશને વાસ્તે હરામ છે, તો તેનો પણ એજ હુકમ છે.

૪ મસઅલો. કોઈએ કહયું કે તું મારી વાસ્તે સુવરની બરાબર છે. ત્યારે જો તલાક દેવાની કે છોડવાની નીયત હતી ત્યારે તો તલાક થઈ ગઇ. અને જો ઝેહારની નીયત કીધી એટલે એવી મતલબ લીધી કે તલાક તો દેતો નથી પણ તેણીની સાથે સોહબત કરવાને હું મારા પર હરામ કરૂં છું ત્યારે તો કંઇ થયું નથી. એવીજ રીતે જો કંઇ પણ નીયત નહિ કીધી ત્યારે પણ કંઇ થયું નહિ.

૫ મસઅલો. જો ઝેહારમાં ચાર મહિના સુધી અથવા એથી વધારે મુદ્દત સુધી સોહબત નહિ કીધી, અને કફ્ફારો દીધો નહિ તો તલાક થઇ નહિ. એથી ઈલા થતો નથી.

૬ મસઅલો. જ્યાં સુધી કફ્ફારો નહિ દીએ ત્યાં સુધી જોવું કે વાતચીત કરવી હરામ નથી. અલબત પેશાબની જગ્યાને જોવી દુરસ્ત નથી.

૭ મસઅલો. જો હમેશને વાસ્તે ઝેહાર નહિ કીધો પણ કેટલીક મુદ્દત મુકર્રર કીધી. જેમકે એમ કહે કે વરસ એકને વાસ્તે અથવા ચાર મહિના વાસ્તે તું મારે માટે માની બરાબર છે તો જેટલી મુદ્દત મુકર્રર કીધી હોય તેટલી મુદ્દત ઝેહાર રેહશે જો તે મુદ્દત દરમ્યાન સોહબત કરવા ચાહે તો કફ્ફારો દીએ. અને જો તે મુદ્દત પછી સોહબત કરશે તો કંઇ પણ દેવું પડશે નહિ. ઓરત હલાલ થઇ જશે.

૮ મસઅલો. ઝેહારમાં પણ જો તરત ઇનશાઅલ્લાહ કહી દીધું તો કંઇ થયું નહિ.

૯ મસઅલો. નાબાલેગ છોકરો અને ગાંડો માણસ ઝેહાર કરી શકતો નથી. જો કરશે તો તેથી કંઇ [નુકસાન] થશે નહિ એવીજ રીતે જો કોઇ પારકી સ્ત્રીથી ઝેહાર કરશે કે જે સ્ત્રી સાથે હજી નિકાહ કીધો નથી ત્યારે પણ કંઇ [નુકસાન] થયો નહિ હવે તેણીની સાથે નિકાહ કરવા દુરસ્ત છે.

૧૦ મસઅલો. ઝેહારનો શબ્દ જેટલી વખત કેહશે એટલે બે વખત કે ત્રણ વખત એમજ કહયું કે તું મારે વાસ્તે માની બરાબર છે. ત્યારે જેટલી વખત કહયું હોય તેટલા કફ્ફારા દેવા પડશે. પણ જો બે કે ત્રણ વખત કહયાથી ખૂબ પાકો ઇરાદો કરવાની નીયત હોય અને ફરીથી ઝેહાર કરવાની મતલબ નહોય તો એકજ કફ્ફારો દીએ.

૧૧ મસઅલો. જો બે ચાર ઓરતોને એવા (ઝેહારના) શબ્દો કહયા તો જેટલી ઓરતો હોય તેટલા કફ્ફારા દેવા પડશે.

૧૨ મસઅલો. જો બરાબર અથવા જેવી કે સરખી એવા શબ્દો નહિ કહયા પણ એમ કહયું કે તું મારી મા છે અથ-

વા એમ કહયું કે તું તો મારી બેન છે તો એથી કંઈ થયું નહિ. ઓરત તેના ઉપર હરામ થઈ નહિ. પણ એમ કેહવું બુરૂં અને ગુનો છે. તેવીજ રીતે પોકારતી વખતે એમ કેહવું કે મારી બેન ફ્લાણું કામ કરી દીઓ, એ પણ બુરૂં છે. પણ એમ કહેવાથી કંઇ થતું નથી.

૧૩ મસઅલો. કોઇએ જો એમ કહયું કે જો તને રાખું તો માને રાખું; અથવા એમ કહયું કે જો તારી સાથે સોહબત કરૂં તો જાણે મારી મા સાથે સોહબત કરૂં તો એનાથી કંઇ થયું નહિ.

૧૪ મસઅલો. જો એમ કહયું કે તું મારે વાસ્તે માની પેઠે હરામ છે, તો એથી જો તલાક દેવાની નીયત હોય તો તલાક થશે. અને જો ઝેહારની નીયત કીધી હશે અથવા કંઇ પણ નીયત નહિ કીધી હોય તો ઝેહાર થઈ જશે. કફારો દઇને સોહબત કરવી જાયઝ છે.

કફારાનું બયાન.

ઝેહારનો કફારો તેવોજ છે કે જેવો રોઝો તોડવાનો કફારો છે. બંનેમાં કંઈ ફરક નથી. તે ઠેકાણે (ત્રીજા ભાગમાં) અમે સારી રીતે ખોલીને બયાન કીધું છે. ત્યાં કાઢીને જોઇ લીઓ. હવે અહિં કેટલીક જરૂરની બાબતો જે ત્યાં બયાન થઇ નથી. તે બયાન કરીએ છીએ.

૧ મસઅલો. જો તાકાત હોયતો મરદ લગોલગ સાઠ રોઝા રાખે. વચ્ચે કોઇ રોઝો તુટવો જોઇએ નહિં અને જયાં સુધી રોઝા પૂરા નહિ થાય ત્યાં સુધી તે ઓરતની સાથે સોહબત કરે નહિ. જો પૂરા થાય તે પહેલાં તેજ ઓરત સાથે સોહબત કરી લીધી તો હવે સૌ રોઝા ફરીથી રાખે. પછી ગમે તો દિવસની વખતે તે ઓરત સાથે સોહબત કીધી હોય અથવા તો રાતે અને પછી ગમેતો ભુલથી એમ કીધું અથવા જાણી જોઇને. સૌનો એકજ હુકમ

૨ મસઅલો. જો મહિનાની પહેલી તારીખથી રોઝા રાખવા શરૂ કીધા તો પૂરા બે માસના રોઝા રાખે. પછી ગમેતો પૂરા સાઠ દીવસ હોય અને ત્રીશ ત્રીશ દહાડાનો મહિનો હોય અથવા એથી કમી દિવસ હોય. બંને તરેહથી કફારો અદા થઈ જશે. અને જો પહેલી તારીખથી રોઝા રાખવા શરૂ નહિ કીધા તો પૂરા સાઠ દિવસ રોઝા રાખે.

૩ મસઅલો. જો કફારો અદા કરવાને વાસ્તે રોઝા રાખતો હોય અને કફારો પૂરો થાય તે પહેલાં દિવસે કે રાત્રે ભુલથી સોહબત કરી લીધી તો કફારો ફરીથી દેવો પડશે.

૪ મસઅલો. અને જો રોઝા રાખવાની તાકાત નહિ હોય તોજ સાઠ ફકીરોને બે વખત ખાણું ખવાડે. અથવા કાચું અનાજ દઇ દીએ. જો તમામ ફકીરોને હજી ખવાડી ચુકયો નહોતો કે દરમ્યાનમાં તેણે સોહબત કરી લીધી ત્યારે ગુનો તો થયો પણ એમ કરવાથી કફારો ફરીથી દેવો પડશે નહીં. અને ખવાડવાની તો તેજ રીત છે કે જે ઉપર બયાન કરવામાં આવી.

૫ મસઅલો. કોઇને માથે ઝેહારના બે કફારા હતા. તેણે સાઠ ફકીરોને આઠ આઠ શેર ઘઉં દઇ દીધા અને એમ સમજયો કે દરેક કફારાને વાસ્તે ચાર ચાર શેર દઉં છું અને તેથી કરીને બંને કફારા અદા થઇ ગયા પણ એમ કરવાથી એકજ કફારો અદા થશે. બીજો કફારો ફરી દેવો જોઇએ. અને એક કફારો રોઝો

તોડવાનો હતો અને બીજો ઝેહારનો હતો અને તે બેને વાસ્તે [જો ઉપર પ્રમાણે આઠ આઠ શેર દઇને બંને કફારા અદા થઈ જવાની નીયત કરશે તો] એમ કરવાથી બંને કફારા અદા થઇ જશે.

લેઆનનું બયાન.

જ્યારે કોઇ પોતાની ઓરતપર ઝિનાની તોહમત મુકે અથવા જે બચ્ચું પેદા થયું હોય તેને વાસ્તે કહે કે એ મારૂં છોકરૂં નથી કોણ જાણે કોનું છે; ત્યારે એનો હુકમ એ છે કે તે ઓરત કાઝી આગળ અથવા ઇસલામી શરીઅતના હાકેમ આગળ ફરીયાદ કરે ત્યારે હાકેમ બંનેને સમ ખવાડે. પેહલાં ધણીને એમ બોલવાનો હુકમ કરે કે "હું ખોદા પાકને ગવાહ રાખીને કહું છું કે જે તોહમત મેં એણી ઉપર મુકી છે તેમાં હું સાચો છું" એવીજ રીતે ધણી ચાર વખત બોલે પછી પાંચમી વખત બોલે કે "જો હું જુઠો હઉં તો મારાપર ખોદાની લઅનત પડે."

જ્યારે મરદ પાંચ વખત કહી રહે ત્યાર પછી ઓરત એમ કહે કે "હું ખોદા પાકને ગવાહ રાખીને કહું છું કે એણે મારાપર જે તોહમત મુકી છે તે તોહમત મુકવામાં એ જૂઠો છે." અને પાંચમી વખત બોલે કે "જો એ તોહમત મુકવામાં એ સાચો હોય તો મારાપર ખોદાનો ગજબ ટૂટી પડે." જ્યારે બંને કસમ ખાઇ રહે ત્યારે હાકેમ તે બેઉને જુદા કરી દેશે. અને બાએન એક તલાક થઈ જશે. અને હવે એ છોકરૂં બાપનું ગણાશે નહિ. માને સોંપવામાં આવશે એવી રીતે ધણી ધણીઆણીના સોગન ખાવાને શરેઅમાં લેઆન કહે છે.

ધણી ગુમ થઈ જાય તેનું બયાન.

જેણીનો ધણી તદન એવો ગુમ થઇ ગયો હોય કે તે જીવતો છે કે મરી ગયો તેનો કંઇપત્તો મળતો ન હોય તો તે ઓરત પોતાનો નિકાહ કરી શકતી નથી, કે રખેને આવીજાય જ્યારે રાહ જોતાં જોતાં એટલી મુદત વિતી જાય કે ધણીની ઉમર નેવું વરસની થઇ જાય તો હવે તે મરી ગયો એમ ગણાશે. ત્યારે જો તે ઓરત હજીજુવાન હોય અને નિકાહ કરવા ચાહે તો [ઉપર મૂજબ] નેવું વરસ [ગણાયા] પછી ઇદ્દત પૂરી કરીને નિકાહ કરી શકેછે.

ઇદ્દતનું બયાન.

૧ મસઅલો. જ્યારે કોઇનો ધણી તલાક દઈ દીએ, અથવા ખોલઅ, કે ઇલા વિગેરે કોઈ પણ બીજી તરેહથી નિકાહ ટૂટી જાય અથવા ધણી મરી જાય તો એ તમામ હાલતોમાં થોડા વખત સુધી ઓરતને એક ઘરમાં રેહવું પડે છે. જ્યાં સુધી એ મુદત પૂરી નહિ થઇ જાય ત્યાં સુધી કોઇ બીજે ઠેકાણે તેણી જઇ શકતી નથી, તેમજ કોઇ બીજા મરદ સાથે નિકાહ પણ કરી શકતી નથી. જ્યારે તે મુદત પૂરી થઈ જાય ત્યારે તેણી જે ચાહે તે કરી શકે છે, એ મુદત ગુજારવાને ઇદ્દત કહે છે.

૨ મસઅલો. જો ધણીએ તલાક દઇ દીધી તો ત્રણ હેઝ આવે ત્યાંસુધી ધણીનાજ ઘરમાં જેમાં તેણીને તલાક મલી છે ત્યાંજ થોભી રહે. તે ઘરથી બહાર નીકળે નહીં, નહીં દિવસે નીકળે અને નહીં રાતના. અને કોઇની સાથે નિકાહ પણ કરે નહિ. જ્યારે પૂરા ત્રણ હેઝ આવી જાય ત્યારે ઇદ્દત પૂરી થઇ. હવે મરજીમાં આવે ત્યાં જાય. પછી મરદે ગમેતો એક તલાક દીધી હોય અથવા બે, કે ત્રણ તલાકો દીધી હોય;

અને ગમેતો બાએન તલાક દીધી હોય અથવા રજઇ સૌનો એકજ હુકમ છે.

૩ મસઅલો. જો નાની ઉમરની છોકરીને તલાક મળી ગઇ કે જેને હજી હૈઝ આવતો નથી, અથવા એવી ઘરડી ડોશીને મળી કે તેણીને હવે હૈઝ આવવો બંધ થઈ ગયો છે. એ બંને વાસ્તે ઇદ્દત ત્રણ મહિનાની છે. ત્રણ મહિના થોભી રહે તે પછી અખત્યાર છે જે ચાહે તે કરે.

૪ મસઅલો. કોઇ છોકરીને તલાક મળી ગઇ, તેણીએ મહિનાઓના હિસાબથી ઇદ્દત શરૂ કીધી, ફરી ઇદ્દત દરમ્યાનજ એક કે બે મહિના પછી હૈઝ આવી ગયો ત્યારે હવે પૂરા ત્રણ હૈઝ આવી જાય ત્યાં સુધી (ઘરમાં) થોભેલી રહે. જ્યાં સુધી ત્રણ હૈઝ પૂરા નહિ થાય ત્યાં સુધી ઇદ્દત પૂરી થશે નહિ.

૫ મસઅલો. જો કોઈ ઓરત [હમલવાળી] ગર્ભવંતી છે અને તેજ હાલતમાં તેણીને તલાક મળી તો જ્યાં સુધી બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધી થોભી રહે. એજ તેણીની ઇદ્દત છે. જ્યારે બચ્ચું પેદા થઇ ગયું ત્યારે ઇદ્દત પણ પૂરી થઇ ગઇ. તલાક મળી ગયા પછી જો થોડીજ વારમાં બચ્ચું થાય તો તેજ વખત તે ઇદ્દત પણ પૂરી થઈ જશે.

૬ મસઅલો. જો કોઇએ હૈઝની હાલતમાં તલાક દીધી તો જે હૈઝમાં તલાક દીધી તે હૈઝ ગણાશે નહિ. તેને છોડીને ત્રણ હૈઝ પૂરા કરે.

૭ મસઅલો. તલાકની ઇદ્દત તેજ ઓરતપર છે કે જેણીને સોહબત થયા પછી તલાક મળી હોય અથવા સોહબતતો હજી થઇ નથી પણ ધણી ધણીઆણી એકાંતમાં રહી ચુકયા ત્યાર પછી તલાક મળી. પછી ગમેતો એવું એકાંત થયું હોય કે જેથી પૂરી મેહેર દેવાહમાં આવે છે, અથવા એવું એકાંત થયું હોય કે જેથી પૂરી મેહેર વાજેબ થતી નથી. ગમે તેમ હોય પણ ઇદ્દતમાં બેસવું વાજેબ છે. અને જો હજી તદન કોઇ તરેહનો તેઓ બંને વચ્ચે એકાંત થયો નહોતો અને તલાક મળી ગઈ તો એવી ઓરતપર ઇદ્દત નથી જેમકે ઉપર બયાન થઈ ચુકયું છે.

૮ મસઅલો. પારકી ઓરતને પોતાની ઓરત સમજીને સોહબત કરી લીધી ફરી માલમ પડયું કે એ મારી ઓરત નહોતી ત્યારે એ ઓરતને પણ ઇદ્દતમાં બેસવું પડશે જ્યાં સુધી ઇદ્દત પૂરી નહિ થાય ત્યાં સુધી પોતાના ધણીને પણ તે ઓરત, સોહબત કરવા દીએ નહિ. નહિતો બંને પર ગુનો થશે. એની ઇદ્દત પણ એજ છે, જે હમણા ઉપર બયાન થઇ. જો તેજ દહાડે તેણીને ગભ [હમલ] રહી ગયો તો બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધી રાહ જુએ અને ઇદ્દતમાં બેસે અને તે બચ્ચું હરામનું ગણાશે નહિ. તેનો વંશ [નસબ] બરાબરજ રેહેશે. જેણે ધોકો ખાઇને સોહબત કીધી હતી તેનુંજ છોકરૂં ગણાશે.

૯ મસઅલો. કોઇએ ગેરકાયદે નિકાહ કીધા. જેમકે કોઈ ઓરત સાથે નિકાહ કીધા ફરી માલમ થયું કે તેણીનો ધણી જીવતો છે, અને તેણે તેણીને હજી તલાક દીધી નથી. અથવા માલમ પડયું કે એ ધણી ધણીઆણીએ નાનપણમાં એકજ ઓરતનું દૂધ પીધું હતું, એનો હુકમ એછે કે જો મરદે તેણીની સાથે સોહબત કરી લીધી ફરીહાલ માલમ પડયા પછી જુદાઇ કરવામાં આવી ત્યારે પણ ઇદ્દતમાં બેસવું પડશે. જે વખતે મરદ તોબા કરીને જુદે. થયો,

તે વખતથીજ ઈદ્દત શરૂ થઇ ગઈ. અને જો હજુ સોહબત નહિ થઈ હોય તો ઈદ્દત વાજેબ નથી. પણ એવી ઓરતની સાથે સારી રીતે એકાંત થઈ ચુકયો ત્યારે પણ ઈદ્દત વાજેબ નથી. ઇદ્દત ત્યારેજ છે કે જયારે સોહબત થઇ ચુકી હોય.

૧૦ મસઅલો. ઇદ્દતમાં ખાણું અને લુગડું [ઓરતનું] તેજ મરદ પર વાજેબ છે કે જેણે તલાક દીધી હોય. અને તેનું બયાન સારી રીતે આગળ આવે છે.

૧૧ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઓરતને બાએન તલાક દીધી અથવા ત્રણ તલાકો દીધી. ફરી ઈદ્દત દરમ્યાનજ ભૂલથી તેણીની સાથે સોહબત કરી લીધી ત્યારે હવે આ ભુલથી સોહબત કરવાના સબબથી એક ઈદ્દત બીજી વાજેબ થઇ ગઈ. હવે ત્રણ હેઝ, ૭પલા ઈદ્દતના ત્રણ હેઝ શિવાય બીજા પૂરાં કરે અને જયારે તે બીજા ત્રણ પૂરા થઇ જાય ત્યારે બંને ઇદ્દતો પૂરી થઇ જશે.

૧૨ મસઅલો. મરદે બાએન તલાક દીધી અને જે ઘરમાં તેણી ઇદ્દતમાં બેઠી છે તેમાંજ તે મરદ પણ રહેછે. ત્યારે સારી રીતે પડદો બાંધીને આડ કરી લીએ.

મોતની ઇદ્દતનું બયાન.

૧ મસઅલો. કોઇનો ધણી મરી ગયો, તો તેણી ચાર મહિના અને દસ દિવસ ઇદ્દતમાં બેસે. ધણી મરતી વખતે તેણી જે ઘરમાં રેહતી હતી તેજ ઘરમાં તેણીને રહેવું જોઇએ બાહેર નીકળવું તેણીને દુરસ્ત નથી. અલબત જો કોઇની ગરીબ હાલત હોય કે જેણીની પાસે પોતાના ગુજરાન જેટલો ખરચ નથી. તેણીએ રાંધવા વિગેરેની નોકરી કરી લીધી તો તેણીને બાહેર જવું દુરસ્ત છે. પણ રાતના પોતાના ઘરમાંજ રહયા કરે. પછી ગમે તો સોહબત થઇ ચુકી હોય અથવા નહિ થઇ હોય, અથવા ગમેતો કોઇ તરેહનો એકાંત થયો હોય અથવા નહિ થયો હોય, અને હેઝ આવતો હોય અથવા નહિ આવતો હોય સૌનો એકજ હુકમ છે, કે ચાર મહિના અને દસ દહાડા ઇદ્દતમાં બેસવું જોઇએ પણ જો તે ઓરત ગર્ભવંતી (હામેલા) હતી અને તેવી હાલતમાં ધણી મરી ગયો તો બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધી ઇદ્દતમાં બેસે હવે મહિનાઓની ગણતરીની કંઇ જરૂર નથી. જો તેના મરવા પછી બે ચાર કલાકમાં પણ બચ્ચું પેદા થઇ ગયું ત્યારે પણ ઇદ્દત પૂરી થઇ ગઇ.

૨ મસઅલો. આખા ઘરમાં જયાં મરજીમાં આવે ત્યાં રહે. ખાસ એક જગ્યા મુકર્રર કરીને રેહવાનો અને તેણીનું બિછાનું અને તેણી ત્યાંથી ખસવા પામતી નથી એવો જે દસ્તુર છે એ તદન નકામો અને વ્યર્થ છે. એને છોડી દેવું જોઇએ.

૩ મસઅલો. ધણી નાબાલેગ છોકરો હતો અને જયારે તે મરણ પામ્યો ત્યારે તેણીને ગર્ભ [હમલ] હતો, ત્યારે પણ તેણીની ઈદ્દત બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધીની છે. પણ એ છોકરૂં હરામનું છે. ધણીનું કેહવાશે નહિ.

૪ મસઅલો. જો કોઇનો ધણી ચાંદની પેહલી તારીખે મરી ગયો અને ઓરતને હમલ [ગર્ભ] નથી, ચાંદને હિસાબે ચાર મહિના અને દસ દિવસ પૂરા કરે. અને જો પેહલી તારીખે મર્યો નથી તો દરેક મહિનો તીશ દહાડાનો ગણીને ચાર મહિના અને દસ દિવસ પૂરા કરવા જોઇએ અને તલાકની ઈદ્દતનો પણ એજ હુકમ છે, કે

જો હેઝ નહિ આવતો હોય, અને તેમજ ગર્ભ (હમલ) પણ નહિ હોય અને ચાંદની પહેલી તારીખે તલાક મળી ગઈ. તો ચાંદના હિસાબથી ત્રણ મહિના પૂરા કરી લે. પછી ઓગણત્રીશો ચાંદ હોય કે ત્રીશો હોય. અને જો પહેલી તારીખે તલાક નહિ મળેલી છે તો દરેક મહિનો ત્રીશ ત્રીશ દહાડાનો ગણીને ત્રણ મહિના ખલાસ કરે.

૫ મસઅલો. કોઇએ ગેર કાયદે નિકાહ કીધા હતા, જેમકે ગવાહો વગર નિકાહ કરી લીધો અથવા બનેવી સાથે નિકાહ થઇ ગયા અને તેણીની બેન હજી તે મરદના નિકાહમાં છે. ફરી તે ધણી મરી ગયો. તો એવી ઓરત જેણીનો નિકાહ જાયઝ રીતે થયો નથી તેણી, મરદના મરી જવાથી ચાર મહિના અને દસ દહાડા ઇદ્દતમાં બેશે નહીં. પણ ત્રણ હેઝ સુધી ઇદ્દતમાં બેશે. હેઝ નહિ આવતો હોયતો ત્રણ મહિના બેસે અને ગર્ભવંતી [હમલવાળી] હોયતો બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધી ઇદ્દતમાં બેશે.

૬ મસઅલો. કોઇએ પોતાની બીમારીમાં બાએન તલાક દઇ દીધી અને તલાકની ઇદ્દત હજી પૂરી થઈ નહોતી એટલામાં તે મરદ મરી ગયો. ત્યારે જુઓ કે તલાકની ઇદ્દતના બેસવામાં વધારે દહાડા લાગે છે. અથવા મોતની ઇદ્દત પુરી કરવામાં. જે ઇદ્દતમાં વધારે દહાડા લાગે તે ઇદ્દત પૂરી કરે. અને જો બીમારીની હાલતમાં રજઇ તલાક દીધી હોય અને હજી તલાકની ઇદ્દત પૂરી થઈ નહોતી એટલામાં ધણી ગુજરી ગયો, તો એવી ઓરત પર મોતની ઇદ્દત વાજેબ છે.

૭ મસઅલો. કોઇનો ધણી મરી ગયો પણ તેણીને ખબર પડી નહિ. ચાર મહિના અને દસ દહાડા ગુજરી ગયા પછી ખબર આવી તો તેણીની ઇદ્દત પૂરી થઇ ચુકીછે. જ્યારે ખબર મળી ત્યારથી ઇદ્દતે બેસવાની જરૂર નથી. એવીજ રીતે જો ધણીએ તલાક દીધી પણ તેણીને તલાકની ખબર પડી નહિ. બહુ દહાડા પછી માલમ પડયું અને જેટલા દહાડા તેણીને ઇદ્દતમાં બેસવું જોઈતું હતું તેટલા દહાડા ખબર મળવા પેહલાંજ વિતી ગયા તો તેણીની ઇદ્દત પણ પૂરી થઇ ગઇ. હવે ઇદ્દતમાં બેસવું વાજેબ નથી.

૮ મસઅલો. કોઇ કામને માટે ઘરથી બાહેર કેથે ગઇ હતી અથવા પોતાની પાડોસણને ઘેર ગઈ હતી અને એટલામાં તેણીનો ધણી મરી ગયો તો હવે તરતજ ત્યાંથી ચાલી આવે અને જે ઘરમાં રેહતી હતી તેમાંજ રહે.

૯ મસઅલો. મરવાની ઇદ્દતમાં ઓરતને ખાવાનો અને લુગડાંનો ખર્ચો દેવાડવામાં આવશે નહિ. પોતાની પાસેથી તેણી ખરચ કરે.

૧૦ મસઅલો. કેટલેક ઠેકાણે એવો દસ્તૂર છે કે ધણીના ગુજરી ગયા પછી એક વરસ સુધી ઇદ્દતની પેઠે ઓરતો બેસી રહે છે, એ તદન હરામ છે.

સોગ (શોક) કરવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જે ઓરતને રજઇ તલાક મળી હોય તેણીની ઇદ્દતતો ફક્ત એજ છે કે તેટલા દહાડા ઘરથી બહાર જાય નહિ, અને તેમજ કોઇ મરદ સાથે નિકાહ કરે નહિ. તેણીને શણગાર વિગેરે કરવું દુરસ્ત છે. અને જેણીને ત્રણ તલાકો મળી હોય અથવા એક તલાક બાએન મળી હોય અથવા બીજી રીતે નિકાહ ટૂટી ગયા હોય, અથવા ધણી મરી ગયો હોય, તો એ સૌ હાલતોને વાસ્તે

એ હુકમ છે કે જ્યાં સુધી ઇદ્દતમાં રહે ત્યાં સુધી ઘરથી બહાર નીકળે નહિ, તેમજ પોતાનો બીજો નિકાહ કરે નહિ, અને કોઇ તરેહનો શણગાર પણ કરે નહિ. એ સૌ કામો તેણીને વાસ્તે હરામ છે. એવી રીતે શણગાર નહિ કરવાને અને એવી રીતે મેલી રેહવાને સોગ [શોક] કહે છે.

૨ મસઅલો. જ્યાં સુધી ઇદ્દત પૂરી નહિ થાય ત્યાં સુધી ખશબો લગાડવી લુગડાંઓને અત્તર વિગેરેથી સુગંધી બનાવવા, ઘરેણું પેહરવું, ફૂલો પેહેરવાં, સુર્મો લગાડવો, પાન ખાઇને મોં લાલ બનાવવું, મિસ્સી લગાડવી, માથામાં તેલ નાખવું, કાસકીથી ઓળવું, મ્હેંદી ચોપડવી, સારાં લુગડાં પેહેરવાં, રેશમી તથા રંગેલા ભપકાદાર લુગડાં પેહેરવાં એ સૌ કામો તેણીને હરામ છે. અલબત જો લુગડાં ભપકાદાર નહોય તો જાયઝ છે. ગમે તેવો રંગ હોય. મતલબ એ છે કે શણગાર જણાય તેવું લુગડું નહોય.

૩ મસઅલો. માથામાં દરદ થવાથી જો તેલ નાંખવાની જરૂર પડે તો જે તેલમાં ખશબો નહોય તે તેલ નાંખવું દુરસ્ત છે. તેવીજ રીતે દવા તરીકે સુર્મો લગાડવો પણ જરૂરની વખતે જાયઝ છે. પણ રાતના લગાડે અને દિવસની વખતે લુછી નાંખે. જરૂરની વખતે કાંસકીથી ઓળવું પણ દુરસ્ત છે. જેમકે કોઇએ માથું ચોળ્યું, અથવા માથામાં જૂ પાકી પણ બંને તરફ સફાઇથી પટ્ટીઓ પાડે નહિ. તેમજ ઘણીજ બારીક કાંસકીથી ઓળવે નહિ, જેથી વાળ ચિકણા થઇ જાય છે. પણ મોટા અને જાડા દાંતાવાળી કાંસકીથી ઓળવે કે જેથી ખૂબસૂરતી આવવા પામે નહિ.

૪ મસઅલો. શોક કરવો તેજ ઓરત પર વાજેબ છે જેણી બાલેગ હોય નાબાલેગ છોકરીપર વાજેબ નથી. તેણીને મચકૂર (મનાઈ કીધેલી) સૌ ચીજો દુરસ્ત છે. પણ ઘરથી બહાર જવું અને બીજો નિકાહ કરવો તેણીને પણ દુરસ્ત નથી.

૫. મસઅલો. જેણીનો નિકાહ દુરસ્ત રીતે થયો નહોતો અને તે નિકાહ તોડી નાંખવામાં આવ્યો. અથવા ધણી ગુજરી ગયો તો એવી ઓરત પર શોક કરવો વાજેબ નથી.

૬ મસઅલો. ધણી શિવાય કોઈ બીજા [સગા વ્હાલા]ના મરવાપર શોક કરવો દુરસ્ત નથી. અલબત જો ધણી મનાઇ નહિ કરે તો પોતાના સગાં વ્હાલાંઓના મરવાપર પણ ત્રણ દહાડા સુધી શણગાર છોડી દેવું દુરસ્ત છે. એથી વધારે તદન હરામ છે. અને જો ધણી નાપાડે તો ત્રણ દિવસને માટે પણ છોડે નહિ.

ખોરાકી પોશાકીનું બયાન

૧. મસઅલો. ઓરતનો ખાવાનો પેહેરવાનો ખરચો મરદપર વાજેબ છે. પછી ઓરત ગમે તેટલી માલદાર કેમ નહોય પણ ખરચો મરદનેજ માથે છે. અને રેહવા વાસ્તે મકાન દેવું પણ મરદને માથેજ છે.

૨. મસઅલો. નિકાહ થઇ ગયા પણ ઓરત ધણીને ઘેર હજી ગઇ નથી. ત્યારે પણ ખોરાકી પોશાકીની તે દાવેદાર થઇ શકે છે. પણ જો ધણીએ તેડું મોકલ્યું પણ તેણીને મોકલવામાં આવી નહિ, તો ખોરાકી પોશાકીની તેણી હકદાર નથી.

૩ મસઅલો. ઓરત એટલી નાની ઉમરની છે કે જેણી સાથે સોહબત થઈશકે તેમ નથી. ત્યારે જો ધણીએ ઘરના કામકાજ સારૂ અથવા પોતાનું દિલ ખુશ કરવા વાસ્તે તેણીને પોતાને ઘેર રાખી તો તેણીની ખોરાકી પોશાકી મરદપર વાજેબ છે. અને જો પોતાને ઘેર નહિ રાખે અને

તેણીના પીએરમાં મોકલી દીએ તો (ખોરાકી પોશાકી તેનાપર) વાજેબ નથી. અને જો ધણી નાની ઉમરનો નાબાલેગ હોય પણ ઓરત મોટી ઉમરની હોય તો ખોરાકી પોશાકી તેણીને મળશે.

૪ મસઅલો. જેટલી મેહેર પેહલાંથી દેવાનો રિવાજ છે તેટલી મેહેર ધણીએ દીધી નહિ. અને તેથી કરીને તેણી તેને ઘેર જતી નથી. ત્યારે તેણીને ખોરાકી પોશાકી દેવાડવામાં આવશે. અને જો એમજ, વગર કારણે ધણીને ઘેર નહિ જતી હોય તો, ખોરાકી પોશાકી લેવાની તેણી હકદાર નથી. જ્યારે તેણી જશે ત્યારથીજ દેવાડવામાં આવશે.

૫ મસઅલો. જેટલી મુદ્દત ધણીની રજાથી પોતાના પીએરમાં રહે તેટલા દહાડાની ખોરાકી પોશાકી પણ ધણી પાસેથી તેણી લઈ શકે છે.

૬ મસઅલો. ઓરત માંદી પડી તો માંદગીની મુદતની ખોરાકી પોશાકી લેવાની તેની હકદાર છે. પછી ગમેતો તે ધણીને ઘેર માંદી રહે અથવા પોતાના પીએરમાં પણ જો માંદગી હાલતમાં ધણીએ તેણીને તેડી છતાં તે નહિ આવી તોહવે ખોરાકી પોશાકીનો તેણીનો હક જતો રહયો. અને માંદગીની હાલતમાં ફકત ખોરાકી પોશાકીનો ખરચો તેણીને મળશે. હકીમ વૈદની દવા ઇલાજ વગેરેનો ખર્ચો ધણીપર વાજેબ નથી. તેણી પોતાની પાસેથી ખરચે. અને જો ધણી દીએતો એ તેનો ઉપકાર છે.

૭ મસઅલો. ઓરત હજ પડવા ગઈ તો તેટલી મુદતની ખોરાકી પોશાકી ધણીને માથે નથી. અલબત જો ધણી પણ સાથે હોય તો તેટલા વખતનો ખર્ચો પણ તેણીને મળશે. પણ ખોરાકી પોશાકીનો જેટલો ખરચો તેણીને ઘરમાં મળતો હતો તેટલોજ મેળવવાની તેણી હકદાર છે. એથી ઉપ્રાંત જે વધારે ખર્ચો પડે તે તેણી પોતાની પાસેથી ખર્ચે. અને રેલ ખર્ચો તેમજ આગબોટ વિગેરેનો ખર્ચો પણ મરદને માથે નથી.

૮ મસઅલો. ખોરાકી પોશાકીમાં ધણી ધણીઆણી બંનેની સંભાળ રાખવામાં આવશે જો બંને માલદાર હોય તો અમીરી ખોરાકી પોશાકી દેવામાં આવશે. અને જો બેઉ ગરીબ હોય તો ગરીબી હાલત મૂજબ મળશે. અને જો ધણી ગરીબ હોય અને ઓરત પૈસાવાળી હોય અથવા ઓરત ગરીબ હોય અને મરદ અમીર હોય તો ખોરાકી પોશાકી એવી દીએ કે અમીરાઈથી ઓછી હોય અને ગરીબાઈથી વધારે હોય.

૯. મસઅલો. ઓરત એવી માંદી છે કે ઘરનું કામકાજ કરી શકતી નથી. અથવા એવા અમીરી કુટુંબની છે કે પોતાને હાથે રાંધવા દળવા અને છડવાને નાપાડી તેને કલંક સમજે છે તો તૈયાર રાંધેલું ખાણું તેણીને દેવું પડશે. અને જો બંને વાતોમાંથી કોઇ વાત નહોય તો ઘરનાં સૌ કામ પોતાને હાથે કરવા તેણીપર વાજેબ છે એ સૌ કામો તેણી પોતે કરે મરદને માથે ફકત એટલુંજ છે કે ચુલ્હો, ઘંટી, કાચું અનાજ, બાળવાનાં લાકડાં, ખાવા પીવાના વાસણ વિગેરે લાવી દીએ. તેણી પોતાને હાથે રાંધે અને ખાય.

૧૦ મસઅલો.તેલ, કાંસકી, સાબૂ, વઝુ અને ન્હાવાનું પાણી મરદને માથે છે. અને સુર્મો, મિસ્સી, પાન તમાકું મરદપર પૂરાં પાડવાં વાજેબ નથી. ધોબીની ધોવડામણી પણ મરદને માથે નથી તેણી પોતાને હાથે ધુએ અને પેહરે. અને જો ધણી દીએ તો એ તેનો ઉપકાર છે.

૧૧ મસઅલો. જણાવનારી દાયણની મજૂરી જે બોલાવે તેને માથે છે. ધણીએ બોલાવી હોય તો ધણીપર અને ઓરતે બોલાવી હોય તો તેણીને માથે છે, અને જો બંનેમાંથી એકના પણ બોલાવ્યા વગર જો દાયણ આવી હોય તો ધણીએ મજૂરી આપવી જોઇએ.

૧૨ મસઅલો. ખોરાકી પોશાકીનો ખર્ચો એક વરસનો અથવા તેથી કંઇ વધારે કે ઓછી મુદ્દતનો આગળથી દઈ દીધો તો હવે ધણી તેમાંથી કંઈ પાછું લઇ શકતો નથી.

રહેવા વાસ્તે ઘર મળવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. ધણીને માથે એપણ વાજેબ છે કે ઓરતના રેહવા વાસ્તે કોઈ એવી જગ્યા દીએ જેમાં ધણીનું કોઈ સગું રેહતું નહોય. તદન એકાંત હોય કે જેથી ધણી ધણીઆણી તદન કોઈપણ રોકાણ વગર રહી શકે. પણ જો ઓરત પોતે સૌની સાથે રેહવા કબૂલ રાખે તો ભાગ પાડેલા (એક ઘરમાં ચાર પાંચ જણાનો ભાગ હોય અને તેઓએ તે ઘરના જુદા જુદા વિભાગો પોતાને માટે પોતપોતામાં વ્હેંચી લીધા હોય તેવા) ઘરમાં પણ તેણીને રાખવી દુરસ્ત છે.

૨ મસઅલો. ઘરમાંનો એક ભાગ તેણીને જુદો આપે કે જેમાં પોતાનું સરસામાન તેણી સારી રીતે રાખે, અને તેણી પોતે તેમાં રહી શકે. અને તે ઓરડીના તાળાની કુંચી તેણી પોતાની પાસે રાખે. કોઇ બીજાનું તેમાં સંબંધ રહે નહિ. ફકત ઓરતનાજ કબજામાં તે રહે. ત્યારે બસ તેણીનો હક અદા થઇ ગયો. ઓરતને એથી વધારે દાવો કરવાનો હવે હક નથી. અને તેણી એમ કહી શકતી નથી કે પૂરૂં ઘર મને સોંપી દીઓ.

૩ મસઅલો. જેવી રીતે જુદું ઘર માંગવાનો ઓરતને હક છે, કે જેમાં ધણીનું કોઈ સગું રેહવા પામે નહિ; ફક્ત ઓરતનાજ કબજામાં રહે; તેમ ધણીને પણ અખત્યાર છે કે જે ઘરમાં ઓરત રેહતી હોય ત્યાં તેણીના સગાઓને પણ આવવા નહિ દે. પછી તે મા હોય, બાપ હોય, ભાઇ હોય અથવા બીજું સગું હોય.

૪ મસઅલો. ઓરત પોતાના માબાપને જોવા વાસ્તે અઠવાડીયામાં એક વખત જઈ શકે છે, અને માબાપ શિવાય બીજાં સગાં વ્હાલાંઓને વાસ્તે વરસે એક વખત. એથી વધારેનો તેણીને અખત્યાર નથી. તેમજ તેણીના માબાપ પણ અઠવાડીયામાં એક વખત અહીં આવી શકે છે; ધણીને અખત્યાર છે કે એ મુદ્દત દરમ્યાન તેઓને આવવા નહિ દે. અને મા બાપ શિવાય બીજા સગાવ્હાલા વરસમાં એક વખત આવી શકે છે. એથી વધારે વખત આવવાનો તેઓને અખત્યાર નથી. તેમજ ધણીને અખત્યાર છે કે વધારે વાર તેઓને થોભવા (દીએ અથવા) નહિ દીએ. પછી તેઓ (ઓરતના) માબાપ હોય કે કોઇ બીજાં સગાં હોય. અને યાદ રાખવું કે (મજકૂર મસઅલાઓમાં) સગાં વ્હાલાંઓથી મતલબ તે લોકો છે જેઓની સાથે નિકાહ હમેશને વાસ્તે હરામ છે. અને જેઓ એવા ન હોય (એટલે જેઓની સાથે કોઈ પણ વખતે નિકાહ થઇ શકતા હોય તો) તેવા સગાઓ અને પારકા માણસોનો શરેઅ શરીફમાં એકજ હુકમ છે.

૫ મસઅલો. જો બાપ ઘણોજ માંદો હોય કે તેની સારવાર કરનારો કોઈ નથી તો જરૂર જોવું (ઓરત) દરરોજ ત્યાં

જાય. જો તેણીનો બાપ કાફર બેદીન હોય ત્યારે પણ એજ હુકમ છે. એટલુંજ નહિ પણ ધણી જો મનાઈ કરે તોપણ જવું જોઇએ. પણ ધણીના મના કીધા પછી જો તેણી જશે તો ખોરાકી પોશાકીનો તેણીનો હક જતો રેહશે.

૬ મસઅલો. પારકા લોકોને ત્યાં જવું નહિ જોઇએ. જો લગ્ન શાદી વિગેરેની મજલેસમાં ધણી રજા દીએ ત્યારે પણ તેણીને જવું જાયઝ નથી. જો ધણી ત્યાં જવાની તેણીને રજા દેશે તો તે પણ ગુનેગાર થશે. એટલુંજ નહિ પણ એવી મિજલસો થતી હોય ત્યારે પોતાના મહરમ (જેણી સાથે નિકાહ થઇ શકતા નહોય તેવા) સગાને ત્યાં જવું પણ દુરસ્ત નથી *

૭ મસઅલો. જે ઓરતને તલાક મળી ગઇ, તેણી પણ ઈદ્દતમાં બેશે ત્યાં સુધીની ખોરાકી પોશાકી તથા રેહવાનું ઘર લેવાની હકદાર છે. અલબત જેણીનો ધણી ગુજરી ગયો હોય તેણીને ખોરાકી પોશાકી અને ઘર મળી શકતું નથી. પણ તેણીને સૌ ચીજોમાં વારસો મળશે.

૮ મસઅલો. જો નિકાહ ઓરતનાજ કંઇ ભુંડા કામોથી તૂટયા જેમકે તેણીના સાવકા છોકરા સાથે ખરાબ થઈ, અથવા જુવાનીના જુસ્સાથી ફકત તેને હાથ લગાડયો બીજું કંઈ થયું નહિ પણ તેથી કરીને ધણીએ તલાક દીધી. અથવા તેણી બેદીન મુરતદ થઇ ઇસ્લામી દીનથી ફરી ગઇ, અને તેથી કરીને નિકાહ તૂટી ગયા, તો એ સૌ હાલતોમાં ઈદ્દતની મુદ્દતની ખોરાકી પોશાકી તેણીને મળશે નહિ. પણ રેહવાનું ઘર મળશે. પણ જો તેણી પોતે ચાલી જાય (અને આપેલા ઘરમાં નહિ રેહવા માંગે) તો એ જુદી વાત છે ફરી દેવામાં આવશે નહિ.

* હઝરત નબી (સલ)ના નેક ઝમાનામાં અગરજે આપે [સલ] સહાબા [રદી]ની ઓરતોને શાદી વિગેરેની ખોશાલીની મિજલસોમાં જવા દીધી છે. એમ હદીસોથી સાબેત છે. પણ આ વખતની એવી ખોશાલીની મિજલસોમાં શરીઅતમાં હરામ થયલા ઘણા ખરા કામો લોકો કર્યા વિના રેહતા નથી. તેથી કરીને ઉપલા મસઅલામાં ત્યાં જવાની મનાઈ બયાન થઈ છે.

છોકરૂં હલાલી છે તેનું બયાન.

૧ મસઅલો. જ્યારે કોઇ ધણીવાળી સ્ત્રીને ઓલાદ થશે તો તે ઓલાદ તેજ ધણીની કેહવાશે. કોઈ તરેહના વ્હેમને લીધે એમ કેહવું કે એ છોકરૂં તેણીના ધણીનું નથી પણ ફલાણાનો છે, દુરસ્ત નથી. અને તે છોકરાને હરામનું કેહવું પણ જાયઝ નથી. જો ઈસલામી રાજ્ય હોય તો એવું કેહનારને ફટકા મારવામાં આવે.

૨ મસઅલો. ગર્ભ (હમલ) ની મુદ્દત ઓછામાં ઓછી છ મહિના છે. અને વધારેમાં વધારે બે વરસ. એટલે બચ્ચું, ઓછામાં ઓછું છ મહિના પેટમાં રહે છે. ફરી પેદા થાય છે. છ મહિના પેહલાં પેદા થતું નથી. અને વધારેમાં વધારે બે વરસ પેટમાં રહી શકે છે. એથી વધારે પેટમાં રહી શકતું નથી.

૩ મસઅલો. શરીઅતનો કાયદો છે કે બને ત્યાં સુધી છોકરો હરામનો કેહવાશે નહિ. જ્યારે તદન લાચારી થઈ જાય ત્યારેજ હરામનો છે એમ હુકમ લગાડાશે, અને ઓરતને ગુનેગાર ઠેરવાશે.

૪ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઓરતને રજઇ તલાક દીધી ફરી બે વરસની મુદ્દત અંદર તેણીને છોકરૂં પેદા થયું, તો

છોકરૂં તેજ પેહુલા ધણીનું છે. તેને હરામનું કેહવું દુરસ્ત નથી. શરીઅતમાં તેનો વંશ બરાબર અને સારો છે. જો બે વરસમાં એક દહાડો ઓછો હોય ત્યારે પણ એજ હુકમ છે. અને તે વખતે એમ સમજીશું કે તલાક થઈ તે પેહલાંનો ગર્ભ છે. અને બે વરસ સુધી બચ્ચું પેટમાં રહ્યું. અને હવે બચ્ચું અવતર્યા પછી તેની ઇદ્દત પૂરી થઈ. અને નિકાહથી દૂર થઇ. પણ જો તે ઓરતે, તેણીને એ બચ્ચું પેદા થાય તે પેહલાંજ પોતેજ કબૂલ કીધું હોય કે મારી ઇદ્દત પૂરી થઇ ચુકી, ત્યારે તો લાચારી છે. હવે એ છોકરૂં હરામી છે. પણ એવી ઓરતને જો બે વરસ પછી છોકરૂં પેદા થયું, અને હજી સુધી ઓરતે પોતાની ઇદ્દત પૂરી થવાનો એકરાર કીધો નથી. ત્યારેતો તે છોકરૂં તેજ ધણીનું છે, પછી ગમે તેટલા વરસે પેદા થયું હોય. અને તેને એમ સમજીશું કે તલાક દીધા પછી ઇદ્દતમાં સોહબત કીધી હતી અને તલાક તોડી નાંખી હતી. તેથી કરીને તે ઓરત, છોકરૂં પેદા થયા પછી પણ તેણીજ ઓરત છે. અને બંનેનો નિકાહ તુટયો નથી. જો ધણીનું છોકરૂં નહોય તો તે કહી દે કે મારૂં નથી. અને જયારે એવો ઇનકાર કરશે તો તેનાપર લેઆનનો હુકમ લાગુ પડશે.

૫ મસઅલો. જો બાએન તલાક દીધી તો તેનો હુકમ એ છે કે જો બે વરસ દરમ્યાન પેદા થયું હોય ત્યારે તો તેજ ધણીનું છોકરૂં છે. અને જો બે વરસ પછી પેદા થયું હોય તો તે છોકરૂં હરામી છે. પણ બે વરસ પછી તે પેદા થયું અને તે છતાં ધણી જો દાવો કરે કે તે છોકરૂં મારૂં છે, તો તે હરામી નથી. અને ઇદ્દતની અંદર ભૂલથી સોહબત કરી લીધી હશે અને તેથી ગર્ભ (હમલ) રહી ગયો હશે એમ ગણશું.

૬ મસઅલો. જો નાબાલેગ છોકરીને તલાક મલી ગઇ જે હજી જુવાન થઇ નથી પણ જુવાનીને લગભગ પોંહચી ગઇ છે. ફરી તલાક થઈ ગયા પછી નવ મહિના પૂરા થયા બાદ છોકરૂં પેદા થયું તો તે હરામી છે. અને જો નવ મહિના કરતાં ઓછી મુદતમાં પેદા થયો હોય તો ધણીનું છે. અલબત જો તે છોકરી ઇદ્દતમાં હોય એટલે ત્રણ મહિના પેહલાં એકરાર કરી લીએ કે મને ગર્ભ (હમલ) છે તો તે છોકરૂં હરામી નથી. બેવરસની અંદર પેદા થવાથી બાપનુંજ ગણાશે.

૭ મસઅલો. કોઇનો ધણી મરી ગયો ત્યારે તે મરી ગયો તે વખતથી બે વરસની અંદર છોકરૂં પેદા થાય તો તે હરામી નથી. પણ ધણીનુંજ છોકરૂં છે. પણ જો તે ઓરત પોતાની ઇદ્દત પૂરી થવાનો એકરાર કરી ચુકી હોય તો નાચારી છે. હવે તેને હરામી કેહવામાં આવશે, અને જો બે વરસ પછી પેદા થાય ત્યારે પણ હરામી (વર્ણસંકર) છે.

ચેતવણી. એ મસઅલાઓ ઉપરથી જણાઈ ગયું કે બેઇલિમ નાદાન લોકોની જે ટેવ છે કે જો કોઇના મર્યા પછી નવ મહિના કરતાં એક કે બે મહિના પણ વધુ વિતીને છોકરૂં પેદા થયું હોય તો તે છોકરાની માને ખરાબ ચાલની સમજે છે એ મોટો ગુનો છે.

૮ મસઅલો. નિકાહ થયા પછી ૭ મહિનાની મુદત અંદર જો છોકરૂં પેદા થયું તો તે હરામી છે. અને જો પૂરા ૭ મહિના થયા પછી અથવા એથી વધારે મુ-

દ્દત પછી અવતર્યું તો તે છોકરૂં ધણીનું ગણાશે. એવા છોકરા ઉપર શક કરવો ગુનો છે. પણ જો ધણી પોતે ઇનકાર કરે અને કહે કે એ મારૂં છોકરૂં નથી, તો તેના ઉપર લેઆનનો હુકમ કરવામાં આવશે. (જેનું બયાન ઉપર થઈ ગયું).

૯ મસઅલો. નિકાહ થઇ ગયો પણ હજી ધણીને ઘેર ઓરતને મોકલવામાં આવી નહોતી કે એટલામાં તેણીને છોકરૂં પેદા થયું. ત્યારે તે છોકરૂં તેજ ધણીનું છે, હરામી નથી. અને તે છોકરાને હરામી કહેવું દુરસ્ત નથી. જો ધણીનું નહિ હોય તો ધણી ઇનકાર કરે. અને ઇનકાર કરવાથી લેઆનનો હુકમ તેના પર જારી થશે.

૧૦ મસઅલો. ધણી પરદેશમાં છે અને મુદ્દત ઘણી વિતી ગઈ અને વરસો ગુજરી ગયા કે તે ઘેર આવ્યો નથી. અને તે દરમ્યાન તેના ઘરમાં છોકરૂં પેદા થયું; ત્યારે પણ તે છોકરૂં હરામી નથી. તેજ ધણીનું છે. અલબત એ વાતની ખબર થયા પછી જો તે ધણી નકાર કરે તો લેઆનનો હુકમ તેનાપર જારી થશે.

ઓલાદનું પોશણ કરવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. ધણી ધણીઆણીમાં જુદાઈ થઇ ગઈ, અને તલાક મળી ગઇ, અને ધણીઆણી પાસે એક છોકરૂં છે. તો તે છોકરાને પાળીને ઉછેરવાનો હક માનો છે (બાપનો નથી). બાપ તેને તેણીની પાસેથી છીનવી શકતો નથી. પણ છોકરાની ખોરાકી પોશાકીનો ખર્ચો બાપનેજ દેવો પડશે. અને જો મા પોતે તેને ઉછેરે નહિ, પણ બાપને સોંપી દીએ, તો બાપને તે છોકરાને લેવું પડશે. પોતાની ઓરતને જોર જુલમથી દઈ શકતો નથી.

૨ મસઅલો. જો મા (જીવતી) નહોય અથવા હોય પણ તેણીએ બચ્ચાને લેવા વાસ્તે નાપાડી તો તેનું પોશણ કરવાનો હક નાનીનો અને નાનીની માનો છે. અને તે પછી દાદી અને દાદાની માનો છે. જો તેઓમાંથી કોઇ નહોય તો તે બચ્ચાની બેનોનો હક છે, કે તેઓ તે બચ્ચાને ઉછેરે. જો સગી બેનો નહોય તો સાવકી બેનોનો હક છે. પણ જે બેનો એવી હોય કે તેઓની અને આ બચ્ચાની મા એકજ છે (અને બાપ જુદો છે) તો તેઓનો, તે બેનો કરતાં કે જેઓનો અને આ બચ્ચાનો બાપ એકજ છે (અને મા જુદી છે) ઉછેરવામાં હક પેહલો છે. તેઓ પછી માશીનો અને તેણી પછી ફોઇનો હક છે.

૩ મસઅલો- જો માએ કોઈ એવા મરદ સાથે નિકાહ કરી લીધા કે જે મરદ બચ્ચાનો મહરમ સગો નથી. એટલે તે સગપણમાં હમેશને વાસ્તે નિકાહ હરામ થતા નથી, તો હવે તે બચ્ચાને ઉછેરવાનો હક (માને વાસ્તે) રહયો નથી. અલબત જો તેજ બચ્ચાના કોઇ એવા સગા જોડે નિકાહ કીધા કે જે સગપણમાં નિકાહ દુરસ્ત થતા નથી જેમકે તે બચ્ચાના કાકા સાથે નિકાહ કીધા અથવા એવુંજ કોઇ બીજું સગપણ હોયતો માનો (ઉછેરવાનો) હક બાકી છે. મા શિવાય કોઇ બીજી ઓરત જેવીકે માશી, બેન, વિગેરે જો કોઇ પારકા મરદ સાથે નિકાહ કરી લીએ તો (બચ્ચાને પરવરેશ કરવા વિષે) તેણી વાસ્તે પણ એજ હુકમ છે. કે હવે તે બચ્ચાને ઉછેરવાનો હક તેણીનો જતો રહયો.

૪ મસઅલો. પારકા મરદ સાથે નિકાહ કરવાથી (ઉછેરવાનો) હક તેણીનો જતો રહયો હતો. પણ પછીથી તે મરદે તેણીને તલાક દીધી અથવા તે મરી ગયો તો હવે પાછી તેણી હકદાર થશે. અને બચ્ચું તેણીને

સોંપવામાં આવશે.

૫ મસઅલો. બચ્ચાના સગાંઓમાંથી કોઇ ઓરત જો બચ્ચાને પાળીને મોટો કરવા વાસ્તે મળી નહીં આવે તો હવે સૌથી વધારે હકદાર તેને ઊછેરવાને વાસ્તે બાપ છે, પછી દાદો વિગેરે, એક પછી એક તેવીજ રીતે કે જેમ અમે નિકાહના વલી બનવા વિશેના બયાનમાં ઉપર લખી ગયા છીએ. પણ જો તે સંગુ નામહરમ હોય. અને બચ્ચાને તેને સોંપવમાં આગળ જતાં કંઇ નુકસાનીની બીક હોય તો એવી હાલતમાં તે બચ્ચાને એવા માણસને સોંપવામાં આવશે કે જે ઠેકાણે સોંપવાથી દરેક બાબતનો સંતોષ હોય.

૬ મસઅલો. છોકરો જ્યાં સુધી સાત વરસની ઉમરનો નહિ થાય ત્યાં સુધી તેની પરવરશીનો હક (હકદારને)રહે છે. જ્યારે સાત વરસનો થઈ ગયો ત્યારે હવે બાપ તેને જોર જુલમથી પણ લઇ શકે છે. અને છોકરીને ઉછેરવાનો હક(હકદારને) નવ વરસ સુધી છે. જ્યારે તેણી નવ વરસની થઇ ગઈ ત્યારે બાપ તેણીને લઇ શકે છે. હવે (તેણીને જેણે ઊછેરી હોય તેને) તેણીને રોકી રાખવાનો હક નથી.

(ઓરત ઊપર) ધણીના હકોનું બયાન.

અલ્લાહુ તઆલાએ ધણીનો મોટો હક (ઓરતપર) રાખ્યો છે. અને બહુ મોટી બુઝુર્ગી (મોટાઇ) દીધી છે, (તેથી કરીને) ધણીને રાજી અને ખુશ રાખવો મોટી ઇબાદત છે, અને તેને નાખુશ અને નારાજ કર્યો મોટો ગુનો છે.

હઝરત રસૂલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે "જે ઓરત પાંચ વખતની નમાઝો પઢા કરે અને રમઝાન મહિનાના રોઝા રાખે અને પોતાની આબરૂને બચાવે એટલે પ્રતિવ્રતા (પાકદામન) રહે અને પોતાના ધણીની તાબેદાર છે. અને દરેક(એવા) હુકમને (કે જે શરીઅતથી ઉલટો નહોય) માને તો તેણીને અખત્યાર છે કે જે બારણાથી ચાહે તે બારણાથી જન્નતમાં દાખલ થાય." મતલબ એ કે જન્નતના આઠે બારણાએમાંથી જે બારણાથી તેણીના મનમાં આવે જન્નતમાં વગર આચકે ચાલી જાય. અને હઝરત નબી (સલ) એ ફરમાવ્યું છે કે "જે ઓરતની મૌત એવી હાલતમાં થાય કે તેણીનો ધણી તેણીથી રાજી હોય તો તે ઓરત જન્નતી છે." અને હઝરત રસૂલે ખોદા (સલ) ફરમાવ્યું છે કે જો હું ખોદા શિવાય કોઇ બીજાને સિજદો કરવાનો હુકમ આપતે તો ઓરતને જરૂર હુકમ આપતે કે પોતાના ધણીને સિજદો કરે. જો ધણી પોતાની ઓરતને હુકમ દીએ કે આ પહાડના પથ્થરને ઉઠાવીને બીજા પહાડ સુધી લઈ જાય, અને તે પહાડના પથ્થરને ઉઠાવીને ત્રીજા પહાડ સુધી લઇ જાય તો તેણીને તેમજ કરવું જોઇએ." અને હઝરત રસૂલુલ્લાહ [સલ) ફરમાવ્યું છે કે જયારે ધણી પોતાની ઓરતને પોતાના કામ સારૂ બોલાવે ત્યારે જરૂર તેણી તેની પાસે જાય. જો ચૂલા પાસે બેઠી હોય ત્યારે પણ પોતાનું તે કામ છોડીને તેની પાસે જાય." મતલબ એ છે કે ગમે તેવા જરૂરના કામમાં રોકાયલી હોય તે સૌ કામને પડતું મુકીને તેની પાસે આવે.

અને હઝરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે "જ્યારે કોઇએ પોતાની ઓરતને પોતાની પાસે સૂવા બોલાવી અને તેણી આવી નહિ. પછી તે મરદ તેમજ ગુસ્સામાં સૂઇ રહયો. ત્યારે સવાર સુધી સૌ ફરિશ્તાઓ

તે ઓરતપર લઅનત કર્યા કરે છે.” અને હઝરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે “જયારે કોઈ ઓરત પોતાના ધણીને દુન્યામાં સતાવે છે, ત્યારે કયામત પછી જે હૂર તેણી ધણીઆણી થવાની છે તેણી કહે છે કે ખોદા તારો નાશ કરે તું તેને દુખ નહિ દે, એ મરદ તો તારી પાસે પરોણો છે. થોડાજ દહાડામાં તને છોડીને અમારી પાસે આવી જશે.”

અને હઝરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે “ત્રણ તરેહના માણસો એવા છે કે જેઓની નહિ કોઈ નમાઝ[અલ્લાહ પાકની જનાબમાં) કબૂલ થાય, નહિ કોઇ નેકી મનજૂર રાખવામાં આવે. એકતો લોંડી અથવા ગુલામ કે જે પોતાના માલેક પાસેથી ન્હાસી જાય. બીજી તે ઓરત કે જેણીનો ધણી તેણીથી નાખુશ રહે. અને ત્રીજું તે માણસ કે જે નિશો પીને બેભાન (મસ્ત) હોય.

કોઇ માણસે હઝરત (સલ)થી પૂછયું કે સૌથી સારી ઓરત કોણ છે ત્યારે આપે (સલ] ફરમાવ્યું કે તે ઓરત(સૌથી સારી છે] કે જ્યારે તેનો ધણી તેની તરફ જુએ ત્યારે તેને ખુશ કરી દીએ. અને જ્યારે કંઇ કહે ત્યારે તેનો હુકમ માને અને પોતાની જાન અને માલમાં કંઇ પણ તેના હુકમથી ઉલટું કરે નહિ કે જે તેને પસંદ પડે નહિ.

મરદનો એક હક (ઓરતપર) એ પણ છે કે તે જ્યારે તેણીની સાથે હોય ત્યારે તેની રજા વગર નફિલ રોઝો પણ રાખે નહિ. અને તેની રજા વગર નફિલ નમાઝ પણ પઢે નહિ.

મરદનો એક હક એ પણ છે કે તેણી પોતાનો ચેહરો બગાડીને મેલી અને ગંદી રહે નહિ. પણ શણગાર કરીને રહે. એટલે સુધી કે જો મરદના હુકમથી પણ ઓરત શણગાર નહિ કરે તો મરદને તેણીને મારવાનો અખત્યાર છે.

મરદનો એક હક એ છે કે ધણીની રજા વગર ઘરથી બહાર કોઇ પણ ઠેકાણે જાય નહિ. પોતાના સગાં વ્હાલાંઓને ત્યાં પણ નહિ જાય તેમજ પારકા માણસોને ત્યાં પણ જાય નહિ.

ધણીની સાથે બનાવ કરવાની રીત.

એ વાતને સારી રીતે સમજી લીએ કે ધણી ધણીઆણીનો એવો સંબંધ છે કે આખી ઉમર તેમાંજ ગુજારવાની છે. જો બંનેના દિલ હળીમળીને રહયા તો એથી વધારે મોટી કોઇ નેઅમત નથી. અને ખોદાપાક નકરે જો દિલોમાં કંઈ જુદાઇ આવી ગઈ તો એથી વધારે કોઇ મુશીબત નથી. તેથી કરીને બને ત્યાંસુધી ધણીનું દિલ ખુશ રાખે, અને તેના ઇશારાપર ચાલ્યા કરે. જો તે હુકમ દીએ કે આખી રાત હાથ જોડીને ઉભી રેહ તો દુન્યા અને આખેરતનું ભલું એમાંજ છે કે દુન્યાની થોડી તકલીફ ઉઠાવી લીએ અને આખેરતનું ભલું હાંસેલ કરે. કોઇપણ વખતે કોઇ વાત એવી નહિ કરે જે તેની પસંદગીથી ઉલટી હોય. જો ધણી દિવસને રાત કહે તો તેણી પણ દહાડાને રાત કેહવા લાગે.

ઓછી બુધ્ધી અને છેવટ (અનજામ) નો વિચાર નહિ કરવાથી કેટલીએક ઓરતો એવી વાતો કરી નાંખે છે કે જેથી ધણીના દિલમાં બુરાસ આવી જાય છે. (જેમકે) કોઇ ઠેકાણે ગેરમોકે કંઈ બોલી દીધું, કોઈ વાતમાં મ્હેણું માર્યું, ગુસ્સામાં કલેશ ઉપજાવનારી વાતો કહી દીધી કે જેને સાંભળી ખોટું નહિ લાગતું હોય

તોપણ લાગે. પછી જ્યારે ધણીનું દિલ તેણી તરફથી ફરી ગયું ત્યારે તેઓ રડતી ફરે છે.

એ વાતનું ખૂબ ધ્યાન રાખવું જોઇએ કે દિલપર બુરાશ આવી ગયા પછી જો બે ચાર દહાડામાં તેણીએ વિનંતી કરી ધણીને મનાવી લીધો તોપણ જે (મોહબત-ની) વાત પેહલાં હતી તે રેહતી નથી. ફરી હજાર તરેહની વાતો બનાવે અને માફીને માટે બાના રજૂ કરે તોપણ જેવો દિલ પેહલાં સાફ હતો તેવો હવે પ્યાર રેહશે નહિ. જ્યારે કંઈ વાત બને છે તો એજ વિચાર આવે છે. કે એ તેજ (ઓરત) છે કે જેણીએ ફલાણે દહાડે એમ કહ્યું હતું તેથી કરીને પોતાના ધણી સાથે ખૂબ વિચારીને રેહવું જોઇએ, કે જેથી ખોદા પાક અને તેના રસૂલ (સલ) પણ રાજી રહે, અને તેણીની દુન્યા અને આખેરત પણ સુધરી જાય.

સમજૂ ઓરતોને કંઇ શિખાડવાની જરૂર નથી. તેઓ પોતેજ દરેક વાતની બુરાઇ અને ભલાઇને જોઇ લેશે. તે છતાં અમે કેટલીક જરૂરની વાતો બયાન કરીએ છીએ. જ્યારે તે વાતોને તેઓ સારી રીતે સમજી લેશે ત્યારે બીજી વાતો પણ એ વાતો ઉપરથીજ માલમ પડી જશે.

ધણીની તાકાત કરતાં વધારે ખર્ચો માંગવો નહિ. જે કંઇ મળી આવે તે પોતાનું ઘર સમજીને ચટણી રોટલી ખાઇને દહાડા કાઢે. જો કોઈ ઘરેણું કે લુગડું પસંદ પડે તો જો ધણી પાસે ખર્ચો નહોય તો તે લેવાની ફરમાશ કરે નહિ. અને તે વાત પોતાના મોઢાથી બહાર કાઢે નહિ.

તેણીએ પોતે વિચારવું જોઇએ કે જો તેણી તે લેવાની ફરમાશ કરશે તો ધણી પોતાના મનમાં જરૂર કેહશે કે એને મારો કંઇ પણ વિચાર નથી કે જેથી એવા ગેર મોકાપર ફરમાશ કરે છે. એટલુંજ નહિ પણ જો ધણી પૈસાદારહોય ત્યારે પણ બને ત્યાં સુધી પોતે કોઈ વખતે કોઇ ચીજની ફરમાશજ કરે નહિ. અલબત જો તે પોતે પુછે કે તમારે માટે શું લાવીએ તો કહી દેવામાં હરકત નથી. કેમકે ફરમાસ કરવાથી માણસનો વક્કર ઘટી જાય છે. અને તેની વાતનું માન રેહતું નથી. કોઇ પણ વાતપર આગ્રહ, અને જીદ કરવાં નહિ. જો કોઈ વાત તેણીની મરજીથી ઉલટી પણ થઇ જાય તો તેવખત ચુપ રહે. પછી કોઇ વખતે સમજાવીને તે વાતનો તોડ લાવે જો, ધણીને ત્યાં તકલીફથી ગુજરાન ચાલે તો કદી પણ કોઇને કહે નહિ. અને હમેશ ખુશી જાહેર કરે કે જેથી ધણીને ઇજા નહિ થાય. અને તેણીના આ બનાવથી ધણીનું દિલ તેણીના કબજામાં આવી જશે.

જો ધણી તેણીને વાસ્તે કોઇ ચીજ લાવે તો તે વસ્તુ વાસ્તે પોતાની ખુશી દેખાડે પછી તે પસંદ પડી હોય અથવા નાપસંદ થઇ હોય. એમ કદી નહિ કેહેવું કે એ ખરાબ ચીજ છે મને પસંદ નથી. જેથી કરીને તેનું દિલ ટૂટી જશે. અને ફરી કોઈ ચીજ લાવવાને તેનું મન થશે નહિ. અને જો તે ચીજના વખાણ કરીને ખુશીની સાથે તેણી લઇ લેશે તો તેનું દિલ વધુ રાજી થશે અને ફરી તેથી વધારે ચીજો તે લાવશે. કોઈ પણ વખતે ગુસ્સે થઇને ધણીના ઉપકારની ના પાડે નહિ. અને એમ નહિ કેહવા મંડી જાય કે " આ મુવા ઊજડ ઘરમાં આવ્યા પછી મેં જોયુંજ શું? મારી આખી

ઉમર મુશીબત અને કષ્ટમાંજ પૂરી થઈ. મારા માબાપે મને સારે ઘેર નહિ દીધી, મને આવી તકલીફમાં ફ'સાવી દીધી. એવી આગમાં નાંખી દીધી " એવી વાતો સાંભળ્યા પછી ધણીના દિલમાં તેણી ઉપર પ્યાર રેહતો નથી.

હદીસ શરીફમાં આવેલુ' છે કે રસૂલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યુ' છે કે " મેં દોઝખમાં ઘણી ઓરતો જોઇ. કોઇએ પૂછયુ' કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ) જહુન્નમમાં ઓરતો વધારે કેમ જશે તો હઝરતે (સલ)ફરમાવ્યુ' કે તેણીઓ બીજાઓ ઊપર લઅનત વધારે કર્યા કરે છે અને પોતાના ધણીનો ઉપકાર માનતી નથી. ત્યારે વિચાર કરવો જોઇએ કે એવી રીતે ઉપકાર નહિ માનવો (નાશુકરી કરવી) કેવી ખરાબ વસ્તુ છે. અને કોઇના ઊપર લઅનત કરવી, અથવા એમ કેહવુ' કે ફલાણી ઉપર ખોદાની માર, ખોદાની ફિટકાર, ફલાણીનો ચેહરો લઅનતી છે ફલાણીના મોઢાપર લઅનત વરસી રહી છે, એવી સૌ વાતો બોલવી ઘણુ'જ બુરૂ' છે. જો ધણીને કોઇ વાતપર ગુસ્સો આવી જાય તો એવી વાત બોલે નહિ કે જેથી તે વધારે ગુસ્સે થાય. દરેક વખતે તેની હાલત જોઇને વાત કરવી. જ્યારે જુઓ કે તે આ વખતે હસવા બોલવામાં રાજી છે તો તેમ હસો બોલો અને જો તેવી હાલતમાં નહોય તો તેની સાથે હાંસી મસ્કરી કરો નહિ. જેવી તેની તબીઅત જુએ તેવી વાતો કરે. કોઇ વાત પર જો તે તેણીથી ગુસ્સે થઇને રિસાઇ જાય, તો તેણી પણ મોઢુ' ચઢાવીને બેશી રહે નહિ. પણ ખુશામત કરીને આજીજી જાહેર કરીને, હાથ જોડીને જેમ બને તેમ તેને મનાવી લીએ અગરજો તેણીનો કસૂર નહોય અને ધણીજ કસૂરવાન હોયત્યારે પણ તે રિસાય નહિ. અને હાથ જોડીને કસુરની માફી માંગવામાં પોતાની મોટાઇ જાણે. અને સારી રીતેસમજી લીએ કે ધણી ધણીઆણીમાં મોહબતનો વધારો ફકત જોહરની ડોળ ઘાલેલી મોહબતથી થતો નથી. પણ મોહબતની સાથે ધણીનો અદબ પણ કરવો જરૂરી છે. ધણીને દરજામાં પોતાની બરાબર સમજવુ' બહુજ મોટી ભૂલ છે.

ધણીથી કદી પણ કોઇ કામ કરાવે નહિ. જો મોહબતને લીધે તે હાથ કે માથુ' દાબવા લાગે તો તેમ કરવા નહિ દે. વિચારવુ' જોઇએ કે જો તેણીનો બાપ એમ કરવા ચાહે તો (અદબને લીધે) શુ' તેણી એમ દાબવા દેશે કે ? ત્યારે ધણીનો રૂતબો તો બાપ કરતાં પણ વધારે છે. ઉઠવા બેસવામાં વાતચીતમાં મતલબ કે દરેક વાતમાં અદબ અને સ્વચ્છતા (તમીઝ) ની સ'ભાળ રાખે. અને જો પોતે તેણીનોજ કસૂર હોય તો એવે વખતે રીસાઇને બેસવુ' તો ઘણીજ બેવકૂફી અને નાદાની છે. એવા કામોથી દિલ તૂટી જાય છે.

જ્યારે ધણી પરદેશથી આવે ત્યારે તેની તબીયત સારી છે કે કેમ તે પૂછે. અને સફરમાં તે આરામથી રહયો કે કોઈ વાતની તકલીફમાં રહયો તે તેનાથી પૂછે. તેના હાથ પગ દાબે કે રખેને તે થાકી ગયો હશે. જો તે ભૂખ્યો હોય તો ખાણુ' તૈયાર કરે. ગરમીની મોસમ હોય તો પ'ખો તેનાપર હલાવીને તેને ટાઢો કરે. મતલબ એકે તેના આરામ અને સ'તોષનુ' દરેક કામ કરે. રૂપીયા પૈસાની વાતો કદી કરવા લાગે નહિ, કે—"મારે માટે શુ' લાવ્યા ? ખર્ચી કેટલો લાવ્યા? પૈસાની કોથળી કયાં છે ? જોઇએ કેટલાં નાણાં છે."

જ્યારે તે પોતે દઇ દીએ ત્યારે લઇ

છે. અને હિસાબ માંગે નહિ કે પગાર તો તમારો વધારે છે. એટલા મહિનાઓમાં ફકત એટલુંજ લાવ્યા? તમે બહુ ખર્ચી નાંખો છો. એટલું બધું કયાં ખર્ચી નાંખ્યું? શું કીધું?" કોઇ ખુશીને વખતે માણસાઇથી વાતચીત કરવામાં પૂછી લેવું હરકત નથી. જો ધણીના માબાપ જીવતા હોય અને સૌ પૈસા તેઓનેજ દઇ દીએ તેણીને કંઇ દીએ નહિ તો જરા પણ દલગીર થાય નહિ. એટલુંજ નહિ પણ જો તેણીને દઈ દીએ ત્યારે પણ હોંશીયારીની વાત એજ છે કે તેણી લીએ નહિ, પણ તેઓનેજ દેવા વાસ્તે કહે જેથી તેઓના મનમાં કંઇ ખુરાસ આવે નહિ. અને તેણીને વિશે કંઇ ભુંડું બોલે નહિ, કે "વહુએ છોકરાને તો પોતાનો ગુલામ બનાવી લીધો છે." જ્યાં સુધી સાસુ અને સસરો જીવતાં રહે ત્યાં સુધી તેઓની તાબેદારીને પોતાના ઉપર ફરઝ જાણે અને એમાંજ પોતાની આબરૂ સમજે. અને સાસુ નણંદોથી જુદા રેહુવાનો કદી વિચાર પણ નહિ કરે. કેમકે સાસુ અને નણંદોથી ટંટો થવાનું પ્રથમ મૂળ એજ છે. પોતે વિચાર કરે કે માબાપે ધણીને પાળી પોસીને ઉછેરી મોટો કીધો અને હવે ઘડપણમાં એવી આશાથી તેને પરણાવ્યો કે તેઓને આરામ થાય અને જ્યારે વહુ ઘરમાં આવી તો સાસરે પગ મુકતાં વારેજ વિચારવા લાગી કે ધણી આજેજ પોતાના માબાપને છોડી દે.

ફરી જયારે તેની માને ખબર પડે છે કે વહુનો ઇરાદો એ છે કે અમારાથી અમારા છોકરાને જુદો કરે તો ઝઘડો ઉઠેછે. કુંટુંબમાં સૌની સાથે હળીમળીને રહે પોતે શરૂથીજ દરેકની જોડે અદબની સાથે વર્તે. નાની ઉમ્મરવાળાઓ ઉપર મેહેરબાની રાખે અને મોટાઓ સાથે અદબ રાખે પોતાનું કોઇ પણ કામ બીજાને માથે નાંખે નહિ. અને પોતાની કોઈ પણ ચીજ એવી રીતે મુકેલી છોડી નહિ દીએ કે ફલાણી ઓરત તેને ઉઠાવી લેશે. જેકામને સાસૂ અને નણંદો કરતી હોય તે કામ કરવામાં એબ સમજે નહિ. તેણી પોતે, તેઓના કહ્યા વગર તેકામ કરવા લાગી જાય. એમ કરવાથી તેણીની મોહબત તેઓના દિલોમાં પેદા થશે.

જયારે બે માણસો અલગ પોતામાં ધીમેથી કંઇ વાતો કરતાં હોય તો તેઓથી દૂર રહે અને તેઓ શું વાતો કરતાં હતાં તેની ઢુંઢ કરે નહિ. અને જાણી જોઈને એમ પણ વિચાર નહિ કરે કે ખાસ મારીજ વાતો થતી હશે. એવાતનું પણ ધ્યાન રાખવું જોઇએ કે સાસરામાં નારાજીથી રહે નહિ, અગરજો નવું ઘર અને નવા લોકો હોવાને લીધે ત્યાં દિલ લાગે નહિ, પણ મનને સમજાવવું જોઇએ. ત્યાં તેણી કંઇ રડવા તો ગઈ નથી, કે જયારે જોઇએ ત્યારે બેસીને રડી રહેલી છે. જવાને વાર તો લાગી નહિ અને પાછા પીએરમાં આવવાનો તગાદો શરૂ થઇ ગયો.

વાત ચીત કરવામાં ધ્યાન રાખે. પોતે એટલો બકવો પણ નહિ કરે કે જે ખરાબ દેખાય. તેમજ એટલી ચુપ પણ નહિ થઇ જાયકે આજીજી કરવાથી પણ બોલે નહિ. કેમકે એ પણ ઠીક નથી, અને મગરૂબી ગણાય છે. સાસરામાં કોઇ કોઇ વાત તેણીને નાપસંદ થાય તો પીએરમાં આવીને ચાડી ખાય નહિ. સાસરાની નજીવી વાત માની આગળ કેહવી, તેમજ માએ ત્યાંની વાતો ઢુંઢી ઢુંઢીને પુછવી બહુજ ખોટું છે. એથી ફિતના પેદા થાય છે

અને ઝઘડા જાગે છે. એ સિવાય બીજો કોઈ ફાયદો થતો નથી. ધણીની ચીજોને સારી સંભાળ સાથે ખૂબ સફાઇથી રાખે રેહવાનો ઓરડો મેલો રાખે નહિ. સુવાનું બિછાનું મેલું રેહવા દે નહિ. સળ કાઢી નાંખે. તકિયો મેલો થઈ ગયો હોય તો તેનું ગિલાફ બદલી નાંખે. જો ગિલાફ નહિ હોય તો નવું સીવી કાઢે. જ્યારે પોતે ધણી એ કામો કરવાને કહે અને પછી તેણી કરે ત્યારે તેણીએ કીધુંજ શું ?

સારીવાત તો એજ છે કે તેના કહયા વગર સૌ ચીજો ઠેકાણેસર કરી નાંખે જે ચીજો તેણી પાસે રાખેલી હોય તે સંભાળીને રાખે. લુગડાં હોયતો તેની ઘડી વાળીને મુકે. એમજ ઘડી વાળ્યા વગર મુકી નહિ દે. આમતેમ નાંખી દે નહિ. ઠેકાણેસર મુકે. કદી પણ કોઇ કામમાં બાનું કાઢે નહિ, કોઇ વખતે પણ જુઠી વાતો ઘડે નહિ. કેમકે તેથી કરીને ભરોસો જતો રહે છે. ફરી સાચી વાતપર પણ ભરોસો આવતો નથી. જો ગુસ્સામાં કંઈ ભુંડું બોલે તો તેણી મુંગે મોઢે સાંભળ્યા કરે અને બિલકુલ જવાબ નહિ દીએ તે ગમે તે બોલે પણ તેણી ચુપ સાંભળ્યાજ કરે. જ્યારે ગુસ્સો ઊતરી જશે ત્યારે તેણી પોતે જોશે કે ધણી પોતે પસ્તાવો કરશે. અને તેણીથી ઘણોજ ખુશ રહેશે. અને તે વખત પછી તેણીપર કદી ગુસ્સે થશે નહિ. અને તેણી પોતે પણ તેની સામે બોલશે તો વાત વધી જશે. ફરી કોણ જાણે કયાં સૂધી વાત લાંબી થઇ જાય !

નજીવા વ્હેમપર ધણી ઉપર તોહમત મુકે નહિ. જેમકે "તમે ફલાણી સ્ત્રી સાથે ઘણા હંસો છો. તેણીને ત્યાં વધારે આવ જાવ કરો છો, ત્યાં બેસીને કરો છો શું ?" એમ કરવાથી જો ધણીની કસૂર નહિ હશે તો વિચારવું જોઇએ કે તેને કેટલું માઠું લાગશે ! અને જો ખરેખાત તેની ટેવ બગડીજ હશે તો વિચારવું જોઇએ કે તમારા બકારાથી અથવા કોઈ રકમની દબાણ નાખી તેનાપર જોરજુલમ કરવાથી તેણીનુંજ નુકશાન થશે પોતાના તરફથી જો તેના દિલમાં બુરાસ નાંખવી હોય તો નાંખે એવી વાતો કરવાથી કોઇ દહાડે ટેવ છુટશે નહિ. ખરાબ ટેવ મેલાવવીજ હોય તો હોંશીયારીથી રહે. એકાંતમાં ધીમેથી સમજાવે. જો એકાંતમાં સમજણ આપવા છતાં અને શરમાવવા છતાં પણ ટેવ મેલે નહિ તો ધીરજ ધરીને બેશી રહે. લોકો આગળ તેના ગીતડાં નહિ ગાય અને તેની ફજેતી કરે નહિ. તેમજ ગુસ્સે થઇને તેને જેર કરવા પણ ચાહે નહિ. કેમકે તેથી વધારે બગાડો થાય છે અને ગુસ્સામાં આવીને તે વધારે તેમ કરવા લાગે છે. જો તેણી ગુસ્સો કરશે અને લોકો આગળ લવારો કરીને બદનામ કરશે તો તેણીની સાથે તે જેટલું બોલતો હશે તેટલું પણ બોલશે નહિ. ફરી તે વખતે તેણી રડતી ફરશે.

અને એ વાત સારી પેઠે સમજવાની છે કે ખોદા પાકે મરદોને શેર બનાવ્યા છે. દબાણ અને જોરજુલમથી તેઓ કદી પણ તાબે થઈ શકશે નહિ. એ લોકોને તાબેદાર બનાવવાની બહુજ સેહલી રીત ખુશામત અને તેઓના હુકમને માનવું છે. તેઓપર ગુસ્સો કરીને અને તપી જઇને દબાણ નાંખવું ઘણી મોટી ભૂલ અને નાદાની છે. અગરજો એનું પરિણામ (અંજામ) હમણા જણાતું નથી પણ જ્યારે બગાડની જડ મજબૂત થઇ તો કોઇ પણ દિવસે તેનું પરિણામ જરૂર ખોટુંજ જા-

ઝેર થશે.

લખનૌ શેહેરમાં એક ઓરતનો ધણી ઘણી ખરાબ ચાલનો છે. રાત દહાડો બહારજ રામજણીને ત્યાં પડયો રહે છે. પોતાને ઘેર આવતોજ નથી. અને વળી ખૂબી એ છે કે તે રામજણી રોજ નવી ફરમાસો કરે છે કે "આજે તમારે ઘેરથી પુલાવ રાંધી મંગાવો. આજે ફલાણી ચીજ રાંધી મંગાવો." અને તે બીચારી ધણીઆણી કંઇ પણ બોલતી નથી. ધણી જે કંઇ મંગાવે છે તે રાંધીને ગુપચુપ દરરોજ પેલી રામજણીને ત્યાં મોકલી આપે છે. અને કોઇ વખતે એક અક્ષર પણ બોલતી નથી. જુઓ કે તમામ લોકોમાં તે ઓરતની કેવી વાહ વાહ થઈ રહેલી છે. અને ખોદાપાકને ત્યાં જે રૂતઓ તેણીને મળશે તે તો જુદો. અને જે દહાડે ધણીને ખોદા હિદાયત દેશે અને તે પોતાની ખરાબ ટેવને છોડી દેશે તે દહાડેથી તો બસ ઓરતનો ગુલામજ થઇ જશે. (ઇ. અ. તઆલા.)

ઓલાદને ઉછેરવાનું બયાન.

જાણવું જોઇએ કે એ વાત ઘણીજ ધ્યાન દેવા લાયક છે કેમકે નાનપણમાં ભલી કે ભુંડી જેવી ટેવ પાકી થઈ જાય છે તે આખી ઉમરમાં જતી નથી. તેથી કરીને નાનપણથી જુવાન થાય ત્યાં સુધી તે વાતને એક પછી એક બયાન કરીએ છીએઃ—

૧ સારા ચાલચલણની દીન ચુસ્ત ઓરત બચ્ચાને ધવાડે કેમકે દૂધની બહુજ મોટી અસર બચ્ચાપર થાયછે. ૨ ઓરતોની ટેવછે કે બચ્ચાને વખતે સિપાઇથી બિવડાવેછે, અને કોઇ વખતે બીજી એવીજ બીકની ચીજોથી, એ ખોટુંછે, એથી બચ્ચાનું દિલ બીકણ થઇ જાયછે. ૩ તેને ધવાડવાને વાસ્તે અને ખવાડવાને માટે અમુક વખત મુકર્રર રાખવો કે જેથી તે તંદુરસ્ત રેહેશે. ૪. તેને સફા સ્વચ્છ રાખો કે જેથી તે તંદુરસ્ત રહે. ૫ તેની બહુ ટાપ ટીપ કરો નહિ. ૬ જો છોકરો હોયતો તેના માથાપર બહુ લાંબા વાળ રાખો નહિ. ૭ જો છોકરી હોયતો જ્યાંસુધી તે પડદામાં બેસવા લાયક ઉમરની નહિ થાય ત્યાં સુધી તેણીને ઘરેણાં પહેરાવો નહિ. જેથી કરીને પહેલાંતો તેણીના જીવનો જોખમ રેહતો નથી બીજું એકે નાનપણથી ઘરેણાંનો શોખ તેણીના દિલમાં પેદા થતો નથી જે ઘણી સારી વાત છે. ૮ બચ્ચાંના હાથથી ગરીબોને ખાણું લુગડાં અને પૈસા અને એવીજ વસ્તુઓ દેવડાવે. તેમજ ખાવા પીવાની વસ્તુઓ તેના ભાઇ બેનોને અથવા બીજાં બચ્ચાંઓને પ્હેંચાવે જેથી તેને સખાવત (ઉદારતા)ની ટેવ પડે. પણ એ યાદ રાખો કે તમે પોતાની ચીજો તેઓને હાથે દેવડાવો પણ શરેઅથી જે ચીજ તેઓની હોય તે ચીજો કોઇને દેવાડવી દુરસ્ત નથી. ૯ વધારે ખાનારા માણસોની બુરાઇ તેઓ આગળ બયાન કરે પણ કોઇનું નામ દેશો નહિ. પણ એવી રીતે કે "જે માણસ ઘણો ખાઉધરો હોય છે લોકો તેને સીધી સમજે છે. અથવા તેને બળદ ગણે છે." ૧૦ જો છોકરો હોય તો તેને સફેદ કપડાં પેહેરવાનો શોખ દેવડાવો. અને રંગીન કે ભપકાદાર લુગડાં તરફથી તેને અભાવ [નફરત] પેદા થાય તેમ કરો. જેમકે "એવાં લુગડાં તો છોકરીઓ પેહરે છે. તમો તો મરદ છો" હમેશ તેઓની આગળ એવી વાતો કર્યા કરો. ૧૧ જો છોકરી હોય તો પણ તેણીને વધારે શણગાર કરવાની ટેવ નહિ નાખો. ૧૨

બચ્ચાની દરેક જીદને પૂરી પાડો નહિ. કેમકે તેથી કરીને તેનો સ્વભાવ (મિઝાજ) બગડી જશે. ૧૩ ઘાંટો પાડીને બોલવાથી રોકો. અને તેમાં ખાસ કરીને જો છોકરી હોય તો ઘાંટો પાડીને બોલવાથી તેણીને ખૂબ ધમકાવો નહિતો મોટી થયા પછી તેજ ટેવ તેણીને પડી જશે. ૧૪ જે બચ્ચાઓની ટેવો ખરાબ હોય, અથવા ભણવાથી ન્હાસ્તા હોય, અથવા ભપકાદાર લુગડાં પેહેરવાની તેઓને ટેવ હોય તેઓની પાસે બેસવાથી અને તેઓની સાથે રમવાથી તેઓને બચાવો.

૧૫ એવી વાતો તરફથી તેઓમાં અભાવ પેદા થાય તેમ કરતા રહો. ગુસ્સો, જૂઠાણું, કોઇને જોઇને બળવું અથવા લોભ કરવો, ચોરી કરવી, ચાડી ખાવી, પોતાની વાતપર અડયા રેહવું, જાણી જોઇને (કે તે વાત ખોટી છે છતાં) તેને સાચી ઠેરવવી, વગર ફાયદે બહુ વાતો કરવી, કંઈ પણ વાત થયા વગર હસવું, ધોકો દેવો, ભલાની કે નુકશાનની વાતપર વિચાર ન કરવો. અને જ્યારે એ કામોમાંથી તેનાથી કોઈ કામ થઇ જાય તો તરતજ તેને રોકાણ કરો. અને તેને મારો. ૧૬ જો કોઇ ચીજને ભાંગી નાંખે અથવા કોઇને મારી બેસે તો તેને જોઇએ તેવી રીતે મારની સજા (શિક્ષા) કરો જેથી કરીને ફરીથી તેવું કરે નહિ. એવી વાતોમાં લાડ પ્યાર કરવો બચ્ચાને હમેશને માટે બગાડી નાંખવું છે. ૧૭ તેને રાતના જલદીથી સૂવા દેશો નહિ. ૧૮ સવારમાં જલદીથી ઉઠવાની તેને ટેવ પાડો. ૧૯ જ્યારે સાત વરસની તેની ઉમર થાય ત્યારે તેને નમાઝની ટેવ પાડવી. ૨૦ જ્યારે નિશાળમાં જવાને લાયક થાય ત્યારે તેને સૌથી પેહલાં કુરાને મજીદ પઢાવો. ૨૧ બને ત્યાં સુધી દીનપર ચુસ્ત રીતે ચાલનાર ઉસ્તાદ પાસે ભણાવો. ૨૨ નિશાળે મોકલવામાં કદી પણ તેનાપર દયા કરો નહિ. ૨૩ કોઈ કોઇ વખતે તેઓને નેક લોકોની વાર્તાઓ સંભળાવો. ૨૪ તેઓને એવી ચોપડીઓ નહિ જોવા દો કે જેની અંદર ઇશ્ક (મોહ)ની વાર્તાઓ અથવા શરેઅ શરીફથી ઉલટી વાતો અથવા કોઈ એવાજ નકકામા કિસ્સાઓ અથવા ગજલો વિગેરે હોય. ૨૫ એવી કિતાબો પઢાવવી જોઇએ કે જેમાં દીનની વાતો અને દુન્યાના જરૂરી કામો તેઓને આવડી જાય. ૨૬ નિશાળમાંથી આવ્યા પછી તેનું મન ખુશ થાય તે વાસ્તે થોડી વાર રમવાની તેઓને રજા આપો કે જેથી તેનું મન ઠોઠ નહિ થઇ જાય. પણ તે રમત એવી હોવી જોઇએ કે જેમાં કોઇ જાતનો ગુનો નહિં હોય. તેનું બદન કોઈ પણ રીતે તે રમતમાં જોખમાય નહિ. ૨૭ આતસબાજી અથવા કોઇ પણ તરેહનું વાજું અથવા નકામી ચીજો ખરીદવા પૈસા નહિ આપો. ૨૮ રમત ગમત, મેલો, ખેલ તમાશો દેખાડવાની ટેવ નહિ પાડો ૨૯ બચ્ચાઓને જરૂર એવું કોઇ હુન્નર શીખવો કે જેથી જરૂર અને મુશીબતના વખતે ચાર પૈસા કમાવીને પોતાનું અને કુટુંબનું ગુજરાન ચલાવીશકે. ૩૦ છોકરીઓને એટલું લખવા શિખવો કે જરૂરી કાગળપત્ર અને ઘરનું હિસાબ લખી રાખીશકે. ૩૧ બચ્ચાઓને એવી ટેવ પાડો કે પોતાનું કામ પોતાને હાથે કરે, ઢીલા અને સુસ્ત પડી જાય નહિ. રાત્રે બિછાનું પોતાના હાથે કરવાને તેઓને કહો.- સવારે જલદીથી ઉઠીને પોતાનેહાથે ઘડી વાળીને સંભાળીને રાખે એમ શીખવો.

લુગડાંની ગાંસડી પોતાના બંદોબસ્તમાં રાખે. ફાટું તુટું પોતેજ સીવી લીએ. લુગડાં મેલાં હોય અથવા સાફ સફેદ હોય એવે ઠેકાણે રાખે કે જ્યાં કીડ અને ઉંદરથી નુકશાન પોંહોચવાની બીક નહિ હોય. ધોબણને પોતેજ ગણીને દીએ અને લખી લીએ. અને ગણીને તથા તપાસીને લીએ. ૩૨ છોકરીઓને તાકીદ કરો કે તમારા બદનપર જે ઘરેણું હોય તે રાતના સુવા અગાઉ અને સવારે જ્યારે ઉઠો ત્યારે તે ઘરેણાને તપાસી લીઓ. ૩૩ છોકરીઓને કહો કે ખાણું રાંધવાનું, સીવવાનું રંગવાનું અથવા કોઇ ચીજ વણવાનું જે કંઇ કામ ઘરમાં થતું હોય તેને ધ્યાન દઇને જુએ કે કેવી રીતે થાય છે. ૩૪ જ્યારે બચ્ચાથી કોઈ સારૂં કામ થઇ જાય તો તે કામ વાસ્તે શાબાશી ખૂબ સારી રીતે દીઓ અને તેને પ્યાર કરો એટલુંજ નહિ પણ તેને ઇનામ આપો, કે જેથી તેનું દિલ વધારે મજબૂત થાય. અને જ્યારે તેનું કોઈ કામ માઠું જુઓ ત્યારે તેને એકાંતમાં પેહલાં તો સમજાવો, કે "જુઓ એ ખરાબ કામ છે જોનારા મનમાં શું કેહતા હશે. અને જે જે માણસોને ખબર પડશે તેઓ પોતાના મનમાં શું કેહશે. ખબરદાર બીજી વખતે એમ કરશો નહિ. સારાં બચ્ચાંઓ એમ કરતા નથી." તેમ સમજાવવા છતાં જો ફરી તે એવું કામ કરે તો લાયક સજા કરવી જોઇએ. ૩૫ માને જોઇએ કે બચ્ચાને આપથી બીવડાવતી રહે. ૩૬ બચ્ચાને કોઇ કામ છુપી રીતે કરવા નહિ દીએ. પછી ગમે તો તે રમત હોય, ખાણું હોય અથવા કોઇ બીજું કામ હોય. જે કામ તે છુપી રીતે કરશે તો સમજી લીઓ કે તે બચ્ચું તે કામને બુરૂં સમજે છે. ત્યારે જો તે કામ બુરૂં હોય તો તે કામની ટેવ છોડાવવી જોઇએ. અને જો તે કામ સારૂં હોય જેમકે ખાવું પીવું તો તેને કહો કે સૌની રૂબરૂમાં ખાય પીએ. ૩૭ મેહનત કરવાનું કોઈ કામ એવું તેને સોંપો કે જે કામ કરવાથી તે તંદુરસ્ત અને હિંમતવાન રહે. સુસ્તી તેનામાં પેદા થાય નહિ. જેમકે છોકરાઓને વાસ્તે, ડણુ કાઢવા, મુગદલ ફેરવવી, એકાદ મૈલ ચાલવું. અને છોકરીઓ વાસ્તે ઘંટી અથવા રેંટિયો ફેરવવાં જરૂરનું છે. એમાં એ પણ એક ફાયદો છે કે તેઓ એ કામને એબ જાણશે નહિ. ૩૮ ચાલવામાં બહુ જલદી નહિ ચાલે તે વાસ્તે તાકીદ કરવી અને નજર ઊપર રાખીને ચાલે નહિ. ૩૯ તેને ટેવ પાડો કે તે હુમેશ આજીજી કરે. જીભથી, ચાલવામાં, અને વર્તણુકમાં મોટાઇ વાપરી શકે નહિ. એટલે સુધી કે પોતાની ઉમરના બચ્ચાંઓમાં પણ બેસીને પોતાનાં લુંગડાં કે ઘર કે ખાનદાન કે ચોપડી કે લખાણ અથવા ખડીયો, સિલેટના વખાણ કરે નહિ. ૪૦ કોઇ કોઇ વખતે તેને બે ચાર પૈસા આપ્યા કરો જેને તે પોતાની મરજીમાં આવે ત્યાં ખર્ચે પણ તેને એવી ટેવ પાડો કે તમારાથી છુપી રીતે કોઇ પણ ચીજ ખરીદે નહિ. ૪૧ તેને ખાવાની, મિજલસમાં ઉઠવા બેસવાની રીત શીખાડો. જેમાંની થોડી રીતો અમે પણ અહિં લખીએ છીએ.

ખાવાની રીત.

જમણા હાથથી ખાવું જોઇએ ખાવાની શરૂમાં બિસમિલ્લાહ પઢો. પોતાની આગળથી ખાઓ. બીજા માણસો કરતાં પેહલાં ખાઓ નહિ. ખાવાને ઘુરકવું નહિ.

ખાનાર માણુસો તરફ જુઓ નહિ બહુ જ લદી જલદી ખાશો નહિ. સારી રીતે ચાવીને ખાઓ. જ્યાં સુધી એક કોળિયો ગળી નહિ જાઓ ત્યાં સુધી બીજો મોંમાં મુકો નહિ. શોરવો લુગડાપર ટપકવો નહિ જોઈએ આંગળીયો જરૂર કરતાં વધારે ખરડાવી નહિ જોઈએ.

મિજલસમાં ઉઠવા બેસવાની રીત.

જેની સાથે મળો અદબથી મળો. ધીમેથી બોલો. મિજલસમાં થૂકો નહિ. ત્યાં નાક સાફ નહિ કરો. એવી જરૂર આવી પડે ત્યારે ત્યાંથી જુદે ઠેકાણે ચાલ્યા જાઓ. જયારે બગાસો કે છીંક આવે ત્યારે મોંપર હાથ મુકો પોતાની અવાજ ધીમી કરો કોઈની તરફ પીઠ કરશો નહિ. કોઇની તરફ પગ કરશો નહિ. ડાંચા નીચે હાથ દઈને નહિ બેસો. આંગળીઓ ફોડવી નહિ. વગર જરૂરે વારંવાર કોઈની તરફ જુઓ નહિ. અદબથી બેસી રહો. બહુ વાતો કરો નહિ. વાતવાતમાં સમ નહિ ખાઓ. બને ત્યાં સુધી પોતે વાત શરૂ કરો નહિ. જયારે બીજો માણુસ વાત કરે ત્યારે ખૂબ ધ્યાન દઈને સાંભળો. કે જેથી તેનું દિલ નાખુશ થાય નહિ.

અલબત જો તે વાત ગુનાની હોય તો સાંભળવી નહિ જોઈએ. તેને તેવી વાત કરવાથી મના કરો અથવા તમે ત્યાંથી ઉઠી જાઓ. જ્યાં સુધી કોઇ માણુસ એક વાત પૂરી બોલી નહિ રહે ત્યાં સુધી વચ્ચે બોલો નહિ. જયારે કોઇ આવે અને મિજલસમાં જગ્યા નહિ હોય ત્યારે તમો પોતાની જગ્યાથી થોડું ખસી જાઓ અને મળીને બેસો કે જેથી જગ્યા થઇ જાય. જયારે કોઇની સાથે મળો અથવા તેનાથી છૂટા પડો ત્યારે અસ્સલામો અલૈકુમ કહો. અને જવાબમાં વઅલૈકુમુસ્સલામ કહો. અને બીજી તરેહના નવા નવા શબ્દો બોલો નહિ.

(એક બીજાના) હકોનું બયાન.

૧ માબાપના હકો. તેઓને ઇજા પોંહચાડે નહિ અગર જો તેઓના તરફથી કંઈ વધઘટ થઇ જાય. ૨ બોલવામાં અને તેઓની સાથે વરતવામાં અદબ કરે. ૩ જે કામો દીનથી દુરસ્ત હોય તેમાં તેઓની તાબેદારી કરે. ૪ તેઓને જરૂર પડેતો માલથી તેઓની ખિજમત કરે. અગરજો તેઓ કાફર હોય. માબાપના ગુજરી ગયા પછી તેઓના હકો નીચે મૂજબ છે ૧. તેઓને વાસ્તે ખોદાપાક પાસે બક્ષીશની દોઆ માંગતો રહે. નફિલ ઇબાદતો અને ખેરાતનો સવાબ તેઓને પોંહચાડે ૨ તેઓની સાથે મળનારાઓની સાથે ઉપકાર અને ખિજમત સારી કરે. ૩ તેઓને માથે જેટલું કરજ હોય અથવા તેઓએ જે કંઇ જાયઝ કામની વસીયત કીધી હોય અને તે વસીયત પૂરી કરવાની ખોદા પાકે તાકાત દીધી હોય તો તેને પૂરી કરે. ૪ તેઓના મરી ગયા પછી દીનથી ઉલટું રડવું અને પોક પાડવાથી બચે, નહિતો તેઓની રૂહને ઇજા થશે. અને દાદી, દાદો, અને નાની નાનો એઓનો હુકમ શરેઅમાં માબાપ જેવોજ છે. તેઓના હકોને પણ માબાપ જેવાજ જાણવા જોઇએ. તેવીજ રીતે માશી અને મામો મા જેવાં, અને ફોઈ અને કાકો બાપ જેવાં છે. હદીસના ઇશારાથી એમજ માલમ પડે છે.

દાયણના હકો એ છે. ૧ તેણીની સાથે અદબથી વરતવું. ૨ જો તેણીને પૈસા ટકાની જરૂર હોય અને પોતાનામાં તેટલી તાકાત હોય તો તેણીની મદદ કરવી.

સાવકી માના હકો. પોતાના બાપની તે વ્હાલી છે અને બાપના વ્હાલાઓ સાથે ઉપકાર કરવાનો હુકમ છે તેથી કરીને સાવકી માના પણ કેટલાક હકો છે. જે કે ઉપર હમણા બયાન થયા.

મોટો ભાઈ હદીસથી બાપના જેવો છે. તેથી કરીને માલમ પડી આવ્યું કે નાનો ભાઈ ઓલાદ જેવો છે અને તેથી કરીને તેઓ એક બીજાપર તેવાજ હકો ધરાવશે જેવાકે માબાપ અને ઓલાદ એકબીજા સાથે ધરાવે છે. તેવીજ રીતે મોટી બેન અને નાની બેનને પણ સમજી લેવી જોઇએ.

સગાં વ્હાલાંઓના હકો. ૧ પોતાનાં સગાં જો ગરીબ હોય અને તેઓમાં પૈસા કમાવવાની તાકાત નહિ હોય તો પોતાની તાકાત મુજબ તેઓના ખરચનો બંદોબસ્ત રાખે. ૨ કોઇ કોઇ વખતે તેઓની સાથે મળ્યા કરે. ૩ તેઓની સાથેના સગપણને તોડી નહિ કાઢે. એટલુંજ નહિ પણ જો કંઇ ઈજા પણ તેઓથી પોંહચે તો તેના ઉપર સબર કરવો બેહતર છે.

સાસરાના સગપણને કુરઆનમાં ખોદા પાકે નસબ (વંશ) માં બયાન ફરમાવેલું છે, તેથી કરીને માલમ થાય છે કે સાસુ અને સસરો, સાળો અને બનેવી, જમાઇ અને વહુ, અને પોતાની ધણીઆણીની તેણીના આગલા ધણીથી થયલી ઓલાદ, અને તેવીજ રીતે ધણીની આગલી ઓરતથી થયલી ઓલાદનો પણ કેટલોક હક છે. અને તેથી કરીને એવા સગપણોમાં પણ, બીજાઓ કરતાં, ઉપકાર અને સારી વર્તણુકનું ધ્યાન વધારે રાખવું જોઇએ.

આમ મુસલમાનોના હકો. ૧ મુસલમાનની ભૂલચૂક માફ કરે. ૨ તેનાં રડવાપર દયા કરે. ૩ તેની એબને સંતાડે. ૪ તેના ઉજ્ર (કારણ) ને કબૂલ રાખે. ૫ તેનાપર આવી પડેલી તકલીફને દૂર કરે. ૬ હમેશ તેનું ભલું કરતો રહે. ૭ તેની દોસ્તીને કદી તોડે નહિ. ૮ તેની સાથે જે કોલ કરાર કર્યો હોય તેની સંભાળ રાખે. ૯ તે માંદો પડે તો તેની ખબર રાખે. ૧૦ તે મરી જાયતો તેને વાસ્તે દોઆ કરે. ૧૧ તેની દાવત કબૂલ રાખે. ૧૨ તેની મોકલેલી ભેટને કબૂલ રાખે. ૧૩ તેના પરોપકારના બદલામાં તેના પર પણ ઉપકાર કરે. ૧૪ તેની સારી હાલત જોઇને તેને વાસ્તે દોઆ કરે. ૧૫ જરૂરની વખતે તેની મદદ કરે. ૧૬ તેના કુટંબની રક્ષા (હિફાજત) કરે. ૧૭ તેનું કામ કરી દીએ. ૧૮ તેની વાતને માને. ૧૯ તેની ભલામણને કબૂલ રાખે. ૨૦ તેની મુરાદ (ઇચ્છા) પૂરી થવામાં તેને નાઉમેદ કરે નહિ. ૨૧ તે છીંક ખાઇને અલહમદો-લીલ્લાહ કહે તો તેના જવાબમાં યરહમો કલ્લાહ કહે. ૨૨ તેની ગુમ થયલી વસ્તુ જો મળી આવે તો તેની પાસે પોંહચાડી દીએ. ૨૩ તેના સલામનો જવાબ દીએ. ૨૪ તેનીસાથે નરમાસથી વાતચીત કરે. ૨૫ તેની સાથે ઉપકાર કરે ૨૬ જો તે એના ભરોસાપર સમ ખાય તો તે સમને પૂરી કરે. ૨૭ જો તેનાપર કોઇ જુલમ ગુજારે તો તેની મદદ કરે અને જો તે પોતે કોઈ બીજાપર જુલમ કરતો હોય તો તેને રોકે. ૨૮ તેની સાથે (હમેશ) મોહબ્બત કરે (કદીપણ) દુશમની બગાડ કરે નહિ. ૨૯ તેની ફજેતી કરે નહિ. ૩૦ જે વાત પોતાને વાસ્તે પસંદ રાખે તેજ તેને વાસ્તે પણ પસંદ કરે. ૩૧ તેની સાથે જ્યારે મેળાપ થાય ત્યારે તેને સલામ કરે. મરદની સાથે મરદ અને ઓરતની સાથે ઓરત હાથ

મેળવે (મુસાફેહા કરે), તો વધારે સારૂં છે. ૩૨ જો રબેને એક બીજા સાથે કંઇ ખુરાસ થઇ જાય તો ત્રણ દિવસથી વધારે વખત માટે તેની સાથે વાતચીત કરવી છોડે નહિ. ૩૩ તેને વાસ્તે પોતાના મનમાં ખોટો વ્હેમ લાવે નહિ. ૩૪ તેની સાથે દુશમનાઇ કે અદેખાઈ કરે નહિ. ૩૫ તેને સારી વાત શિખાડે ખરાબ વાતોની મનાઇ કરે. ૩૬ નાની ઉમરવાળાઓ ઉપર દયા કરે અને મોટાઓનો અદબ કરે. ૩૭ બે મુસલમાન વચ્ચે જો કંઇ બગાડ થઈ જાયતો તેઓની વચ્ચે મેળાપ કરાવી દીએ. ૩૮ તેની નિંદા [ગીબત] કરે નહિ. ૩૯ તેને કોઈ તરેહની નુકશાની પોંહચાડે નહિ. નહિ આબરૂમાં અને નહિ માલમાં. ૪૦ તેને ઉઠાવી તેની જગ્યાપર પોતે બેસે નહિ.

પાડોશીના હકો.

૧ તેની સાથે ઉપકાર અને સંભાળથી વર્તે. ૨ તેનાં બૈરાં છોકરાંની આબરૂની (સંભાળ) રક્ષા કરે. ૩ કોઈ કોઈ વખતે તેને ઘેર કોઇ ચીજ ભેટ મોકલતો રહે. અને ખાસ કરીને જ્યારે તેને ખાવાના ફાંફાં હોય ત્યારે તો જરૂર થોડું કે વધારે ખાણું તેને આપે. ૪ તેને ઈજા પોંહચાડે નહિ. નજીવી વાતોમાં તેની સાથે તકરાર કરે નહિ. અને જેવી રીતે કે પોતાના દેશમાં પાડોશી હોય છે તેવીજ રીતે સફરમાં પણ હોય છે. એટલે તે માણસકે જે સફરમાં ઘેરથી સાથે થયો હોય અથવા રસ્તામાં કદાચ તેનો સાથી બની ગયો હોય તેનો હક પણ તેજ દેશના પાડોશીની બરાબર છે. તેના હકોને વાસ્તે ખુલાસો એ છે કે પોતાની રાહેત કરતાં તેની રાહેતનું વધારે ધ્યાન રાખે. કેટલાક લોકો રેલગાડીમાં અથવા ગાડાઓમાં અથવા બીજી એવીજ સફરની સવારીઓમાં એક બીજા સાથે ઘણીજ ભુંડી રીતે વર્તે છે જે તદન નઠારૂં છે.

એવીજ રીતે જેઓ કે બીજાના આશરા નીચે હોય જેવા કે યતીમ અને રાંડો કે નાચાર અને કમજોર કે નાદાર અને માંદા, કે અપંગ અને મુસાફર અને ભીકારી એ લોકોના એટલા હકો વધારે છેઃ—૧ એ લોકોને માલથી મદદ કરવી. ૨ એ લોકોનાં કામો પોતાનાં હાથ પગ વડે કરી દેવાં. ૩ એ લોકોને તેઓની હેરાનીથી દિલાસો આપવો. ૪ તેઓએ માંગેલી વસ્તુની ના પાડવી નહિ.

કેટલાક હકો ફકત માણસ હોવાને લીધે છે, અગર જો તે મુસલમાન નથી, અને તે એ છેઃ—૧ કોઇ પણ ભૂલચૂક વગર કોઇને તેનાં જાન કે માલમાં નુકશાની પોંહચાડે નહિ. ૨ દીની સબબ વગર કોઇને ગાળો ભાંડે નહિ. ૩ જો કોઈને ખાવા પીવાની અથવા બીજી કોઇ મુશીબત કે માંદગીમાં જુએ તો તેની મદદ કરે. ખાણું પાણી દીએ તેણી માંદગીનો ઇલાજ કરે. ૪ જે હાલતમાં શરેઅ શરીફે સજા કરવાની રજા દીધી છે તેમાં પણ જુલમ કે વધારો કરે નહિ.

જનાવરોના હકો. ૧ જે જનાવરને ગોંધી રાખવામાં કંઈ ફાયદો નહોય તેને કેદ કરે નહિ. ખાસ કરીને પક્ષીઓના બચ્ચાંઓને તેઓના માળામાંથી કાઢી લાવવા, અને તેથી કરીને તેઓના માબાપને હેરાન કરવા ઘણુંજ દયા વગરનું કામ છે. ૨ જે જનાવરોને ખાવાનો હુકમ છે. તેઓને પણ ફકત પોતાનું દિલ ખુશ કરવા વાસ્તે મારી નાંખવું નહિ જોઈએ. ૩ જે જનાવરોથી તે પોતાનું કામ લેતો હોય (જેમકે ઘોડા બળદ વીગેરે) તેઓના ખાણા પાણીનો અને તેઓને આરામ પોં-

પહોંચાડવાનો તેઓની ચાકરી કરવાનો પૂરે-
પૂરો બંદોબસ્ત રાખે તેઓની તાકાત ઉપ્રાંત
તેઓથી કામ લીએ નહિ. તેઓને હદથી
વધારે મારે નહિ. ૪. જે જનાવરોને ઝુ-
બેહ કરવા હોય અથવા તેઓ ઇજા પોંહુ-
ચાડે છે તેથી કરીને તેઓને મારી નાંખવા
હોયતો તેજ હથીયારથી જલદીથી મારી
નાંખે તેઓને તફડાવી અથવા ભૂકા તરસા
રાખીને મારે નહિ.

જરૂરની વાત.

જો કોઇ માણુસના હકમાં કંઈ ઘટાડો
થયો હોયતો તેઓમાં જેઓ હક અદા
કરવાને લાયક હોયતો તેઓના હકો અદા
કરે નહિતો માફ કરાવે. જેમકે કોઇનું દે-
વું માથે રહી ગયું હતું અથવા કોઈની
સોંપેલી વસ્તુમાં કંઇ વધઘટ કીધી હતી.
અને જે હકો ફકત માફ કરાવવા લાયક
હોય તેઓને ફકત માફ કરાવે. જેમકે
નિંદા (ગીબત) વિગેરે કીધી હતી અથવા
તેને માર્યો હતો અને જો કોઇ સબબથી
હકદારોથી માફ કરાવી શકતો નથી અથવા
હકો અદા કરી શકતો નથી. તો તેવા મા-
ણુસોને વાસ્તે હમેશ બક્ષીશની દોઆ કરતો
રહે. કંઇ તાજુબી નથી કે કેયામતને
દહાડે ખોદાપાક તેઓને રાજી કરી તે હકો
માફ કરાવી દે. પણુ એ પછી પણુ જયારે
તે હકો અદા કરવાની અથવા માફ કરા-
વવાની તેને તક મળી આવે ત્યારે તેમાં
સુસ્તી કરે નહિ. અને તેના હકો તેઓથી
અદા થાય તેની ઉમેદ નહોય તો તેઓ
થી નરમાસથી વસૂલ કરે. અને જેઓથી
ઉમેદ નહોય અથવા તે હકો વસૂલ થવાને
લાયક નહોય, જેમકે નીંદા વીગેરે, ત્યારે
અગરજો કેયામતને દહાડે તે હકોના બ-
દલામાં નેકીયો મલવાની ઉમેદ છે પણુ
માફ કરવામાં એ કરતાં ઘણો વધારે સ-
વાબ છે; અને તેથી કરીને તદન માફ કરી
દેવું વધારે સારૂં છું. તેમાં ખાસ કરીને
જયારે કોઇ માણુસ કાલાવાલા કરીને
માફ કરાવતો હોય.

તજવીદ એટલે કુરઆને શરીફને સારી રીતે સુધારીને સહીહ પ-ઢવા વિશેનું બયાન.*

મસઅલો. એમાં કોશીશ કરવી વાજેબ
છે. એમાં બેદરકારી અને સુસ્તી કરવાથી
ગુનો થાય છે.

ફાયદો. એના ઘણા કાયદાઓ છે પ-
ણુ કેટલાક કાયદાઓ જે ઘણા જરૂરી અ-
ને સેહેલા છે તે લખીએ છીએ:—

સાવચેતી. એ હરફોમાં સારી રીતે બં
દોબસ્તથી ફરક કરવો જોઇએ. અને સા-
રી રીતે અદા કરવા (પઢવા) જોઇએ. અ-
લેફ ઐન અને હમઝા. અને તે અને તો-
એમાં. અને સે, સીન, સોઆદમાં. અને હે
(મોટી) અને હે (નાની)માં. અને દાલ દો-
આદમાં. અને ઝાલ, ઝે અને ઝોએમાં. એ
ટલે તે (હરફ) નો મોં ભરીને ઉચ્ચાર થ-
તો નથી અને તોએનો ઉચ્ચાર મોં ભરીને
કરવામાં આવે છે. અને સે નરમ બોલાય
છે. અને સીન સખતાઇથી બોલાય છે.
અને સોઆદ મો ભરીને બોલવામાં આવે
છે. અને દોઆદ ને બોલતી વખતે જીભનું
વલણુ ડાબી દાઢ સાથે લાગે છે. આગલા દાંતો
સાથે જીભ લગાડીને પઢવું ખોટું છે. અને
એની વધારે ટેવ પાડવી જોઇએ અને

*જે વાતો એ સંબંધી સમજવાને બારીક હતી
અથવા જે તદન જાહેર હતી કે જે મૂજબ લોકો
પોતાની મેળે પઢે છે તેવી વાતો લખી નથી.

ઝાલ નરમીથી બોલાય છે. અને ઝે ભાર દઈને બોલવામાં આવેછે. અને ઝોય મોં ભરીને બોલાયછે.

કાયદો. નીચે લખેલા હરફો હમેશ મોં ભરીને બોલાય છે. એ, સોઆદ, દોઆદ, તોએ, ઝોએ, ગૈન, (મોટો) કાફ.

કાયદો. નુન અને મીમ પર જ્યારે તશદીદ હોય ત્યારે ગુન્ના પઢો. એટલે તેજ અવાજ ને જરા વાર નાકમાં થોભાવીને કાઢો.

કાયદો. જે હરફ પર ઝબર કે ઝેર કે પેશ હોય અને તેની આગળનો હરફ અલિફ અથવા વાવ અથવા યે નહોય ત્યારે તેને લંબાવીને પઢશો નહિ જેવી રીતે ઘણી છોકરીઓ [અને છોકરાઓ]ની ટેવ હોય છે, એવી રીતે પઢવું ખોટું છે. જેમકે અલહમદો ને એવી રીતે પઢે કે અલહમદૂ અથવા માલેકે ને માલિકી અથવા ઈયાકને ઇયાકા અને જે ઠેકાણે આલિફ કે યે અથવા વાવ હોય તેને ટુંક અવાજમાં ઘટાડે નહિ. મતલબ એકે ખેંચવાના અને ટુંક અવાજ માં પઢવાના શબ્દોની ઘણી સંભાળ રાખે.

કાયદો. પેશને એવી રીતે પઢો કે જેમાં વાવનો કંઇક અવાજ આવી જાય. અને તેમજ ઝેરમાં યેનો કંઈક અવાજ આવી જાય.

કાયદો. જે ઠેકાણે નૂન પર જઝમ હોય અને નૂન પછી નીચે લખેલા હરફોમાંથી કોઈ હરફ હોય તો નૂનને ગુન્ના પઢો. અને તે હરફો એ છેઃ—તે સે જીમ દાલ ઝાલ ઝે શીન સોઆદ દોઆદ તોએ ઝોએ ફે [મોટો] કાફ [નાનો] કાફ જેમકે અતુંમ, મીંન સમરતીન, ફઅમજયનાકુમ, અનદાદન, અનઝરતહુમ, અનઝલા, મિનસયઅતહુ, યનશોરો, લમન સબરા, મનદુહીન, ફઈનતીબના, ફ્નઝેરો યુનફેકુના, મિનકબલેકા, ઇનકુનતુમ.

કાયદો. એવીજ રીતે જો કોઇ હરફપર બે ઝબર કે બે ઝેર કે બે પેશ હોય કે જેનાથી નૂનનો અવાજ નિકળે છે, અને તે હરફ પછી મચકૂર પંદર હરફોમાંથી કોઇ હરફ આવી જાય ત્યારે પણ તે નૂનની અવાજને ગુન્ના બનાવો. જેમકે જન્નાતિનતજરી, જમીઅન સુમ્મસતવા, મીન નફસીન શયઆ, રિઝકન કાલૂ, રસૂલુન કરીમ, એવીજ રીતે બીજા દાખલા (કુરઆને શરીફમાં) શોધી લીઓ. જયાં નૂન પર જઝમ હોય અને તેની પછી રેનો હરફ અથવા લામ આવે તો તે નૂનમાં નૂનનો અવાજ તદન રેહતો નથી એટલુંજ નહિ પણ તદન રે અથવા લામમાં મળી જાય છે. જેમકે મીરરબ્બેહિમ, વલાકિલ લાયશઓરૂન.

કાયદો. એવીજ રીતે જો કોઇ હરફ પર બે ઝબર કે બે ઝેર કે બે પેશ હોય જેથી કરીને નૂનનો અવાજ પેદા થાય અને તે હરફ પછી રે અથવા લામ હોય ત્યારે પણ તે નૂનનો અવાજ જતો રેહશે રે અથવા લામમાં મળી જશે. જેમકે ગફૂરર રહીમ, હોદલ લીલ મુત્તકીન.

કાયદો. જો નૂનપર જઝમ હોય અને તેના પછી બે હરફ હોય તો તે નૂનને મીમની પેઠે પઢીશું. અને તેને ગુન્ના પણ કરશું. જેમકે અનબેઅહુમ. એને અમબેઅહુમ પઢશું. તેવીજ રીતે જો કોઇ હરફપર બે ઝબર, બે ઝેર, અને બે પેશ હોય જેથી નૂનનો અવાજ પેદા થાય અને તેની પછી બે હોય ત્યાં પણ તે નૂનની અવાજ બદલીને મીમ પઢશું. જેમકે અલીમુન બેમા તેને અલીમુમ બેમા પઢશું.

કટલાક કુરઆનોમાં એવે ઠેકાણે એક નાનકડી મીમ લખેલી હોય છે. અને કેટલાકમાં હોતી નથી. પણ સૌ ઠેકાણે એવીજ રીતે પઢવું જોઇએ, કે જે જે ઠેકાણે એ કાયદો લાગુ પડતો હોય.

કાયદો. જ્યાં મીમપર જઝમ હોય, અને તેના પછી બે હરફ હોય તો તે મીમપર ગુન્ના કરવો. જેમકે યઅ તસિમબિલ્લાહ.

કાયદો જે હરફ પર બે ઝબર બે ઝેર કે બે પેશ હોય અને તેના પછીના હરફ પર જઝમ હોય તો ત્યાં બે ઝબરની જગ્યાએ એક ઝબર પઢશું અને ત્યાં જે અલિફ લખેલો છે તેને પઢશું નહિ. અને ઝેરવાળો એક નૂન પોતાના તરફથી તે જઝમ વાળા હરફ સાથે મેળવશું જેમકે ખયરન લવસીયતો, તેને ખયરાનિલ વસીયતો પઢશું. એવીજ રીતે બે ઝેરને ઠેકાણે એક ઝેર પઢશું, અને તેવોજ (ઝેરવાળો પોતાના તરફથી એક) નૂન પાછલા હરફ સાથે મેળવશું જેમકે ફખૂરીન લઝીના તેને ફખૂરેનીલ લઝીના પઢશું તેવીજ રીતે બે પેશ. જે ઠેકાણે બે પેશ હશે તે ઠેકાણે એક પેશ પઢશું, અને તેવોજ (ઝેરવાળો) નુન પાછલા હરફ સાથે મેળવી દેશું, જેમકે નૂહુન બનહુ તેને નૂહો નિબનહુ પઢીશું કેટલાક કુરઆનોમાં નાનકડું નૂન વચમાં લખલો હોય છે પણ જો કુરઆનમાં લખેલો નહિ હોય ત્યારે પણ એમજ પઢવું જોઇએ.

કાયદો રે ના ઉપર જો ઝબર કે પેશ હોય તો તેને મોં ભરીને પઢવું જોઇએ. જેમકે રબ્બિલ આલમીન. અમરોહુમ અને જો રેની નીચે ઝેર હોય તો નરમાસથી પઢવું જોઇએ જેમકે ગયરિલ મગ દુબે. અને જો રે પર જઝમ હોય તો તેના અગાઊના હરફને જુઓ. જો તેના ઉપર ઝબર કે પેશ હોય તો રે ને મોં ભરીને પઢો જેમકે અનઝર તહુમ, મુરસલુન. અને જો તેના આગલા હરફપર ઝેર હોય તો તે જઝમ વાલી રે ને નરમાસથી પઢો. જેમકે લમ તુનઝિરહુમ. અને કેટલેક ઠેકાણે એ કાયદો લાગુ પડતો નથી. તેવાં ઠેકાણાં તમે સમજી શકશો નહિ. પણ ઘણે ઠેકાણે તો એજ કાયદો વપરાય છે. તમે એવીજ રીતે પઢયા કરો.

કાયદો. અલ્લાહો અને અલ્લાહુમ્મામાં જે લામ છે એ લામથી આગલા હરફપર જો ઝબર કે પેશ હોય તો લામને મોં ભરીને પઢો. જેમકે ખતમલાહો, ફઝાદાહુમુલ્લાહો, વ ઈઝકાલુલ્લાહુમ્મા. અને જો અગલા હરફપર ઝેર હોય તો તે લામને નરમાસથી પઢે. જેમકે અલહમદો લિલ્લાહ.

કાયદો. જ્યાં તે ગોળ હોય પછી તે મળેલી હોય અથવા હરફોથી જુદી હોય અને ત્યાંજ થોભવું હોય [એટલે આયત કરવી હોય) તો તે તેને હે પઢવી. જેમકે કસવતન તેને કસવહ પઢશું, આતુઝ ઝકાતા અને તયબતનમાં પણ (આયત કરતી વખતે) હે પઢશું.

કાયદો. જે હરફ પર બે ઝબર હોય અને તે ઠેકાણે આયત કરવી હોય તો તે હરફની આગળ અલિફ પઢાશે. જેમકે નિદાઅન તેને નિદાઆ પઢશું.

કાયદો. જે હરફપર મદની નિશાની હોય ત્યાં જરા અવાજને વધારી દીઓ. જેમકે વલદ દાલ્લીન. અહિં અલિફને બીજા ઠેકાણાઓના આલિફો કરતાં વધારે લંબાવીને પઢો. અથવા જેમકે કાલૂ અ

અમેનો અહીં વાવ ને બીજા વેવો કરતાં વધારશો. અથવા જેમકે ફી આઝાનેહિમ. આ યે ને બીજા યેઓ કરતાં લંબાવશો.

કાયદો. (આયત ઉપર) જ્યાં મીમ, કે તોએ, કે હે, અથવા (મોટો) કાફ અને ફે, અથવા (નાનો) કાફ અનેજ્યાં સીન અથવા સકતા કે વકફા (લખેલું) હોય ત્યાં તદ્દન થોભી જશો નહિ પણ જરા અટકીને આગળ પઢતાં ચાલ્યા જાઓ અને જ્યાં એક આયતમાં બે જગ્યાએ ત્રણ નુકતા ∴ આ પ્રમાણે લખેલા હોય ત્યાં એક ઠેકાણે થોભો અને બીજે ઠેકાણે થોભો નહિ. પછી ગમેતો પહેલી નિશાની આગળ થોભો અથવા બીજી આગળ થોભો. અને જે (આયત ઉપર અથવા જે) ઠેકાણે લા લખેલો હોય ત્યાં થોભશો નહિ. અને જયાં બીજી નિશાનીઓ લખેલી હોય ત્યાં મનમાં આવે તો થોભો અને જયાં ઉપર નીચે બે નિશાનીઓ દીધેલી હોય ત્યાં જે ઉપર લખેલી હોય તે પ્રમાણે ચાલો.

કાયદો. જે હરફપર જઝમ હોય અને તે પછીના હરફ પર તશદીદ હોય ત્યારે તે ઠેકાણે પેહલો હરફ પઢાશે નહિ. જેમકે કદતબૈયનામાં દાલ પઢાશે નહિ. અનેકાલત તાએફતુનમાં તે પઢશું નહિ. અને લઈમ બસત્તતામાં તોએ પઢાશે નહિ. અને અસકલત દઅવલ્લામાં તે પઢશું નહિ. અને ઉજીબત દઅવતોકોમાં તે પઢાશે નહિ અને અલમ નખલુકકુમમા [મોટો] કાફ પઢાશે નહિ. પણ જો એ જઝમ વાલો હરફ નૂન હશે અથવા બે ઝેર કે બે ઝબર કે બે પેશથી નૂનનો અવાજ પેદા થઈ ગયો હોય અને તેની પછી તશદીદવાલો હરફ યે અથવા વાવ હોય તો ત્યાં પઢવામાં નૂનનો અવાજ અનદાશે. જેમકે મંયયકુલો, ઝોલોમાતુંવ વ રઅદુનમાંનૂનનો અવાજ નાકમાં પેદા થશે.

કાયદો. વમા મિનદાબ્બતિના [૧૨મા] સિપારાના ચોથા રૂકૂઅની છઠ્ઠી આયતમાં જે આ શબ્દ આવ્યો છે મજરીહા એ રેની ઝેરને બીજા ઝેરો જેવી પઢશું નહિ પણ જેવી રીતે “સિતારે” ની રેનો ઝેર પઢવામાં આવે છે તેવીજ રીતે એને [મજરેહા) પઢશું.

કાયદો. હામીમના (૨૬મા) સિપારામાં સૂરએ હોજોરાતના બીજા રૂકૂઅની પેહલી આયતમાં બેઅસલ ઈસમો જે શબ્દ છે તેમાં બેઅસનો સીન કોઇ હરફથી મળતો નથી અને તેના પછીનો લામ તેના પછીની સીન સાથે મળે છે, અને એવી રીતે પઢાય છે કે બેઅસા લિસમો.

કાયદો. તિલકર રોસોલોના (૩જા)સિપારામાં આલે ઈમિરાનની સૂરતની શરૂમાં અલિફ લામ મીમ જે આવેલો છે તેની મીમને તેના પછીના શબ્દ અલ્લાહના લામ સાથે એવી રીતે જોડવામાં આવે છે કે જેના હિજ્જા (જોડણી) એવી રીતે કરાય છે મીમ યે ઝેર મી, મીમ લામ ઝબર મલ મીમલ. અને કેટલાક પઢનારા એમ પઢે છે કે મીમ મલ એ ખોટું છે.

કાયદો. એ કેટલાક શબ્દો એવા છે કે લખાય છે જુદી રીતે અને પઢવામાં જુદી રીતે આવે છે. તેઓનું બહુજ ધ્યાન રાખશો. અને કુરઆને શરીફમાંથી એ મુકામો કાઢીને છોકરીઓ (અને છોકરાઓને) દેખાડી દીઓ અને સમજાવી દીઓ

પેહલું મુકામ. કુરઆને શરીફમાં જે કોઇ ઠેકાણે અનાનો શબ્દ આવેલો છે તેમાં નૂન પછીનો અલિફ પઢવામાં આવતો નથી પણ ફકત પેહલો અલિફ ઝબર થી પઢાય છે અને નૂન ઝબરથી પઢાય છે

નૂનની ... મેળવીને નૂનને લં-બાવીને પઢવામાં આવતો નથી.

બીજું મુકામ. સયકૂલના (બીજા) સિ-પારાના ૧૯મા રૂકૂઅની ત્રીજી આયતમાં યબસોતો સોઆદથી લખાય છે પણ પ-ઢાવામાં સીનથી પઢવું જોઈએ. ઘણાક કુ-રઆનોમાં તે ઠેકાણે એક નાનકડી સીન પણ લખેલી હોય છે. પણ જો નહિ લખેલી હોય તોપણ સીનજ તે ઠેકાણે પઢવી જોઈએ તેવીજ રીતે વલોઅન્નનાના (૮મા) સિપારાના સોળમા રૂકૂઅની પાંચમી આયતમાં બસતહુ જે શબ્દ આવેલો છે તે ઠેકાણે પણ સીનજ પઢાય છે.

ત્રીજું મુકામ. લનતનાના (૪થા) સિપા-રાના છઠ્ઠા રૂકૂઅની પહેલી આયતમાં અ-ફઇન શબ્દમાં ફે હરફ પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢાતો નથી.

ચોથું મુકામ. લનતનાના સિપારાના આ-ઠમાં રૂકુઅની ત્રીજી આયતમાં લાઈલલ લાહે માં પેહલા લામ પછી બે અલિફો લખાય લા છે પણ એકજ અલિફ પઢાય છે અને તે એવી રીતે લ ઇલલ લાહે.

પાંચમું મુકામ. લાયોહીબ્બુલ્લાહુના (૬ઠ્ઠા) સિપારાના નવમા રૂકુઅની ત્રીજી આયતમાં બતૂઆ એ શબ્દમાં હુમઝા પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢવામાં આવતો નથી.

છઠું મુકામ. કાલલમલઓના (૯મા) સિપારાના ત્રીજા રૂકૂઅની ચોથી આયતમાં મલાએહી શબ્દમાં લામ પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢવામાં આવતો નથી. પણ તે મ-લ-એહી પઢાય છે. એવીજ રીતે એ શબ્દ કુરઆનમાં જે જે ઠેકાણે આવેલો છે ત્યાં એવીજ રીતે પઢાય છે.

સાતમું મુકામ. વઅલમૂ (૧૦માં) સિ-પારાના તેરમા રૂકુઅની પાંચમી આયતમાં લાઔઆદઉમાં લામ પછી અલિફ લખેલો છે, પણ તે પઢાતો નથી. પણ લઔઆદઉ પઢાય છે.

આઠમું મુકામ. વમા મિન દાબ્બતિનના [૧૨મા] સિપારાના છઠ્ઠા રૂકૂઅની આઠમી આયતમાં સમૂદા શબ્દમાં દાલ પછી અ-લિફ લખેલો છે પણ તે પઢવામાં આવ-તો નથી. તેમજ ફમાખત બોકુમના (૨૭મા) સિપારામાં વન્નજમની સુરતના ત્રીજા રૂકુ-અની ઓગણીસમી આયતમાં જે સમુદા શબ્દ આવેલો છે તેમાં પણ અલિફ પઢા-શે નહિ.

નવમું મુકામ. વમા ઓબરરેઓ ન-ફસીના (૧૩મા) સિપારાના દસમા રૂકુઅની ચોથી આયતમાં લેતતલોવા માં વાવ પછી અલિફ લખાય છે પણ તે પઢાતો નથી વાવ ને ઝબર પઢાશે.

દશમું મુકામ સુબહાનલ લઝીના (૧૫મા) સિપારાના ચોદમા રૂકૂઅની બીજી આયત-માં લન નદ ઓવામાં વાવ તછી અલિફ લખેલો છે. પણ પઢાતો નથી. એવીજ રીતે એજ સિપારાના સોળમા રૂકુઅની પેહલી આયતમાં લેશૈઇનમાં અલિફ પઢવામાં આ વતોનથી.

અગ્યારમું મુકામ. મચકૂર સિપારાના શત્તરમા રૂકૂઅની સાતમી આયતમાં લા કિન્ના માં નૂન પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢાતો નથી. નૂનને ઝબર પઢશું.

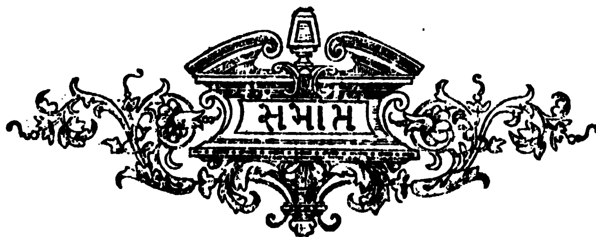
બારમું મુકામ. વકાલલ્લઝીના (૧૯મા) સિપારાના સત્તરમા રૂકૂઅની સાતમી આ-યતમાં લા અઝબહન્નહૂ માં લામની પછી બે અલિફ લખાય છે પણ એકજ પઢાશે અને તે એવી રીતે લ-અઝબહન્નહૂ.

તેરમું મુકામ. વમાલીયલા (૨૩મા] સિપારાના છઠ્ઠા રૂકૂઅની સુડતાળીશમી આયતમાં લા એલલ જહીમ માં પેહલા લામ પછી બે અલિફ લખાય છે. પણ એ-કજ પઢાય છે, લ-એલલ-જહીમ એવી રીતે.

ચૌદમું મુકામ. હામીમના [૨૬મા] સિ-પારામાં સૂરએ મોહંમદ [સલ]ના પેહલા રૂકૂઅની ચોથી આયતમાં લેયબલોવામાં વાવ પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢવામાં આવતો નથી. તેવીજ રીતે એજ સૂરતના ચોથા રૂકૂઅની ત્રીજી આયતમાં નબલોવા માં પણ વાવ પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢવામાં આવતો નથી. અને વાવપર ઝબર પઢાય છે.

પંદરમું મુકામ. તબારકલ્લઝીના [૨૯મા] સિપારામાં સૂરએ દહરના પેહેલા રૂકૂઅની ચોથી આયતમાં સલાસિલા શબ્દમાં બીજા લામપછી અલિફ લખાયછે પણ પઢાતો-નથી. છેલ્લા લામપર ઝબર પઢશું. અને એજ રૂકુઅની પંદરમી અને સોળમી આયતમાં બે જગ્યા કવારીરા કવારીરા આ-વ્યા છે, અને બંને જગ્યાએ બીજા રે પછી અલિફ લખવામાં આવે છે. ત્યારે ઘણાએક પઢનારાઓ અવાજ નાકમાં ફેરીને ઠ-થોભે છે, અને બીજા કવારીરા ઉપર થોભતા-નથી તો જયારે એમ પઢાય ત્યારે હુકમ એ છે કે પેહેલા કવારીરા શબ્દપર અલિફ પઢાય અને બીજાપર પઢાય નહિ. પણ રે-પર ઝબરપઢે. અને જો કોઇ પેહેલા કવારી-રાપર થોભે નહિ અને બીજાપર થોભે તો જયાં થોભે ત્યાં અલિફ પઢવો જોઇએ, અને જયાં નહિ થોભે ત્યાં અલિફને લંબાવે નહિ.

ફાયદા. વઅલમૂના (૧૦મા) સિપા-રામાં સુરએ તૌબા જે બરાઅતુમ મિન-લ્લાહેથી શરૂ થાય છે તેની ઉપર બિસમિલ્લાહ લખેલી નથી. તેનો હુકમ એવો છે કે જો કોઇ ઉપરથી પઢતું ચાલ્યું આવે તો તે માણસ ત્યાં પોંહચીને બિસમિલ્લાહ પઢે નહિ. તે-મજ શરૂ કરી દીએ. અને જો કોઇએ તેજ ઠેકાણેથી પઢવું શરૂ કીધું, અથવા થોડી સુરત પઢીને પઢવું બંધ કરી દીધું હતું. ફરી વચ્ચેથી પઢવું શરૂ કીધું તો એ બને હાલતોમાં બિસમિલ્લાહીર રહમાં નિરરહીમ પઢવું જોઇએ.



બેહેશ્તી ઝેવર ઉર્દુ છોકરીઓ તથા ઓરતો માટે ખાસ આ કિતાબ લખાઇ છે એમાં અકીદા, નમાઝ, રોઝા, ઝકાત, નિકાહ, તલાક, ઇદત સોગના મસલા તથા કેટલાક વ્યવહારના તથા અખ્લાકના મસલા સારી રીતે બયાન થયાછે. એની સાથે ઘર કેમ ચલાવવું, ધણી તથા સાસુ સસરા સાથે કેમ રહેવું તથા બચ્ચાંઓની કેવી પરવરીશ કરવી તેપણ બયાન થયોછે. તથા સોનેક બીબીયોની હાલત તેમની પરહેજગારી વગેરે પણ બયાન થઇછે. અને ઘર ધંધાનાં હુનરો, જરૂરી દવા પણ સારી રીતે દરશાવ્યાં છે જોકે એ પુસ્તક ખાસ ઓરતો માટે લખાયું છે પણ મરદોને પણ ઓછું લાભ કારક નથી. એ પુસ્તકના ૧૦ ભાગ છે. આખા પુસ્તકની કીંમત રૂ૦ ૨॥

બેહશતી ગોહર ઉર્દુ—મરદોને લાગતા મસલા ઇલાજ વગેરે જે બેહેશતી ઝેવરમાં બયાન થયા નથી તે એમાં ઘણી સારી રીતે લખાયા છે કી. આના ૯

બરકે ઇસ્લામ ઉર્દુ—એમાં આર્યા સમાજવાળાઓના સવાલોનો જવાબ છે તથા છેવટમાં તેવીજ રીતના કેટલાક સવાલ તેઓપર કર્યા છે. પૃષ્ટ ૩૦૦ નું દલદાર પુસ્તક છે કી. આના ૬

આર્યાસમાજકી પોલ ઉર્દુ—ભાગ ૧લો કી. રૂ૦ ૧॥

" " " " ભાગ ૨જો

કી. રૂ૦ ૧॥ આ બંને ભાગમાં આર્યા સમાજના ઉસુલોપર બહસ કરી તેનો ઘણી સારી રીતે રદીઓ આપ્યો છે. એના કરતા અસલ આર્યા સમાજી હતા એટલુંજ નહીં પણ બ્રમામાં આર્યાઓ તરફથી ઉપદેશનું કામ પણ કરતા હતા તેવણે મુસલમાન થયા પછી આ પુસ્તકો રચ્યાં છે જે જોવા લાયક છે.

માલા બુદ્દ મિન્હો—નામની જગત જાણીતી ફારસી કીતાબ મહા વિદ્વાન વલીયે કામેલ જનાબ કાજી સનાઉલ્લાહ પાણીપતી (રહ)ની રચેલી કે જે ઘણા શેહરોના ઘણા પ્રેસોમાં ઘણી વાર છપાઇ માન પામી દરેક ઇસ્લામી મદરસાઓમાં ચાલુ છે. તેનો તરજુમો ગુજરાતીમાં છપાયો છે. મજકુર કિતાબનો તરજુમો ઉર્દુમાં પણ થઈ ઘણો માનીતો થયો છે. પણ તે ફક્ત કિતાબનો તરજુમો છે. અને ગુજરાતીમાં કિતાબના તરજુમા સાથે તેની નોટોનો પણ તરજુમો થયો છે કે જેમાં નમાઝ, રોઝા, ઝકાત અકાએદ વગેરેના સેંકડો મસલાંઓનો મોટો ખજાનો સમાયલો છે. અને એજ કારણથી ફારસી માલા બુદ મિનહોની સાથે દરેક પ્રેસવાળાએ એ નોટને છાપી છે. એ તરજુમો ૬૦ રતલી ઉમદા કાગલ ઉપર છપાઇ બહાર પડયો છે. કી. રૂ૦ ૧ પોષ્ટ વગર.

તોહફતુલ હિન્દ—નામની કિતાબ જે ઉરદુ ભાષામાં માન પામી ૧૧ વાર છપાયલી તેનો અંગ્રેજી ભાષામાં તરજુમો થયો છે અને જો કે કરતાએ માત્ર હિન્દુ ધર્મ અને ઈસ્લામી ધર્મની સરખામણી કીધી હતી પણ ભાષાંતર કર્તાએ નોટમાં ખ્રિસ્તીઓની અને આર્યસમાજ વાલાઓની પણ સરખામણી કરી તેઓના લખાણનો જવાબ પણ લખાયો છે. જેથી તે અસલ કીતાબ સહીત ત્રણઘણી મોટી થઇ છે. મતલબ કે એ કિતાબનો વાંચનાર હીંદુ. ખ્રીસ્તી, અને ઇસ્લામી ધર્મથી વાકેફ થઇ જશે. કીંમત પોસ્ટ વગર રૂ૦ ૨)

મશારેકુલ અનવાર ભાગ ૧ લો— કી. રૂ૦ ૧ એમાં બુખારી તથા મુસલીમની ૭૩૧ હદીસો છે.

મશારેકુલ અનવાર ભાગ ૨ જો—કી. રૂ૦ ૧ એમાં ૭૨૬ હદીસો છે.

મશારેકુલ અનવાર ભાગ ૩ જો—એમાં બોખારી તથા મુસલિમ શરીફની ૮૧૨ સહી હદીસો છે કીંમત રૂ૦ ૧

બેહેશ્તી ઝેવર ભાગ ૩ જો—જે રોઝો ઝકાત, ફિત્રનો સદકો, કુરબાની, બચ્ચા અકીકો, હજ્જ, મદીના શરીફની ઝીયારત, (નઝર) માનવી, કસમ [સોગન] ખાવી, કસમનો કફારો, દીન (ઇસ્લામ) થી ફરી જ

[illegible] અને હલાલ ચીઝો, પોશાક અને પરદો કરવો, પરચુરણ મસઅલા, રસ્તાપર પડેલી વસ્તુ મળવી (લુકતા), અને વકફ એટલા બધા વિષયોના ઘણુાજ ખુલાસા સાથે બયાન બયલા મસઅલાની હઝરત મૌલવી અશરફઅલી સાહેબની બનાવેલી ખાસ હનફી મઝહબની કિતાબનો ગુજરાતીમાં તરજુમો છપાઈ પ્રગટ થયો છે. કીંમત આના ૫

"તોહફેતુલ હિંદ" ઉર્દુ. કી૰ આના ૧૦.

"ઈજહારૂલ હક" નામનું પુસ્તક કે જે મૌલવી રહમતુલ્લાહ મોહાજેરે મક્કા સાહેબ નું અરબીમાં રચેલું છે તેનો તરજુમો ગુજરાતી ભાષામાં કરી ગલેઝ ૫૦ રતલી કાગળ ઉપર આઠ પેજી પૃષ્ટ ૫૦૦ ઉપર છપાવ્યું છે. એ આખી જગતના પાદરીઓને ઉત્તર કરનારૂં છે એજ કારણથી અરબી, તુરકી, ફ્રેંચ ભાષામાં ઘણી વાર છપાયું છે. એમાં એક પ્રસ્તાવના ૭ અધ્યાય છે. પ્રસ્તાવનામાં કેટલીક જાણવાજોગ બાબતો લખી પાદરી ફાનડરની મીઝાનુલ હકના કેટલાક ફકરાઓનો જવાબ છે. પેહેલા અધ્યાયમાં બાઇબલનું વર્ણન છે તથા તેની ભુલોની, ખોટારાની સાબેતી છે. બીજા અધ્યાયમાં બાઇબલના ફેરફાર થવાનો સિદ્ધાંત તથા પાદરીઓના ધોકાઓનો ઉત્તર છે. ત્રીજામાં નાસેખ મનસૂખનું વર્ણન છે, ચોથામાં ત્રીદેવનું (તસલીસનું) ખોટાઇ બાઇબલથી તથા અકલી દાખલાઓથી છે. અને ત્રીદેવ વિષે તેઓના લીધેલા આધારનો ઉત્તર પણ છે. પાંચમામાં કુરઆનનું કલામુલ્લાહ થવું સિધ્ધ કરી કુરઆન ઉપર તેઓની કીધેલી શંકાઓનો ઉત્તર છે. તથા એની સાથે હદીસોનો કેટલોક હાલ તથા તે વિષેની શંકાઓનો ઉત્તર પણ છે. છઠ્ઠામાં હજરત મોહમ્મદ (સલ) સાહેબની પેગમ્બરીની સાબેતી છે. અને એની વચ્ચે બીજી ઘણી બાબતો સમાએલી છે જરતની નુબુવવત ઘણી સારી રીતે તેઓની બાલથી પણ સાબેત કરવામાં આવી છે. કીં રૂ. —૦ પોસ્ટ વગર.

પરીક્ષા કીંમત આના ૨ }
પીહકીકત કી. આનો ૧ } આ બંને ચોપડીઓ ઇજહારૂલ હકના નમુના છે.

કી૰ આના ૨.

આકાશ ચાલ રહે પૃથ્વી ચાલ કીંમત આનો ૧

ગુલ દસ્તએ તમીજ. એમાં [illegible] ઘણી ઉમદા શીખામણો છે. કીં. આ. ૧[illegible]

મઝહરૂલ ઈસ્લામ, ગુજરાતી કીં. આ. ૪

એઅલાએ કલેમતુલ હક ગેબની તહકીકમાં ઉમદા કિતાબ છે કીંમત આના ૪

કશફુલ ગેતા એજાલતુલ ખફાનો જ[illegible] એમાં ગેબ વિષે સારી તહકીક છે. કીં. ૨[illegible]

રાહે નજાત ઉર્દુ કીંમત આનો દોઢ.

નસીહતુલ મુસ્લેમીન ઉર્દુ કીંમત આ ૧

કુરઆને શરીફ મોટા તથા ઉમદા ખતમાં અને તેની નીચે શાહ અબ્દુલ કાદેર [રહ]નો જગત જાણીતો તરજુમો ગુજરાતી અક્ષરોમાં કીં રૂ. ૫

જુબ્દતુલ મનાસેક ગુજરાતી
રાહે નજાત ગુજરાતી ભાષામાં
નસીહતુલ મુસલેમીન ,,
હિદાયતુલ મોહતદીન ,,
બુતશિકન—તાજીયા દારીનો રદ
મોલવી બશીરના રીસાલાનો ટુંક જવાબ
ઇજાલતુ-રૈબ ઉર્દુ
તાજીયાની હકીકત ગુજરાતી
રિસાલાએ નમાઝતથા તાજીયાદારીનો ફતવો
મદીના મોનવ્વરાની જીયારત મુસ્તહબ થવાના ફતવા.

આ પુસ્તકો હૈદર માટે ચોટે અડધા આનાની ટીકીટ આવવાથી મફત મોકલવામાં આવશે.

જમાનુલ ફિરદોસ ઉર્દુ એમાં ઝબાન તથા શરમગાહના ગુનાહોનું હદીસોથી ઘણી ઉમદા રીતે બયાન થયું છે. ઉર્દુ સરકારી સ્કોલોમાં જેવા અક્ષરો વપરાય છે તે ઢપ પર તેવા કદમાં છપાઈછે કી. આ. ૨॥

સફાઈ મોઆમલા ઉર્દુ કી. આ. ૨.

તઅલીમુદ્દ-દિન ઉર્દુ આ ઘણી પ્રખ્યાત કીતાબછે એમાં દીનના મસલા ઘણી ઉમદગીથી બયાન થયા છે. એજ કારણથી ઘણા પ્રેસોમાં છપાઇ છે. કી. આ. ૭

ગુલામ મોહમ્મદ બી૰ હાજી હાફેઝ સાદીક
મુ૰ રાંદેર જીલ્લે સુરત.

જાહેર ખબર.

સત્યાર્થ પ્રકાશનું ખંડન.

દયાનંદ સરસ્વતી જે પ્રખીયાત માણસ છે અને આર્યસમાજનો કાઢનાર છે તેણે સત્યાર્થ પ્રકાશ નામનું પુસ્તક લખી બીજા મ માં ખંડનકરી પોતાના મજહબનું મંડન કર્યું છે. એના ૧૪ મા સ કુરઆન શરીફ ઉપર ૧૫૯ એતેરાજ કર્યા છે અને એતેરાજ (વર્ણનમાં ખોદાપર, રસૂલુલ્લાહ (સલ) પર અને ઇસ્લામપર એવા ...હુદા નિર્લાજ શબ્દો વાપરી પોતાનું ભાણુ પણું પ્રગટ કર્યું છે. એ શંકાઓ એવી રીતે ગીલીટરૂપી કરી છે કે અભણ મુસલમાનો ઉપર તથા ફક્ત નામના મુસલમાનો ઉપર અસર પડે અને ઇસ્લામથી જાહિલ આર્યોઓ તેને ખરી શંકાઓ સમજી તે ઉપર ઇતરાય અવામને ધોકો આપે એમાં કંઇ નવાઈ નહીં. માટે તેનો રદીયો ગુજરાતીમાં છાપવા શરૂ કર્યો છે જે ત્રીઆંશ છપાયો છે અને કામ ચાલુજ છે. ઇનશાઅલ્લાહ આવતી રમજાન સુધી એટલે ચાર માસમાં પ્રગટ થશે. એ ખંડનમાં તહકીકી જવાબોની સાથે ઇલઝામી જવાબો પણ આપ્યા છે. એટલે દયાનંદજીનાં રચેલાં તથા માનેલાં પુસ્તકોથી પણ જવાબ આપ્યા છે કે જે આર્યાઓને ચુપ કરવામાં ઇનશાઅલ્લાહ અકસીર થશે. એ પુસ્તક ગુજરાતના દરેક શેહેર તથા કસબામાં એટલુંજ નહીં પણ હરેક ગામડામાં ફેલાવવા યોગ્ય છે કે જે મુસલમાનો પાસે આર્યાઓના મુકાબલામા હથિયાર સમાન થાય અને અભણ ખોહકતા બચે કી. રૂા. ૧

મોનજમોહાત ગુજરાતી. નસીહત તથા અખલાક શીખવનાર સારી ચોપડી છે જે ઉર્દુ ફારસી અને ઇંગ્રેજીમાં ઘણીવાર છપાઇ માન પામી છે. અને ગુજરાતીમાં એની સાથે લુકમાન હકીમ (અલે)ની સો નસીહતો પણ છાપી છે કીં૦ આ૦ ૪

ગુલામ મોહમ્મદ બીન હાજી હાફેજ સાદેક.

મુ૦ રાંદેર ઝી૦ સુરત.

